TREDJE UPPLAGAN

Hur skall jag bygga bekvämt, billigt och prydligt?

Villabyggnader och Egna Hem

Fasad- och Planritningar till enklare villor jämte ledning för kostnadsberäkning vid byggandet,

af A. E. LAGERHOLM,
byggmästare

STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 3: 25; inb. 3: 75

HUR SKALL JAG BYGGA BEKVÄMT, BILLIGT OCH PRYDLIGT?

VILLABYGGNADER OCH EGNA HEM

FASAD- OCH PLANRITNINGAR TILL ENKLARE VILLOR

JÄMTE

LEDNING FÖR KOSTNADSBERÄKNING VID BYGGANDET

AF

A. T. LAGERHOLM,

byggmästare.

TREDJE UPPLAGAN

Motto: Litet bo jag sätta vill,
gård med trädgårdstäppa till ....

STOCKHOLM

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1907

FÖRETAL.

»Egna hem» är en fråga för dagen. Önskan att få en egen härd, egen gård och grund, där man verkligen i fullt mått kan känna sig hemma, drifver allt flere ut från storstädernas hyreskaserner. De nutida kommunikationernas storartade utveckling möjliggör också för mången att sköta sin sysselsättning i staden och samtidigt åtnjuta förmånen att hafva ett eget lugnt och fredadt hem på landet i stadens närhet.

Också se vi att äfven i vårt land — början har för länge sedan gjorts i utlandet — en mängd villastäder och »egna hem-städer» hastigt uppväxa i omgifningarna af de stora städerna.

Den burgne flyr undan det jäktande storstadslifvet och förenar med fördelen af en egen bekväm villa äfven den, att när som helst på kort tid kunna komma in till staden. För den mindre välbärgade är saken därjämte en ekonomisk fråga. Hyrorna i storstäderna isynnerhet för en familj i anspråkslösare omständigheter äro ju ofta oskäligt höga och uppväga ganska snart kostnaderna för stiftandet af ett »eget hem» i stadens närhet. I London m. fl. storstäder bo fabriksarbetarna ofta ganska långt utanför staden och fara dagligen in till sitt arbete för att om kvällarna sedan kunna njuta behaget att hvila ut med maka och barn i egen stuga.

Hvilken oskattbar fördel är det icke också, isynnerhet för barnen, att få frisk landtluft och egen grund, där de kunna tumla och leka fritt, fjärran från stadens gator och gränder med deras brist på ljus, luft och frihet! »Egna-hemsfrågan» är säkerligen en stor, allmänt hygienisk fråga.

Mången, som kanske länge funderat på att skaffa sig en egen stuga, står dock kanske villrådig och tveksam, då det gäller att realisera tanken. Hur huset utvändigt och invändigt bör se ut, har han svårt att klart föreställa sig, än mindre kan han fullständigt för byggmästaren redogöra för sina önskningar. Slutligen har han vanligen ej heller en aning om, hvari alla de arbeten, som för byggnaden behöfvas, bestå och hvad de betinga i pris.

Föreliggande lilla arbete har till uppgift att vara en ledning i dessa frågor. Dels lämnas här ett antal ritningar och förslag till enklare villor, dels också en kortfattad redogörelse för de viktigaste arbeten och material, som ingå i bygget, och hvilka det är nödvändigt att sätta sig in i såväl för att förekomma en mängd annars oundvikliga missförstånd mellan byggmästare och byggherre, som för att rätt kunna kontrollera den förres åtgöranden. Kostnadsförslagen måste ju anses som approximativa, då priserna på så väl material som arbete under olika tider växla inom ej så obetydliga gränser. Med ledning af de tabeller och uppgifter, vi i en särskild afdelning lämnat, bör man dock kunna komma till ganska goda resultat. De vid de olika förslagen lämnade summariska förslagsprisen äro upptagna så lågt som möjligt.

Priset är nog ofta en hufvudfråga, då det gäller att bygga, men en särdeles viktig och, glädjande nog, på senare tid allt mera behjärtad fråga är också den estetiska. Endast i ett hus, som med billighet och bekvämlighet äfven förenar ett harmoniskt, tilltalande yttre och inre, kan man trifvas och finna sig väl.

Inom det nyvaknade intresset för arkitekturen har också en nationell sträfvan gjort sig gällande. För den stora, monumentala byggnadskonsten har man sökt finna en nationell stil genom studiet af våra gamla slott och för enklare byggnader ha vi i detta hänseende en utmärkt källa i våra gamla svenska allmogebyggnader, hvilka säkerligen också bättre än alla främmande byggnadsstilar stå i samklang med vårt lands natur och klimat.

I dessa fotspår är det, som denna lilla bok vill gå, och dess mål är att vara en ledning för den, som vill bygga sitt egna hem, och därmed ej blott söker tillfredsställa krafven på billighet och bekvämlighet utan äfven sträfvar efter ett nationellt och tilltalande yttre.

FASAD- OCH PLANRITNINGAR

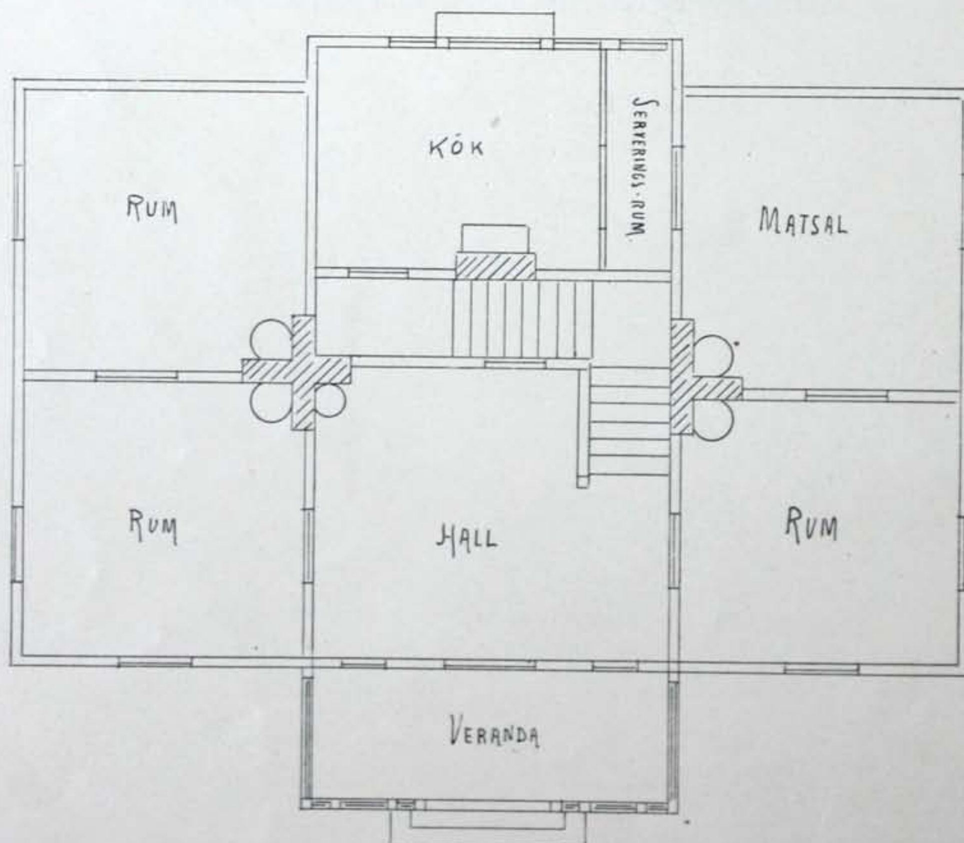
TILL ENKLARE VILLOR

JÄMTE

BESKRIFNINGAR TILL RITNINGARNA.

Förslag 1. VILLA MED FYRA à FEM RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 1.

Villa med fyra à fem rum och kök.

Kostnad omkring 7,500 kronor.

Byggnadens yttre. Gammaldags svensk herrgårdsstil, erinrande om de medelstora herrgårdar, bäddade i lummig grönska af almar och lönnar, som så ofta framskymta på sin backsluttning, särdeles i mellersta Sveriges kuperade terräng. Taket är brutet, s. k. »säteritak». Å frontespisen är enkel list i renässansstil. Hela byggnaden målad hvit eller ljust gul.

Allmänna dimensioner. Längd 11 meter; bredd utom veranda 7½ meter; höjd i rummen 3 meter.

Material. Ytterväggar af liggande timmer, brädbeslagna. Innerväggar af plank med spännpapp. Yttertak af tegel.

Anordning af rummen, inredning, ingångar etc. Från den rymligt och hederligt tilltagna verandan inkommer man i en hall eller större förstuga, som är försedd med eldstad, och hvarifrån trappan till vindsvåningen leder upp. Från denna stora hall, som äfven kan användas till dagligt rum, leda dörrar till rummen å ömse sidor. Köket är beläget åt motsatta sidan bakom hallen och har egen utgång åt husets baksida. Mellan köket och matsalen ett ganska rymligt serveringsrum. Under trappan till öfvervåningen kunna anordnas ett skåp från köket och ett mindre dylikt från hallen. Garderober kan ägaren för öfrigt efter eget godtfinnande inrätta. Fönsterna äro tänkta med stora helrutor och ofvanför dessa en rad smärre.

Eldstäder. Tvenne skorstenar. Kakelugnar. I hallen vore trefligt att anordna en liten öppen spis efter bruket i engelska hem och för resten äfven i en stor del gamla svenska.

Modifikationer och tillägg. Allmänna dimensioner och material kunna ändras. Så kunna väggarna för billigare kostnad uppföras af plank med panel och pappmellanlägg, taket täckas med papp o. s. v. Källaranordningar kunna tillkomma.

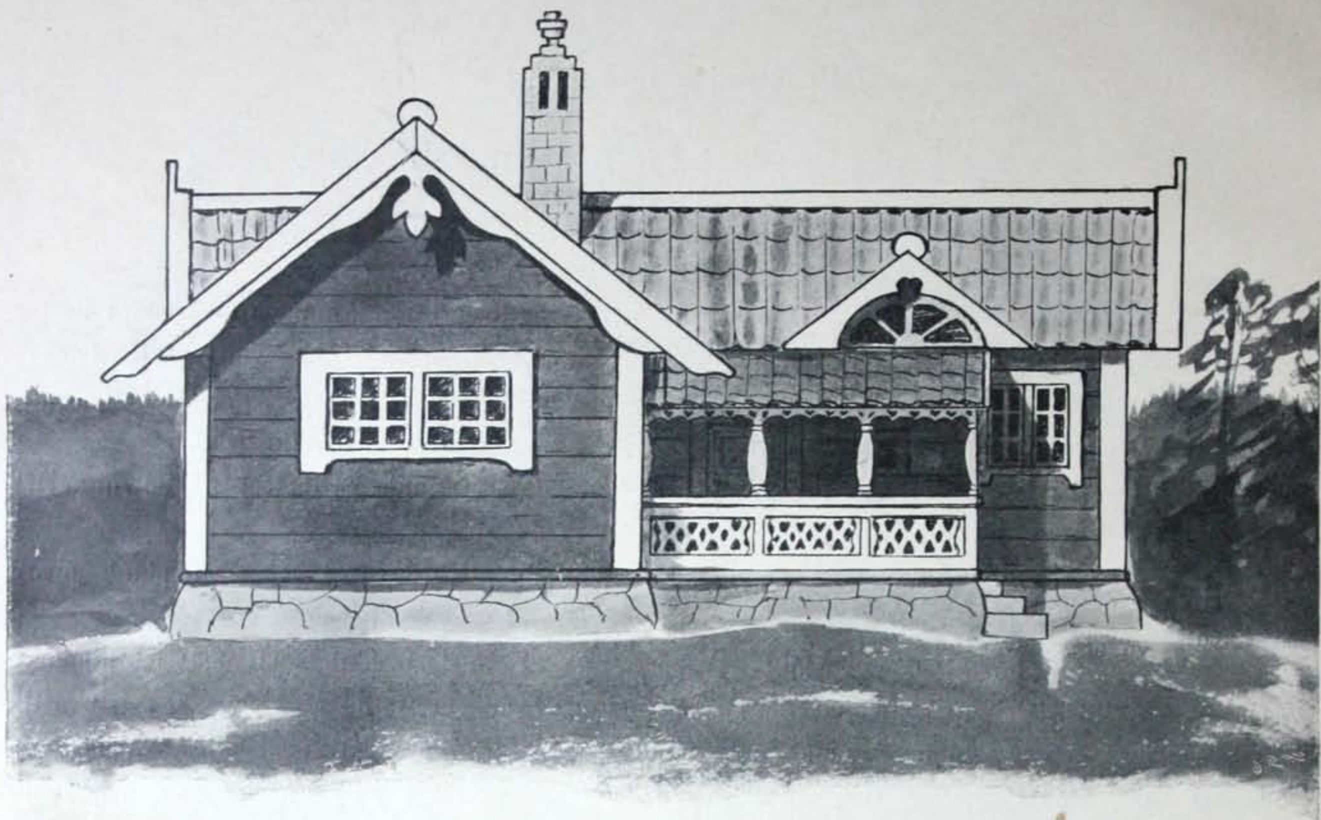
Den, som ej kan förlika sig med de dock numera så omtyckta hallarna, kan i stället för hallen inrätta en tambur och ett mindre rum eller en del alltid behöfliga förvaringsrum. Å andra sidan kan idén med hall fullföljas ännu längre, så att man får den gående ända upp till taket å vindsvåningen, då man får ett vackert öfverfallande ljus från frontespisfönstret.

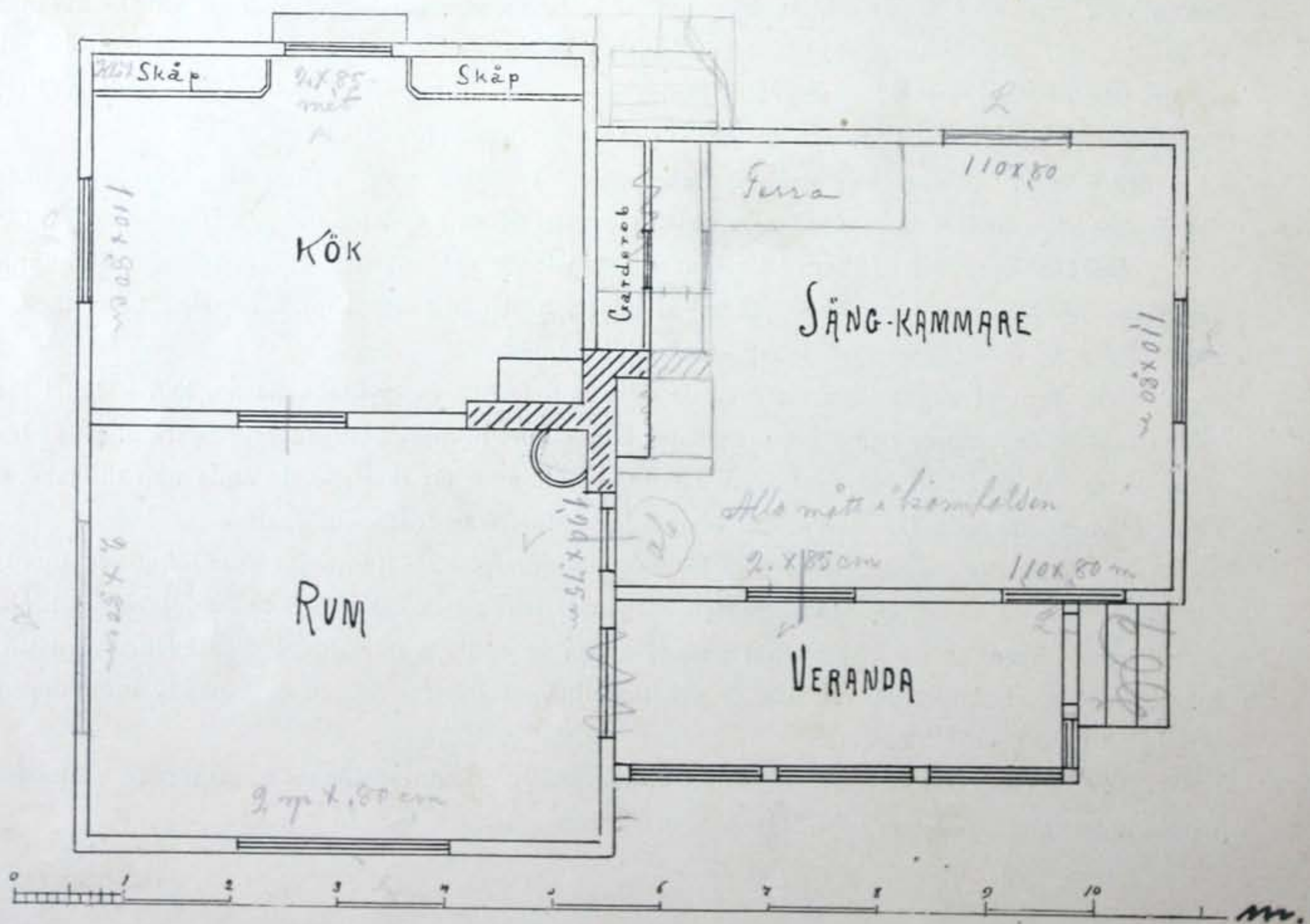
Vindsrum kunna anordnas å gaflarna och frontespisen. Rummens anordning och inredningen kunna ju för öfrigt modifieras efter ägarens personliga smak och bekvämlighetsanspråk.

Inredningen är för öfrigt tänkt gående i samma enkla, gammaldags svenska herrgårdsstil, hvaruti det yttre är hållet. Härvidlag kan man ju endast gifva ägaren en vink, ty inredningen blir ju alltid den enskildes smak.

Kostnaden, 7,500 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 2. VILLA MED TVÅ RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 2.

Villa med två rum och kök.

Kostnad omkring 3,500 kronor.

Byggnadens yttre. Byggnaden är tänkt såsom en liten rödmålad svensk stuga af det slag, som närmast är karakteristiskt för det mellersta Sverige och som så väl passar in i landskapets natur i denna del af landet. De rödfärgade husen äro ju nästan en egendomlighet för vårt land och de taga sig också, såsom vi känna, särdeles bra ut mot bakgrunden af våra mörka, ständigt gröna barrskogar eller vid vikarna af våra glittrande insjöar.

Foder och knutbräden äro hvitmålade.

Allmänna dimensioner. Längd 10 meter, största bredd 7½ meter, höjd till takfoten omkring 4 meter. Storleken passar till ett »eget hem» för en anspråkslös, mindre familj.

Yttre material. Ytterväggar af plank och panel med pappmellanlägg, innerväggar af plank med spännpapp.

Taket täckes med tegel.

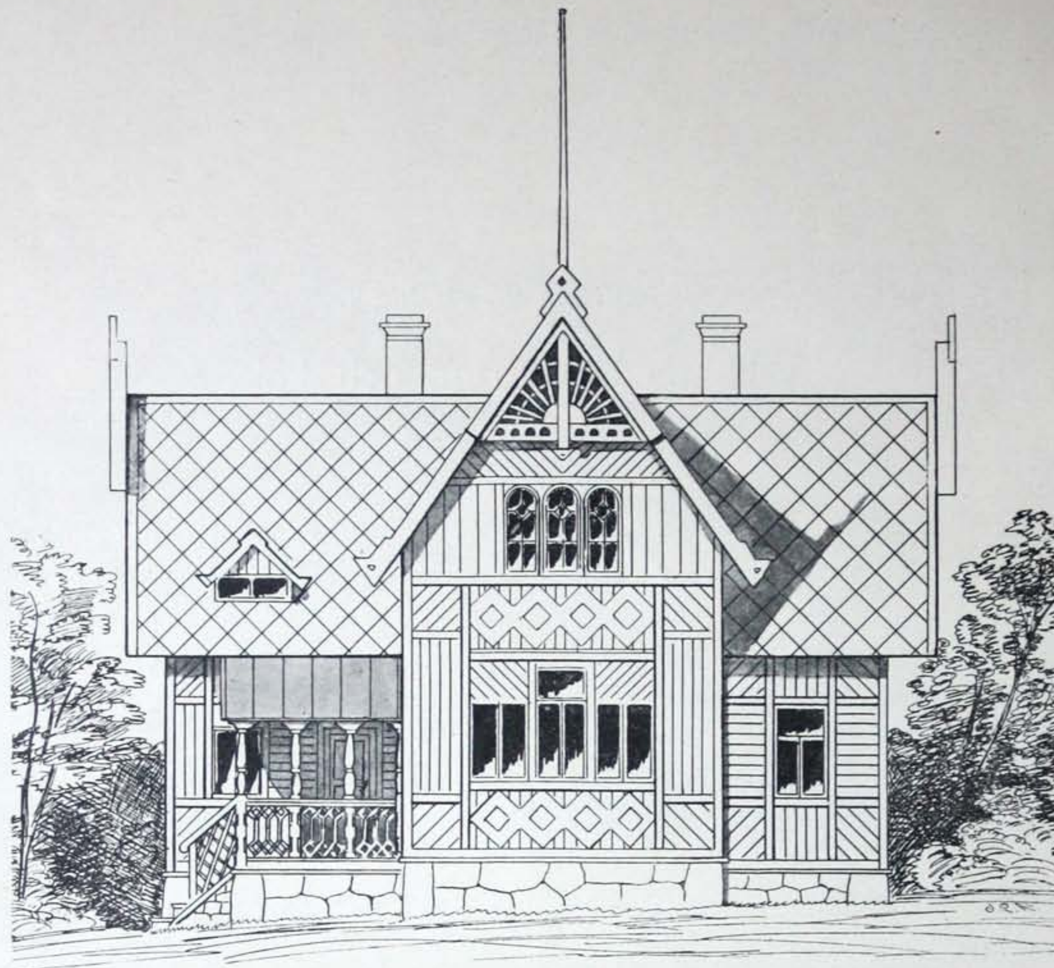
Anordning af rummen och inredning. Från den halfannan meter breda verandan inkommer man dels direkt eller genom en mindre tambur — ej upptagen å planritningen, men lätt att åstadkomma — i ett nästan kvadratiskt rum af 5 meters bredd, dels i det andra å ritningen såsom sängkammare betecknade rummet.

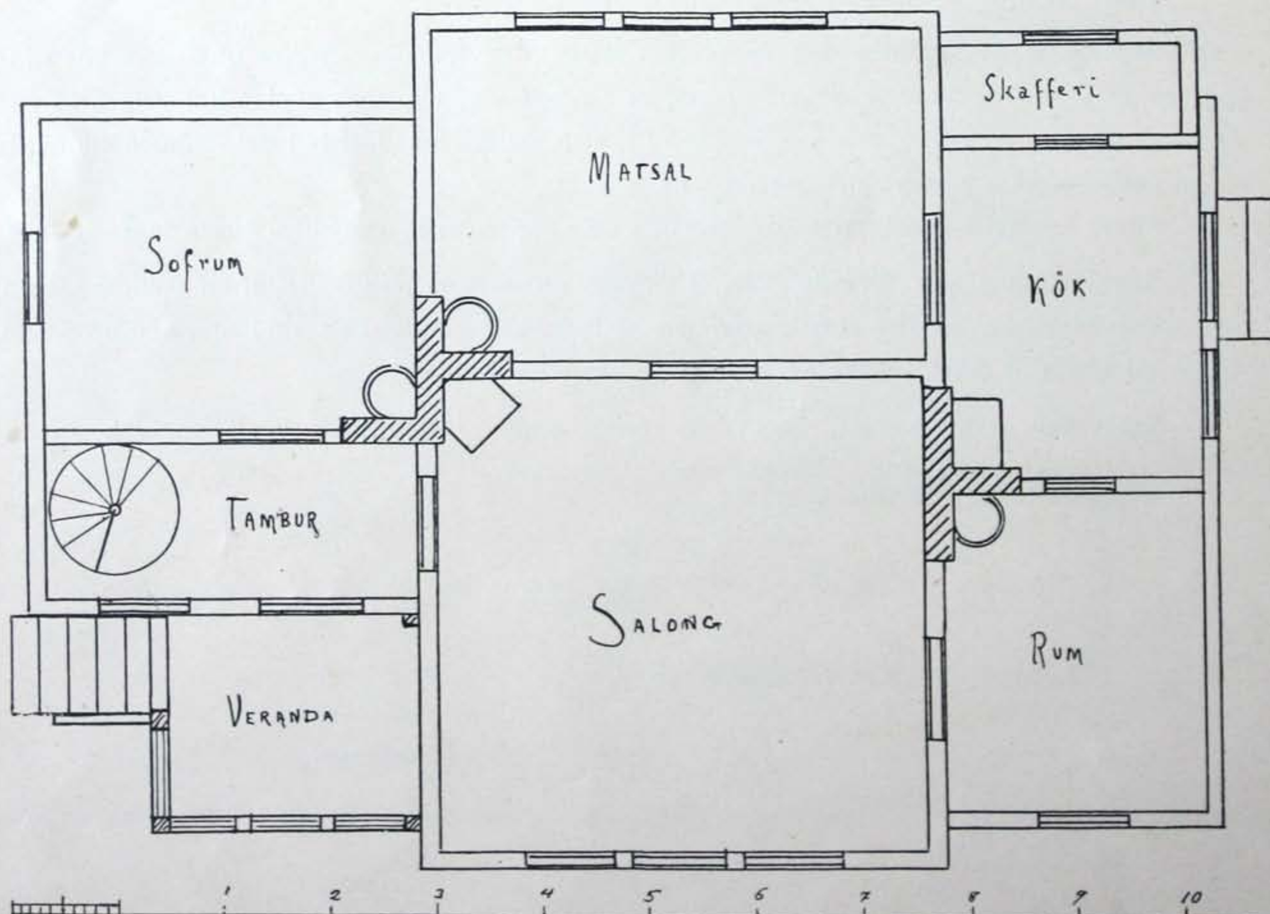
Köket har egen utgång åt husets baksida. En vind af ej så obetydliga dimensioner är öfrig.

Modifikationer och förändringar. Utom det lätt skedda inrättandet af en tambur genom att inskränka något på det största rummets område, kan möjligen ett vindsrum anordnas, om större fall gifves åt taket. Billigare än tegeltak blir ett sådant af papp.

Kostnaden, 3,500 kronor, är endast approximativ. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 3. VILLA MED FEM à SEX RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 3.

Villa med fem à sex rum och kök.

Kostnad omkring 8,000 kronor.

Byggnadens yttre. Svensk trävilla. Ljus träfärg, orneringar och foder mörkare. Yttre utseendet framgår för öfrigt af fasadritningen.

Allmänna dimensioner. Längd 12 meter, största bredd $8\frac{1}{2}$ meter, rummens höjd omkring 3 meter.

Ingångar. Från verandan, som är belägen i hörnet mellan den framskjutande fasadgafveln och husets långsida, inkommer man i en tambur med ingångar dels till salongen, dels till det som sofrum å planritningen betecknade rummet. Köket har särskild ingång å motsatta gafveln.

Anordning af rummen och inredning. Salongen är största rummet, försedt med ett stort trekoppladt fönster åt fasadsidan. Matsalen åt motsatta sidan, äfven med trekoppladt fönster. Mellan salong och matsal insättas helst efter modernt bruk skjutdörrar. Hörnrummet innanför tamburen har ej dörr till matsalen. Hörnrummet vid kökssidan kan, om dörren till köket bibehålles, användas till jungfrukammare. Ett rymligt skafferi finnes bredvid köket.

Trappan till öfvervåningen uppgår från tamburen, för vinnande af utrymme anordnad såsom spiraltrappa. Ett stort, vackert rum med trekoppladt fönster är beläget i vindsvåningen ofvanför salongen. Smärre vindsrum kunna anordnas å de andra gaflarna. Garderober och klosetter kunna anordnas efter behag medelst mellanväggar af bräder eller plank.

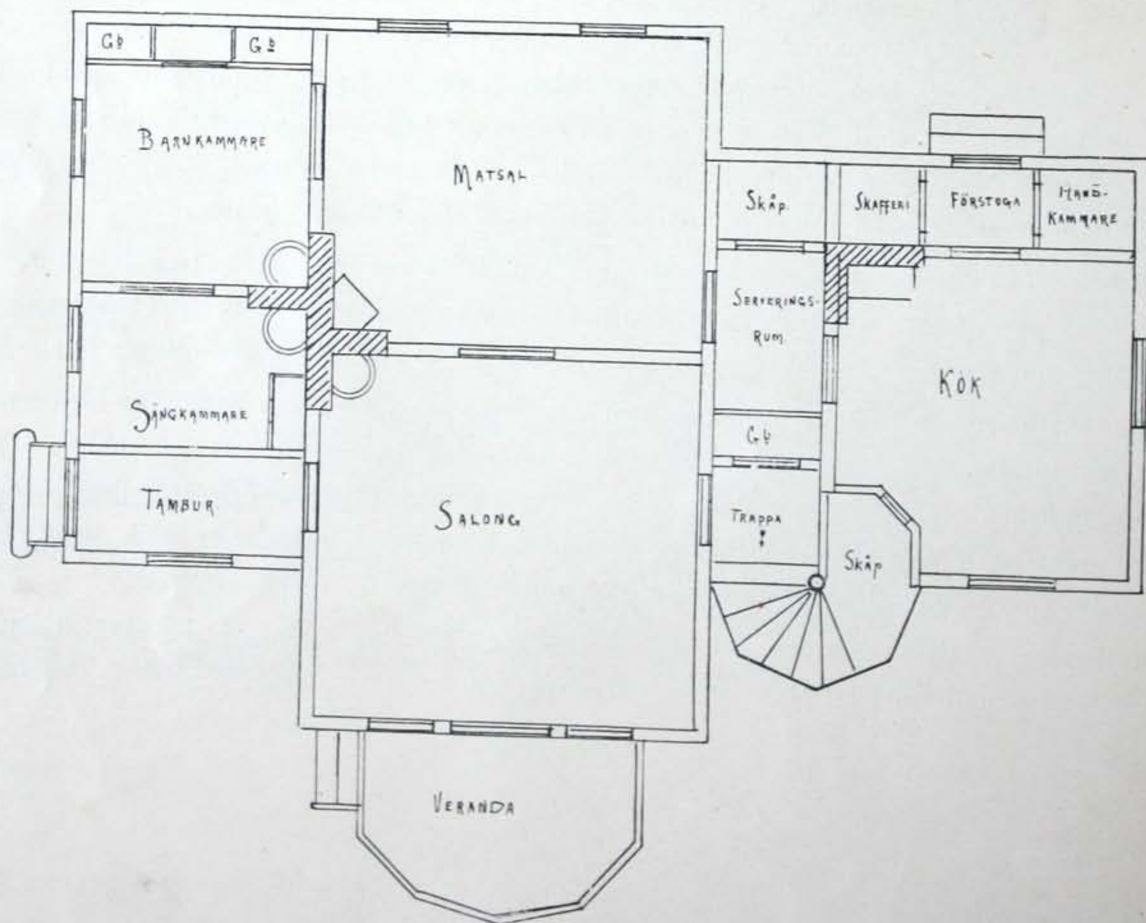
Eldstäder. Tvenne eldstadsmurar motsvarande de båda skorstenarna å fasadritningen. I salongen är tänkt en öppen spis af de nu så moderna engelska »fire places». För öfrigt kakelugnar. Om eldstäder anordnas i de smärre vindsrummen, blifver priset därigenom väsendtligen höjdt.

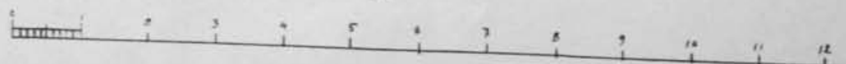
Modifikationer och tillägg. Allmänna dimensionerna kunna ändras. Salongens höjd kan göras större än de öfriga rummens. Orneringen å fasaden kan göras betydligt enklare och därigenom billigare. Rummens anordning och inrättning af garderober och klosetter kunna modifieras efter behag. Anordning af källare i grunden är äfven ett tillägg, som dock, beroende på byggnadsgrundens olika beskaffenhet, mer eller mindre fördyrar det hela.

Kostnaden, 8,000 kronor, är endast approximativ. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 4. VILLA MED SEX RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 4.

Villa med sex rum och kök.

Kostnad omkring 9,000 kronor.

Byggnadens yttre. Modern villa af trä i en våning med ett större fasadgafvelrum och ett mindre gafvelrum å vindsvåningen. Tornet, ett trapptorn, är placeradt i vinkeln mellan husets långsida och den framskjutande fasadgafveln. Byggnaden tänkes antingen oljestruken och laserad i träets naturliga färg med upplagda foder och listverk eller målad i någon ljus färg.

Allmänna dimensioner. Längd 15 meter, största bredd 10 meter utom verandan.

Material. Ytterväggar af plank med papp och brädbeklädnad. Innerväggar af plank och spännpapp. Yttertaket af plåt.

Ingångar. Som hufvudfasaden med salongen och den sexkantiga glasverandan ej bör vetta omedelbart mot vägen utan snarare mot en trädgård eller dylikt, tänkes hufvudingången, såsom å planritningen synes, förlagd till husets gafvel å dess närmaste hörn, där man genom en tambur inkommer i salongen eller mottagningsrummet. Köket har särskild ingång å husets baksida. Matsalens vägg framskjuter och lämnar sålunda köksingången mera i skymundan.

Anordning af rummen och inredning etc. Köket å den mest afsides belägna ändan. Mellan köket och matsalen ett rymligt serveringsrum. Mellan matsal och salong skjutdörrar. Skafferi och handkammare å hvardera sidan i köksförstugan. Matsal och barnkammare tänkas belägna åt solsidan, salongen med veranda åt trädgård eller parkanläggning. Till öfre rummen och vinden leder trappa genom tornet, i hvilket man inkommer genom det stora mottagningsrummet. Skåp äro anordnade i serveringsrummet och i köket under trappan till öfvervåningen. För öfrigt garderober till de flesta rummen. Klosett kan äfven inrättas i stället för någon garderob, helst i tornet midt emot trappan.

Eldstäder. I matsalen en öppen spis i engelsk stil, för öfrigt kakelugnar.

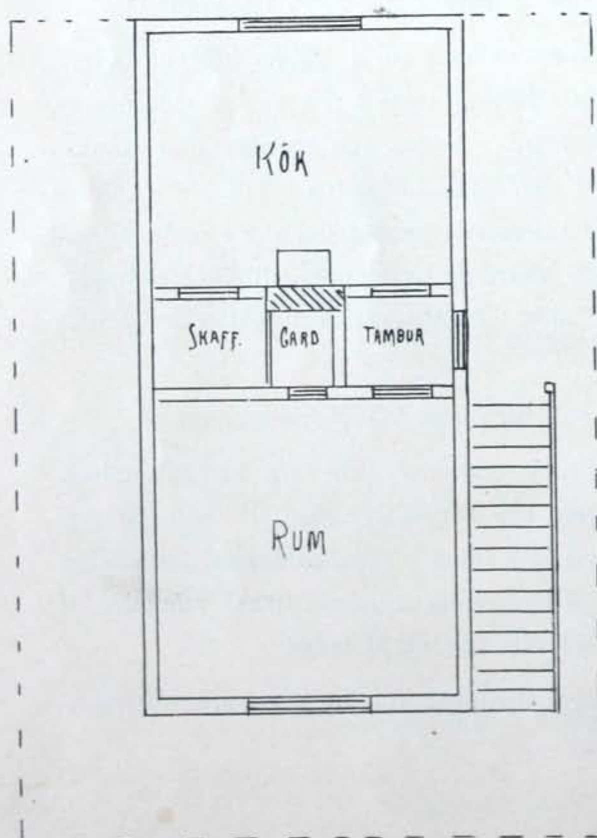
Modifikationer och tillägg. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. T. ex. väggarna af timmer, taket af papp, hvilket senare blir betydligt billigare. Ingångar och rummens anordning kunna modifieras efter hvars och ens smak. Tillökning eller minskning af rummens antal, t. ex. vindsrummen, har inflytande på byggnadskostnaden, likaså mängden af eldstäder. Källare under huset betingar äfvenledes en betydlig ökning af priset.

Kostnaden, 9,000 kronor, är endast approximativ. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

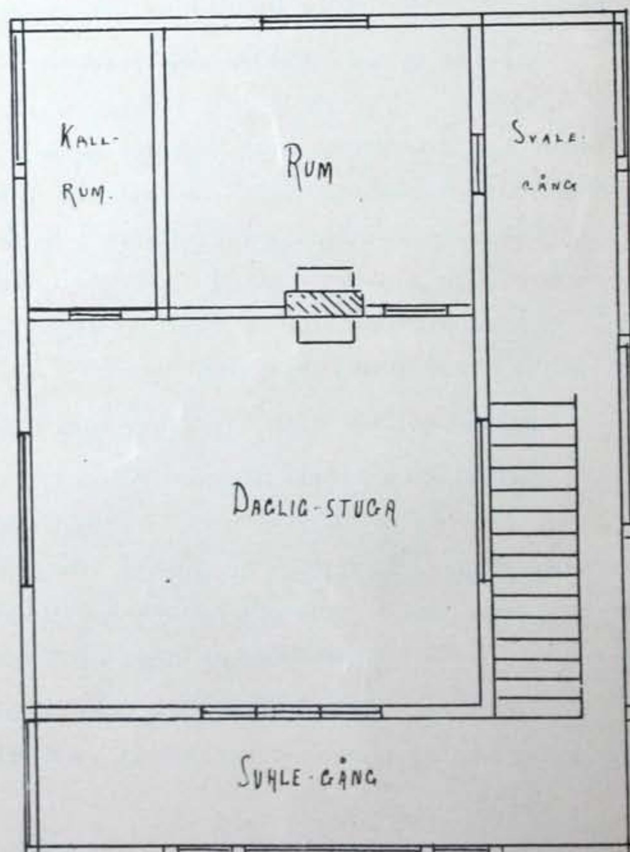
Förslag 5. MINDRE VILLA MED TRE RUM OCH KÖK.

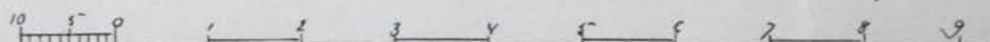

Plan af nedre botten.

Plan af öfra våningen.

Beskrifning till förslag 5.

Mindre villa med tre rum och kök.

Kostnad omkring 5,000 kronor.

Byggnadens yttre. Fornnordisk stil med framskjutande öfvervåning och s. k. svale eller svalegång. Dessa gamla fornnordiska stugor af mörkt liggtimmer med »korsknutar» och med sina nordiska ornament äro kanske bland de byggnader, som bäst passa in i det svenska landskapets karaktär, isynnerhet mot dess dystra gran- och furuskogar.

Allmänna dimensioner. Längd af nedre våningen 8 meter, af öfre med svalegång 9 meter, bredd af nedre våningen utom trappa 3,50 meter, bredd af öfvervåningen, svalen inberäknad, 6 meter, våningarnas höjd: den öfre 3 meter, den nedre 2,50 à 2,75 meter.

Material. Väggarna af liggande rundtimmer, förenadt i s. k. »korsknutar», såsom å gafvelritningen synes. Taket af spån i fjällform.

Anordning af rummen, inredning, ingångar etc. Å husets långsida leder en yttre trappa upp till svalegången. Alldeles invid denna uppgång är ingången till bottenvåningen. Man inkommer där i en tambur med ingångar så väl till köket som till det enda rummet å nedre botten; detta rum är lämpligt till matsal. Å öfre våningen löper svalegången längs hela ena långsidan och den gafvel, som synes å ritningen. Dagligstugan intager här hela öfvervåningens bredd med undantag af den nyssnämnda svalegången och blir alltså betydligt större än de öfriga rummen. Ett mindre rum med egen utgång åt svalen och genom dörr förbundet med dagligstugan samt ett rymligt och ljust kallrum finnas för öfrigt å öfre botten.

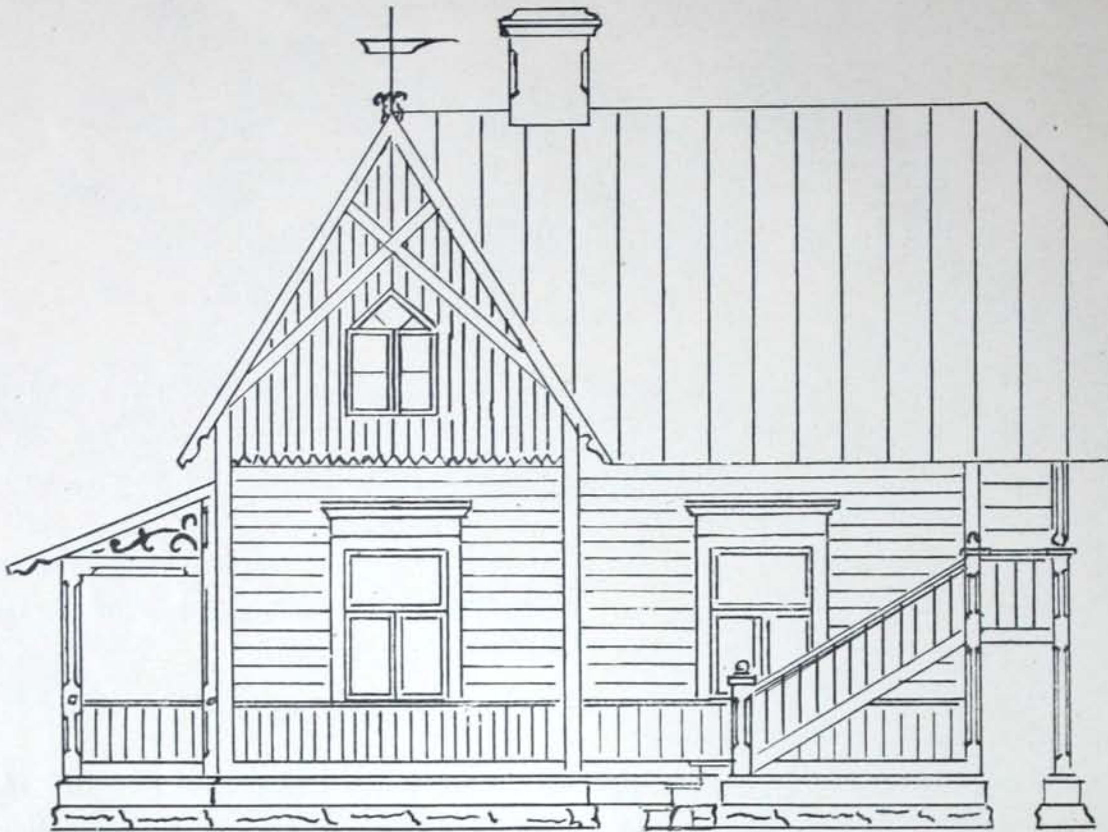
Eldstäder. En enda skorstensmur lämnar eldstäder åt alla rummen. Kakelugnar i alla rummen eller öppen spis i dagligstugan.

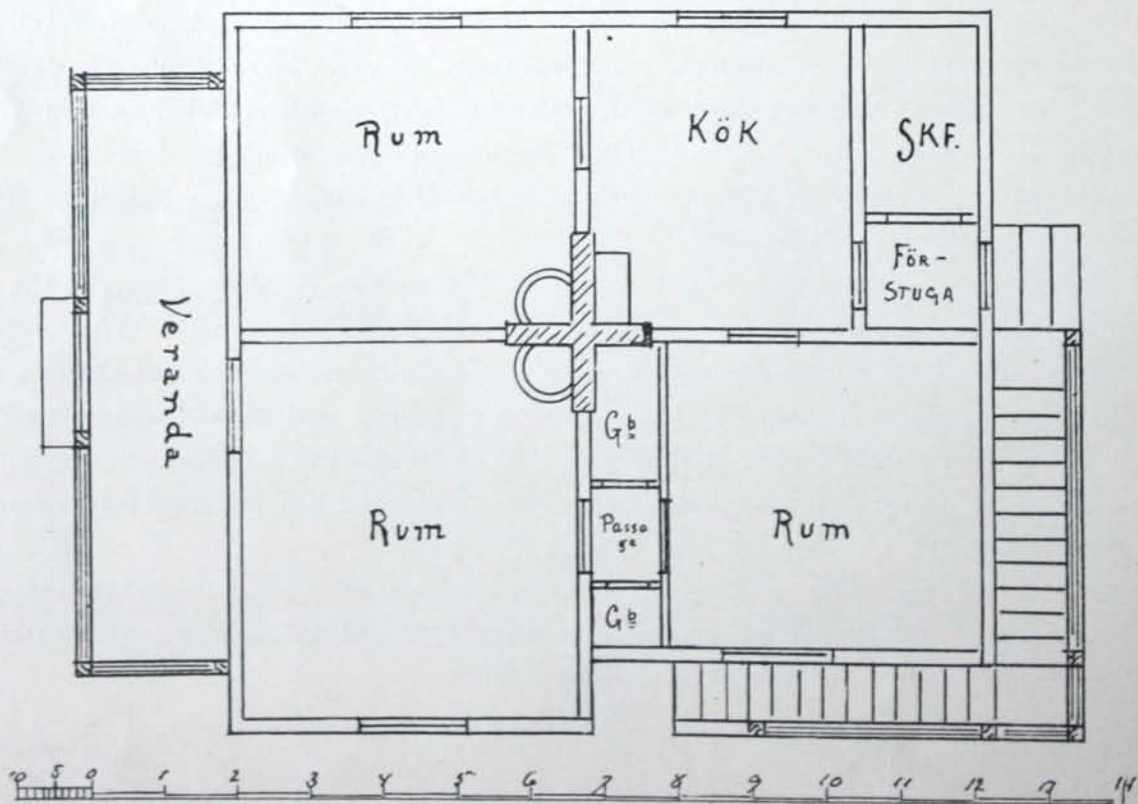
Modifikationer och tillägg. För att minska kostnaderna för denna byggnad kan den uppföras i imiteradt rundtimmer af s. k. »bakar» och med påspikade korsknutar. Timmerväggar af det afsedda slaget äro nämligen ganska dyrbara. Öfre våningens sidor och svalegången kunna i alla händelser uppföras af plank och bräder. Köket kan förses med särskild utgång åt gafveln för att ej genera hufvudingången. Kallrummet å öfre våningen kan borttagas och svalegången inskränkas, så att man å denna gafvel får tvenne rum. För öfrigt kan utrymmet tagas i anspråk af garderober och dylikt efter behag.

Svalegången kan äfven anordnas endast såsom en balkong löpande längs öfre våningen.

Kostnaden, 5,000 kronor, är endast approximativ. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 6. MINDRE VILLA MED TRE RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 6.

Mindre villa med tre rum och kök.

Kostnad omkring 4,500 kronor.

Byggnadens yttre. En liten trävilla af särdeles enkel konstruktion, målad med ljus färg eller ännu bättre oljestruken och laserad i träets naturliga färg.

Allmänna dimensioner. Längd 13 meter, bredd 10 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar med spännpapp.

Ingångar. Från verandan ingång till ett rum. Köksingång från särskild förstuga å motsatt sida. Till vinden kommer man genom en särskild trappa utanför gafveln och ena sidan af huset. Taket tänkes utskjuta så långt, att det skyddar äfven denna trappa. Dörren till vinden är å gafveln, där trappan slutar ofvanför köksingången.

Anordningen af rummen synes å planritningen.

Eldstäder. En skorstensmur, köksspis och kakelugnar i två rum, ett rum utan eldstad.

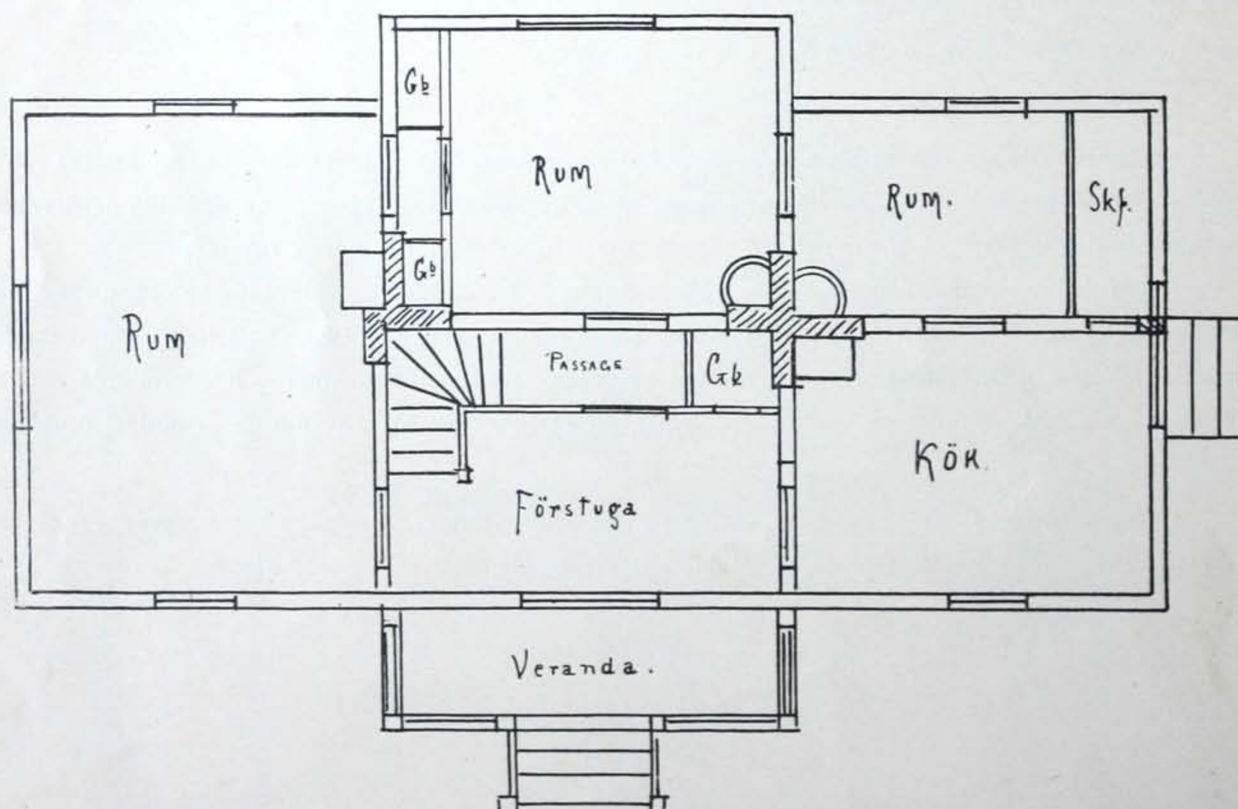
Modifikationer och tillägg. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. En särskild tambur från verandan kan anordnas. Genom förändring af passagen med sina garderober kan eldstad lätt insättas äfven i det å planritningen utan eldstad angifna rummet.

Om dimensionerna göras små, köksingång och hufvudingång sammanslås och andra förenklingar göras, kan denna byggnad lätt förändras till ett mycket billigt »eget hem» för en familj i anspråkslösa omständigheter. Tänkt med betydligt mindre dimensioner och rymmande endast 1 rum och kök, skulle en sådan byggnad kunna uppföras för en summa af endast omkring 3,000 kronor.

Kostnaden, 4,500 kronor, är därför endast approximativ. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 7. VILLA MED TRE RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 7.

Villa med tre rum och kök.

Kostnad omkring 5,000 kronor.

Byggnadens yttre. Denna villa är liksom den föregående af allra enklaste slag. Den är dock afsedd att lämna större utrymme. Den bör målas i ljus färg eller oljestrykas och laseras i träets naturliga färg.

Allmänna dimensioner. Fasadlängd 10½ meter, bredd utom veranda 5½ meter, rummens höjd 3 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af bräder med papp. Taket af papp.

Anordning af rummen, ingångar etc. För att vinna utrymme och förenkla det hela så mycket som möjligt är ingången till köket gemensam med hufvudingången från den rymliga förstugan innanför verandan. Vid de flesta andra förslagen i detta arbete är en särskild köksingång anordnad, något som ju också medför betydligt ökad trefnad. I förstugan finna vi trappan upp till vinden. Skafferiet får ljus från en liten del af ena köksfönstret, som är placeradt så, att spisen får tillräckligt med ljus.

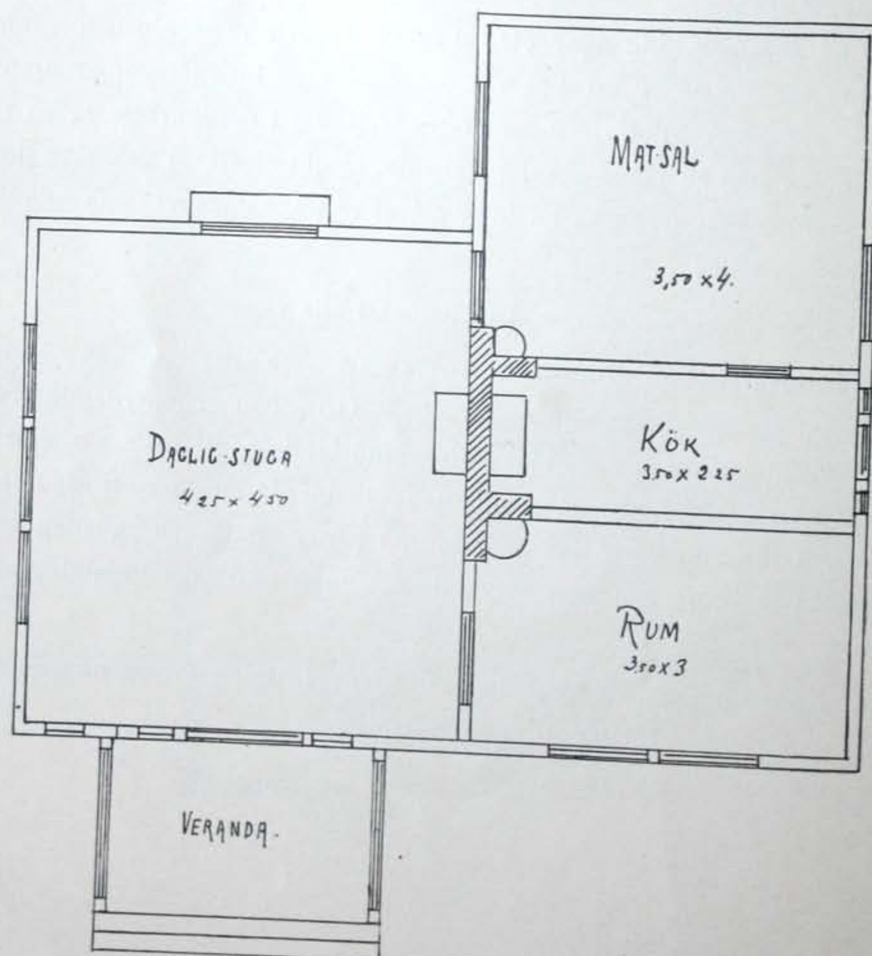
Eldstäder. Tvenne skorstensmurar, kakelugnar i alla rummen.

Modifikationer och tillägg. Dimensionerna kunna ökas eller minskas. Material och färg kunna ändras, t. ex. timmerväggar och rödfärgning. Ornament och prydande vindbräden eller dylikt kunna i större utsträckning användas. Ingenting hindrar, att man, såsom å planritningen synes, kan anlägga en särskild köksingång, att man kan inreda ett eller ett par mindre vindsrum o. s. v., allt dock förändringar, hvilka inverka på priset. Såsom byggnaden är tänkt på ritningen, är den afsedd för största möjliga utrymme och mest praktiska inredning men på samma gång billigaste pris.

Kostnaden, 5,000 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 8. ENGELSK SOMMARVILLA, »SUMMER COTTAGE», TRE RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 8.

Engelsk sommarvilla, "Summer cottage", tre rum och kök.

Kostnad omkring 4,000 kronor.

Byggnadens yttre. Såsom af perspektivritningen framgår, är denna lilla sommarvilla af äkta engelskt utseende, rikt försedd med stora, snedrutade fönster och passar bäst i en mera leende natur.

Material. Gjutväggar (t. ex. murbruk och träkubb) med korsvirkesresning. Taket af vanlig svensk takspån (i England användes s. k. »shingles»). Veranda af trä.

Eldstäder. Ehuru i den engelska förebilden rummen ej äro försedda med eldstäder, äro sådana dock med hänsyn till svenskt klimat enligt vår planritning inrättade till alla rummen. En enda skortensmur. För att fullfölja den engelska stilen, böra eldstäderna vara öppna spisar, »fire places», i engelskt maner.

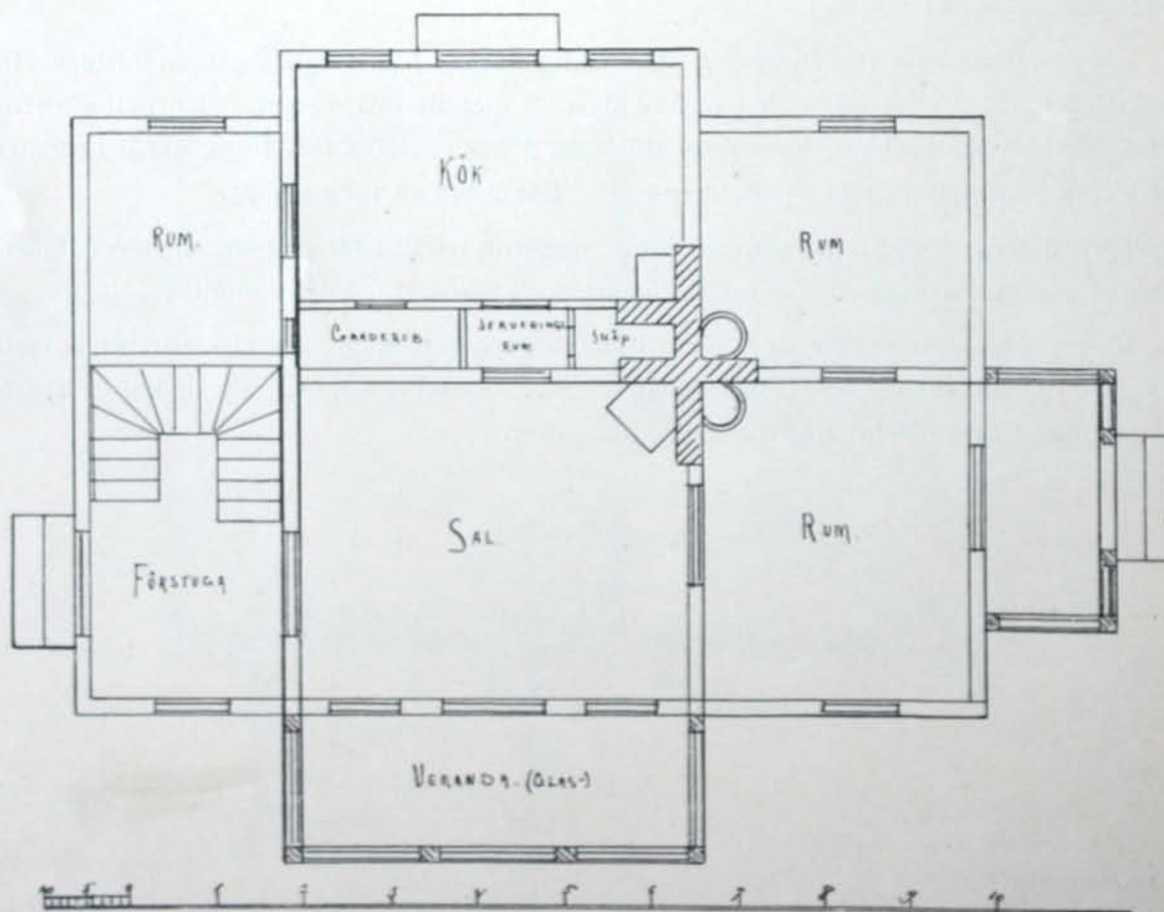
Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingång från verandan, ingen förstuga. Den stora dagligstugan, »living room», har utgång äfven åt motsatt sida, såsom å planritningen synes. Köket är tilltaget ganska litet, ehuru dock större än å den engelska förebilden, där det endast är afsedt för en liten flyttbar spis, »portable range». Köket har en egen utgång.

Förändringar. Materialet kan förändras, väggarna i stället för gjutning uppföras af plank. Dimensionerna kunna ökas eller minskas, förstuga och garderober kunna inrättas.

Kostnaden, 4,000 kronor, är beräknad för villan vinterbonad. Såsom enbart sommarvilla med endast en eldstad, blir priset naturligtvis billigare. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 9. VILLA MED FYRA à FEM RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 9.

Villa med fyra à fem rum och kök.

Kostnad omkring 7,200 kronor.

Byggnadens yttre. Enkel svensk trävilla, oljestruken och laserad i träfärg med upplagda foder och listverk eller rödmålad med hvita foder.

Allmänna dimensioner. Längd 10,5 meter, största bredd, utom veranda, 8 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp. Tegeltak.

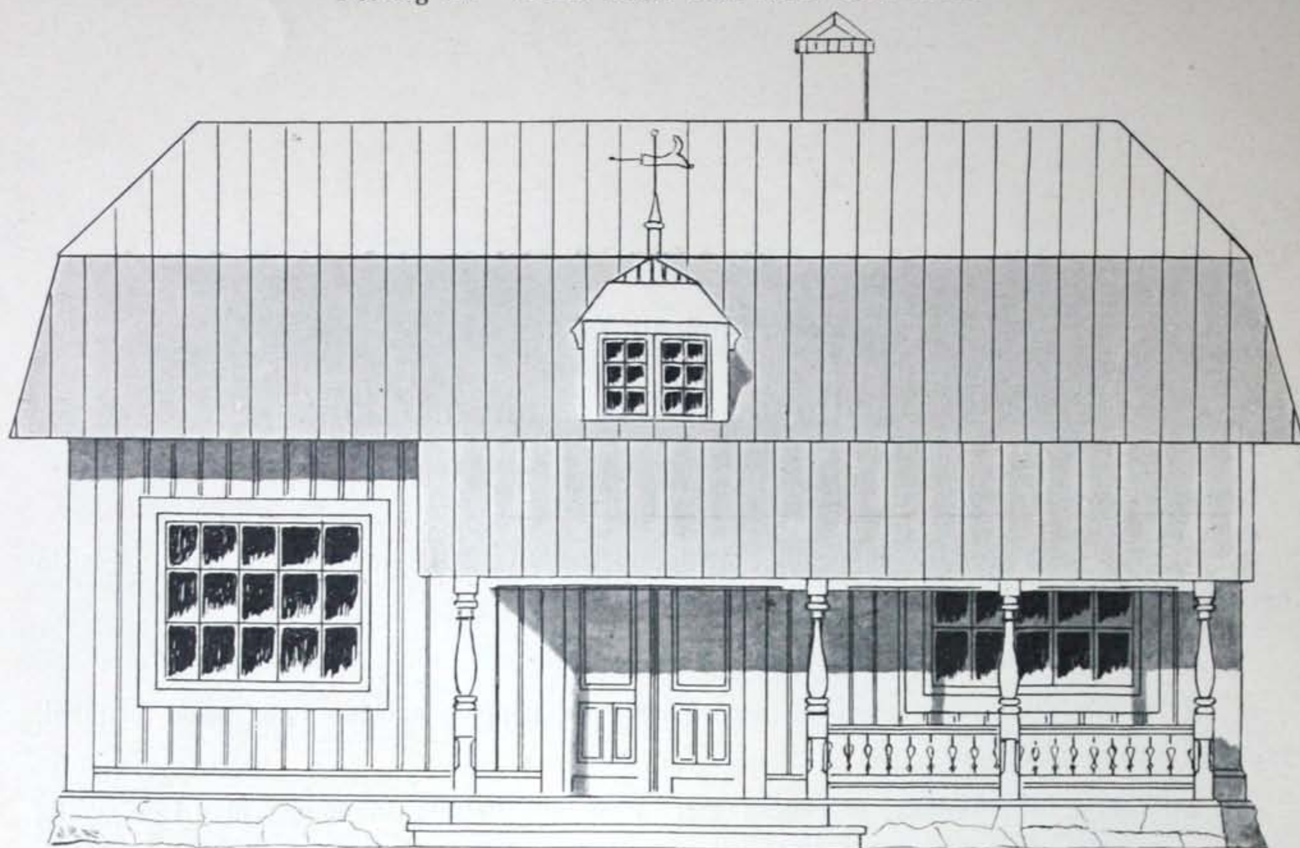
Anordning af rummen, inredning etc. Från ena gafveln inkommer man i en rymlig förstuga, hvarifrån också trappa leder upp till vinden. Från förstugan är ingång till salen. Verandan, som står i förbindelse med salen, är helt sluten utan utgång, något som gör densamma mera fredad och användbar t. ex. i och för placering af bord eller stolar etc. Man är då ostörd af trafiken mellan husets inre och det fria. Mellan salen och köket finnes ett serveringsrum med skåp. Herrummet bredvid salen har egen utgång. Bredvid serveringsrummet en större garderob eller förvaringsrum för kökets räkning.

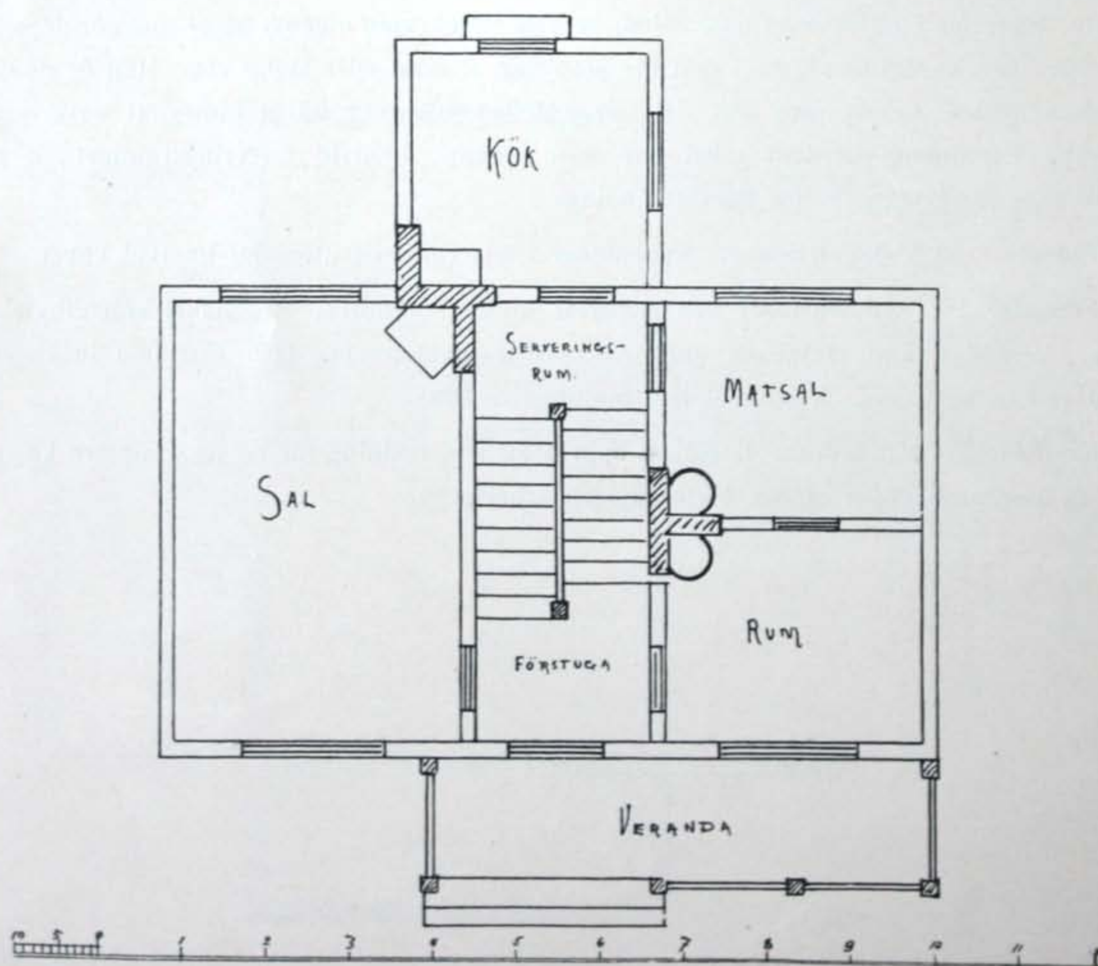
Eldstäder. En skorstensmur. Kakelugnar i alla rummen utom ett bredvid köket.

Förändringar. Dimensioner och material kunna förändras. Tegeltaket kan utbytas mot papptak. Verandan kan lämpligen anordnas såsom glasveranda. Den särskilda ingången till herrummet kan borttagas. Vindsrum kan möjligen inrättas.

Kostnaden, 7,200 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 10. VILLA MED TRE RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 10.

Villa med tre rum och kök.

Kostnad omkring 3,800 kronor.

Byggnadens yttre. Svensk herrgårdsstil, ehuru mindre än förslag 4. Rödfärgad med hvita knutbräden och foder. Verandan oljemålad i hvit eller ljus färg. Svart papptak.

Allmänna dimensioner. Längd 9,5 meter, bredd 8,5 meter utom veranda, men köksutbyggnaden inberäknad.

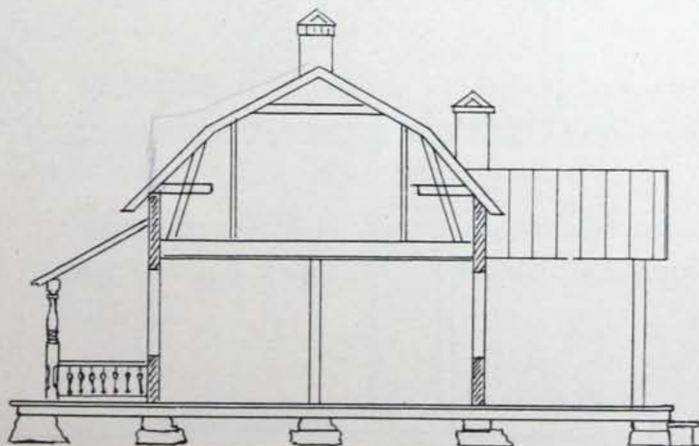
Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket täckes med papp.

Anordning af rummen, inredning, etc. Hufvudingång från verandan till en rymlig förstuga, hvarifrån vindstrappan uppledes. Från förstugan inkommer man dels i en större sal, gående genom husets hela bredd och försedd med tvenne stora fönster, dels i ett mindre rum. Köket är beläget i en särskild utbyggnad, synlig å planritningen och genomskärningen. Det har egen utgång. Köksfönstret är placeradt så att riklig dager från sidan kastas öfver köksspisen. Matsalen är ett hörnrum bakom det förutnämnda mindre rummet. Den står i förbindelse med köket medels ett tämligen rymligt serveringsrum bakom förstugan. Skåp, garderober och klosetter kunna anordnas i serveringsrummet, i förstugan under vindstrappan och annorstädes. Vindsrum ingå ej i planen för detta hus.

Eldstäder. Tvenne skorstensmurar, den ena betydligt lägre än den andra och belägen i hörnet mellan köksutbyggnaden och själfva huset lämnande eldstäder till köket och salen. Kakelugnar i alla rummen.

Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Rummen kunna kanske på annat sätt anordnas. Vindsrum kunna inrättas å frontespisen eller gaflarna. Öppen spis kan i något af rummen, t. ex. salen, användas i stället för kakelugn.

Kostnaden, 3,800 kronor, är naturligtvis endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

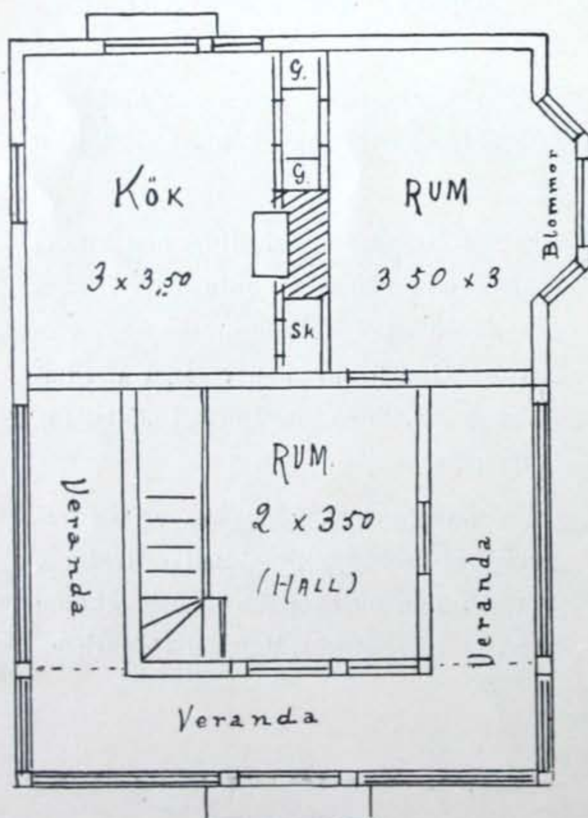

Gafvelfasad.

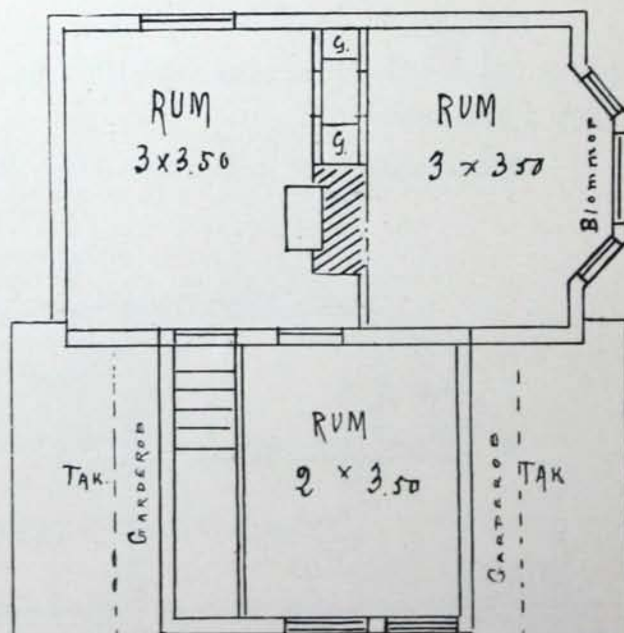
Förslag 11. VILLA I ENGELSK STIL MED FEM RUM OCH KÖK.

Plan af nedre botten.

Plan af öfra våningen.

Beskrifning till förslag 11.

Villa i engelsk stil med fem rum och kök.

Kostnad omkring 7,200 kronor.

Byggnadens yttre. Stilen är den litet oregelbundna, för svenska ögon bisarra och brutna engelska, hvilken dock i allmänhet gör ett behagligt och hemtrefligt intryck. Villan är af trä, oljestruken och laserad i träets naturliga färg med upplagda orneringar och listverk.

Allmänna dimensioner. Längd 9 meter, bredd $7\frac{1}{2}$ meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och mellanlägg af papp. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af spån eller papp.

Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingången från den stora verandan, som också sträcker sig åt sidorna längs husets halfva längd. Den omsluter ett rum, som skulle kunna betecknas såsom en »engelsk hall», då trappan till öfvervåningen är belägen i detsamma; dock går den ej, såsom t. ex. å förslaget 18, genom båda våningarna. Å nedre botten finna vi vidare ett rymligt kök med egen utgång åt gafveln, samt ett rum med utbyggdt blomsterfönster.

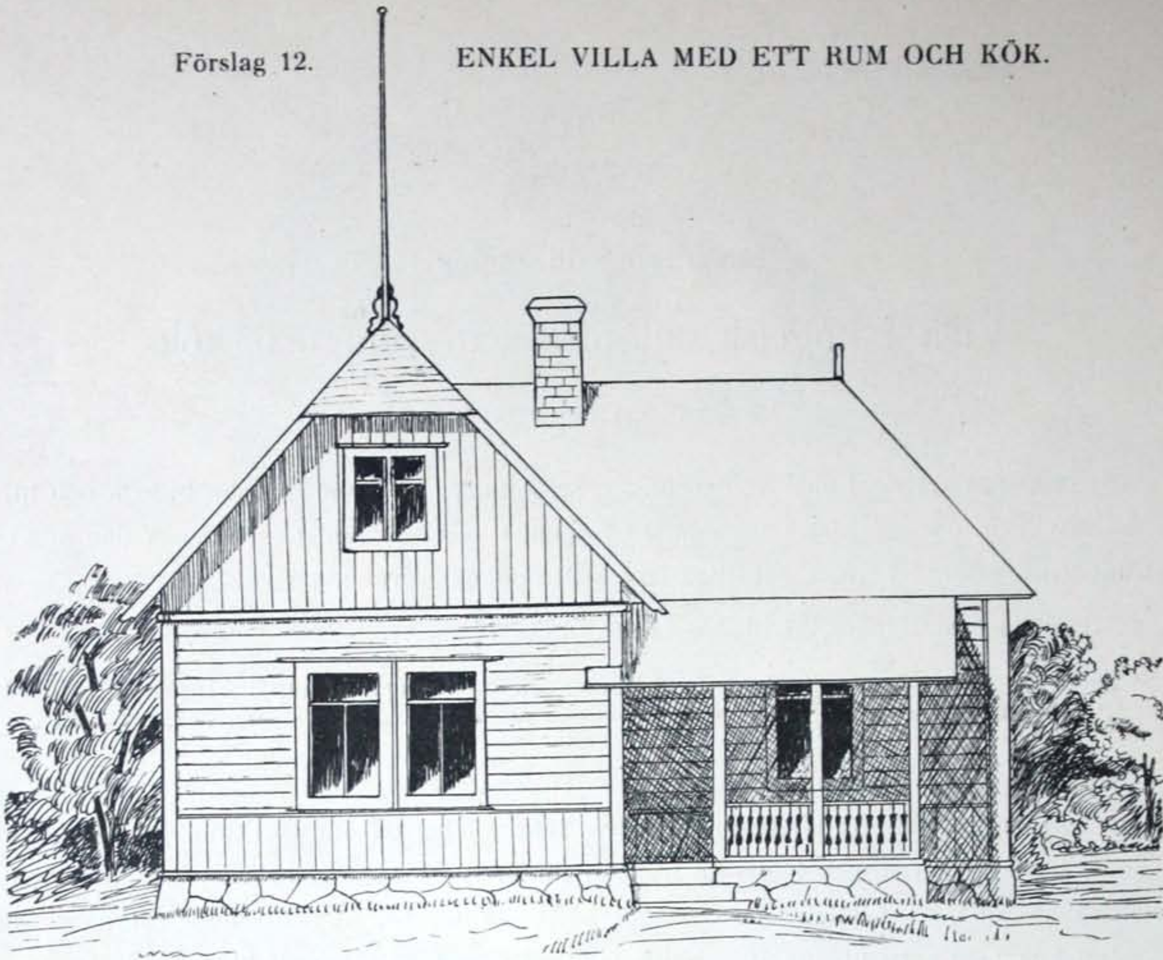
I öfvervåningen tre rum, ett ofvanför köket, ett ofvanför hallen och ett med ett liknande utbyggdt blomsterfönster som å nedra botten. Rummet ofvanför hallen står genom trappan i förbindelse med denna och är försedt med ett större trekoppladt fönster. Skåp i köket. Rikligt med garderober och skrubbar dels i passagerna mellan rummen och dels under det sluttande taket på sidorna om det öfre hallrummet.

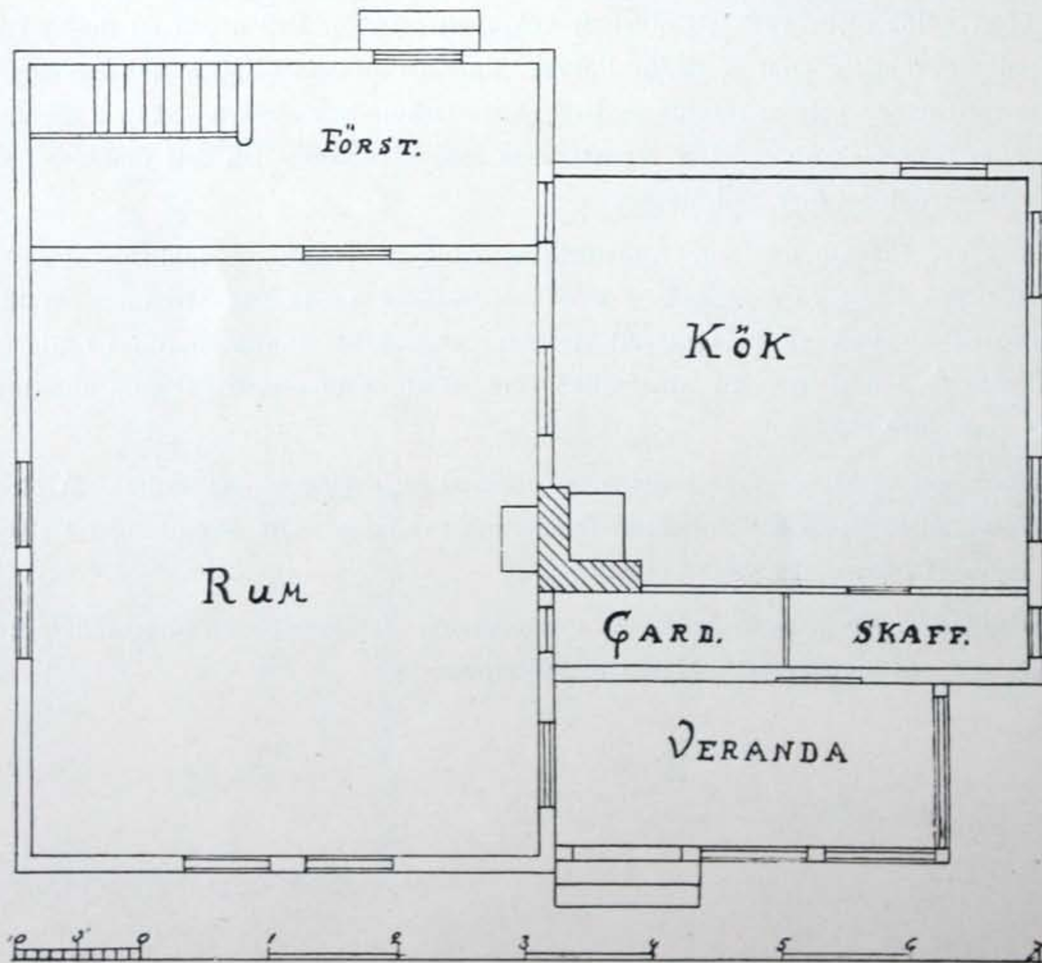
Eldstäder. En skorstensmur. Å planritningen äro efter engelsk förebild eldstäder anordnade i endast ett rum i hvardera våningen. För en sommarvilla vore ju detta äfven hos oss tillräckligt. Skorstensmuren är dock så belägen, att eldstäder med lätthet kunna anordnas i alla rummen, äfven hallen. Trefligt och i stil med villan vore att åtminstone i ett par rum anordna öppna engelska spisar, »fire places».

Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Å öfre botten kan rummens antal minskas och i öfrigt förenklingar vidtagas. Om förändringar i afseende på eldstäder hafva vi talat under denna rubrik.

Kostnaden, 7,200 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

ENKEL VILLA MED ETT RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 12.

Enkel villa med ett rum och kök.

Kostnad omkring 2 600 kronor.

Byggnadens yttre. Denna villa är tänkt såsom representant för det enklaste och billigaste slag af »eget hem». De afsneddade taken och den framåtvända gafveln äro dock ägnade att skänka omväxling åt den enkla fasaden. Byggnaden är tänkt oljestruken och laserad i träets naturliga färg eller målad i någon ljus färg med upplagda foder och listverk.

Allmänna dimensioner. Längd 8 meter, bredd 6,5 meter. Rummens höjd 2.75 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och mellanlägg af papp. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af papp.

Inredning. Från verandan inkommer man i det stora rummet, som är försedt med ett tvåkoppladt fönster. Från en förstuga å husets baksida kan man inkomma dels i rummet dels äfven i köket. Från förstugan trappa till vinden. Skafferi till köket. Garderob till stora rummet.

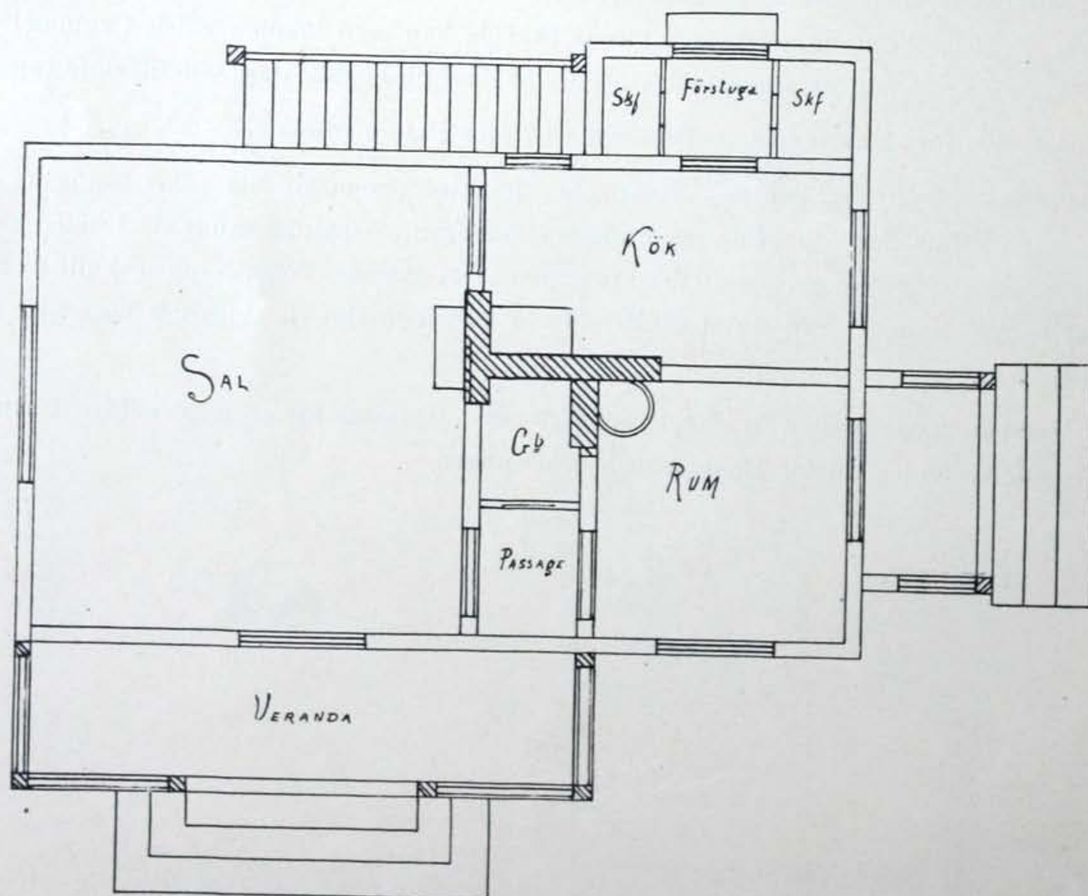
Eldstäder. En skorstensmur. Kakelugn eller spis i stora rummet.

Förändringar. Byggnaden kan ytterligare förenklas genom att låta köket få ingång från verandan och utesluta den å planritningen angifna förstugan. Förstuga skulle då i stället kunna anordnas innanför verandan genom att inskränka på kökets område. Vindstrappan skulle då ledas upp från denna förstuga. För öfrigt skulle man ju kunna inrätta ett vindsrum med eller utan eldstad å gafveln.

Kostnaden, 2,600 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 13. VILLA MED TVÅ RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 13.

Villa med två rum och kök.

Kostnad omkring 3,800 kronor.

Byggnadens yttre. Enkel trävilla, oljestruken och laserad i träets naturliga färg med upplagda foder och listverk eller rödmålad med hvita foder och knutbräden.

Allmänna dimensioner. Längd 10 meter, bredd 6 meter. Måtten äro beräknade utom veranda och förstugukvist.

Material. Ytterväggar af plank med pappmellanlägg och panel. Innerväggar med spännpapp.

Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingången från en större veranda direkt i det å planritningen såsom sal betecknade rummet. Därifrån inkommer man åt höger dels i ett rum, som är försedt med egen utgång och förstugukvist, dels i köket, som vetter åt husets baksida och har ingång från egen köksförstuga. Mellan salen och rummet är en passage med garderober. I köksförstugan skafferier. Trappan till vinden går upp längs husets baksida; ofvanför köksförstugan är ingången till vinden.

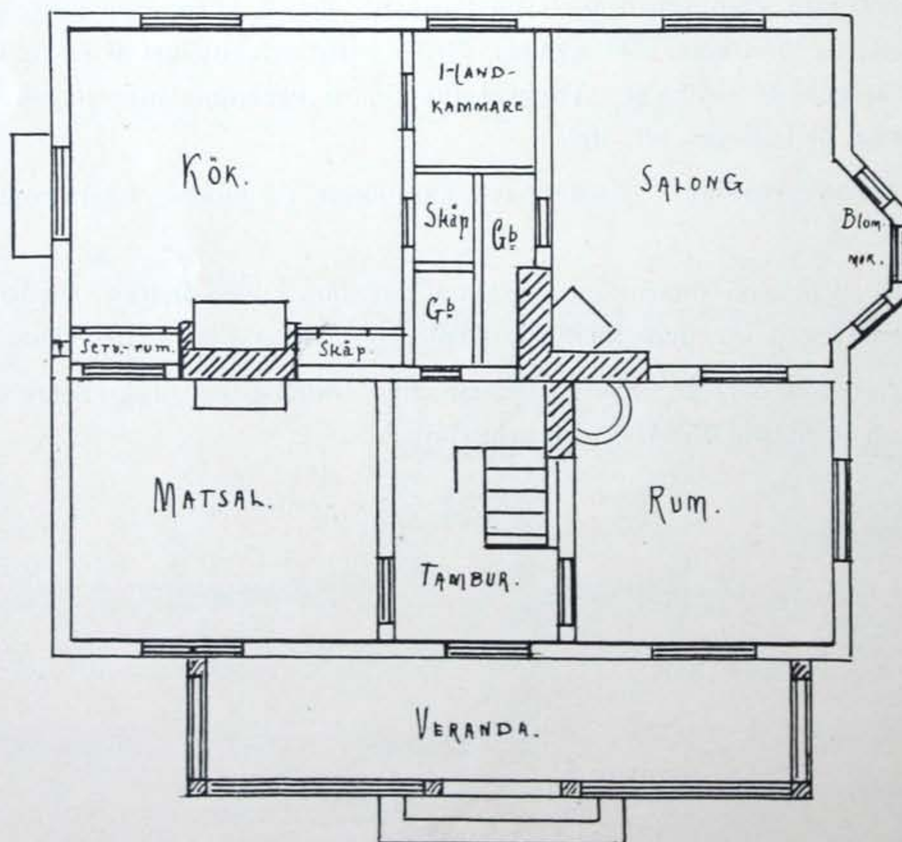
Eldstäder. En skorstensmur, spis i köket, kakelugnar i rummen, i salen möjligen en öppen spis.

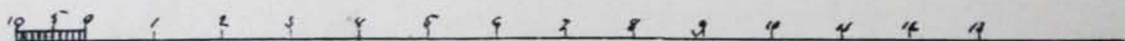
Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Vindsrum med eller utan eldstad kan anordnas. Garderober, skrubbar och klosetter kunna efter behag inrättas.

Kostnaden, 3,800 kronor, är endast approximativ. Ledning för noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 14. VILLA MED FYRA à FEM RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 14.

Villa med fyra à fem rum och kök.

Kostnad omkring 5,500 kronor.

Byggnadens yttre. Motivet till denna villa är taget från en större svensk bondgård. Veranda, afsatser och gaflar gifva omväxling åt fasadens linjer. Stugan han rödmålas, lämnande foder och listverk hvita eller målas i ljust gul färg.

Allmänna dimensioner. Längd 12 meter, bredd utom veranda 9,5 meter.

Material. Ytterväggar af plank med pappmellanlägg. Panelen utgöres af bräder lagda på s. k. förvandring, d. v. s. kanten af den öfre panelbrädan skjuter något öfver kanten af den närmast under liggande, hvilket också framgår af perspektivritningen. Innanväggar af plank med spännpapp. Tegeltak.

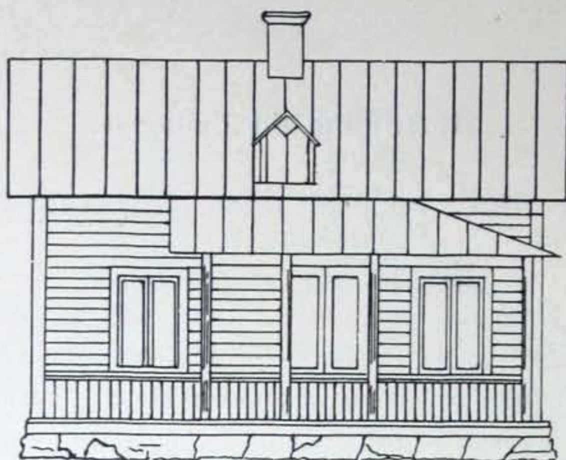
Anordning af rummen, inredning etc. En rymlig veranda på framsidan. Härifrån hufvudingång till den stora tamburen, där trappan leder upp till vindsvåningen. Matsal till vänster om tamburen; den står i förbindelse med det bakom liggande köket genom ett ljust serveringsrum med eget fönster. Köket har egen utgång åt gafveln. En stor, ljus handkammare vid sidan af köket och med ingång från detsamma; flera skåp i köket. Till höger från tamburen ett rum och innanför detta salongen, på perspektivritningen tänkt med den ståtligaste utsikten, och försedd med ett större såsom ett »burspråk» framskjutande blomsterfönster. Garderober från salong och tambur. Skåp kan anordnas i väggen af matsalen på bekostnad af halfva det motsvarande skåpet från köket. Å vinden minst ett rymligt vindsrum med snedtak. Tämligen stor vind för öfrigt.

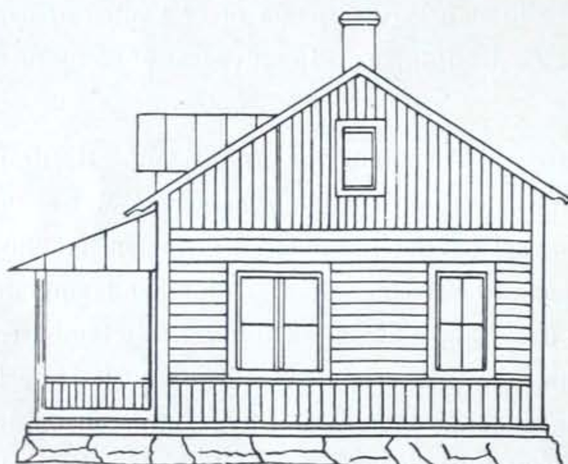
Eldstäder. Två skorstensmurar, kakelugnar i alla rummen eller kanske öppen spis i t. ex. salongen eller matsalen.

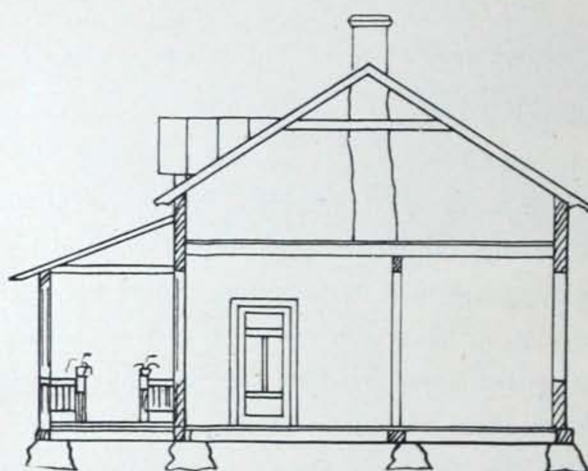
Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Rummens läge kan modifieras, anordningen af garderober, klosetter etc. omändras.

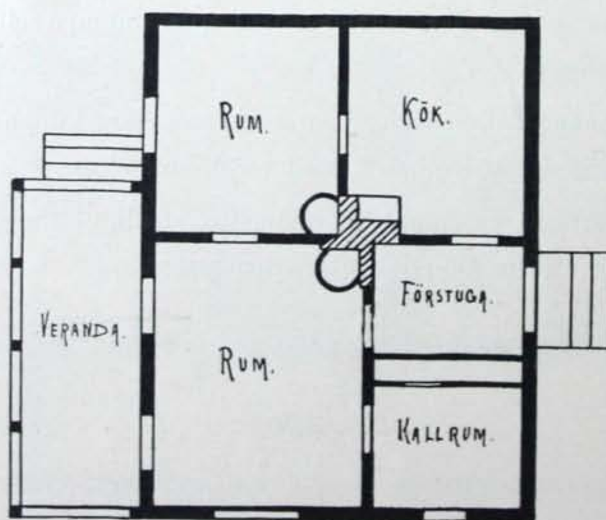
Kostnaden, 5,500 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

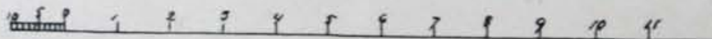
Förslag 15. MINDRE VILLA MED TVÅ à TRE RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 15.

Mindre villa med två à tre rum och kök.

Kostnad omkring 3,800 kronor

Byggnadens yttre. Denna villa är tänkt med möjligast enkla utstyrsel så väl ut- som invändigt. Passande till »eget hem» åt en familj i anspråkslösa omständigheter. Rödmålad, med hvita foder- och knutbräden eller oljestruken och laserad i träets naturliga färg.

Allmänna dimensioner. Längd 9,5 meter, bredd, utom veranda, 7,5 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp.

Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingång från verandan till det största rummet, som har fönster åt verandan och gafveln. Från detta rum inkommer man till vänster i ett mindre, som kan användas till matsal, och från denna till köket. Köket har egen utgång åt den förstuga, som är belägen åt husets baksida. I husets andra bakre hörn är ett kallrum. Vindsrum ingå ej i husets plan. Ingen vindstrappa. Garderober och skrubbar kunna inredas efter behag.

Eldstäder. En skorstensmur; spis i köket och kakelugnar i rummen.

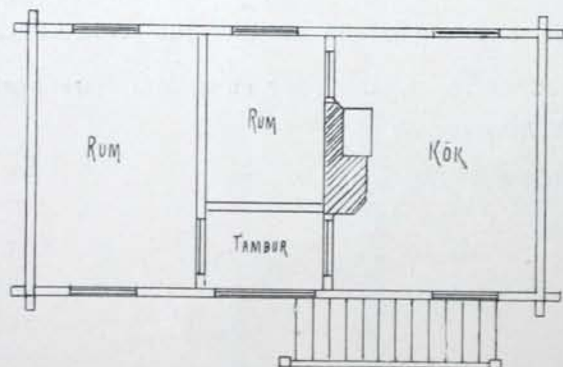
Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. För vinnande af väggyta och utrymme kan t. ex. dörren mellan bakre förstugan och stora rummet igensättas. Kallrummet kan anordnas med ingång från förstugan och i sammanhang härmed garderobers och skrubbars läge ändras. Uppgång till vinden skulle då kunna inrättas från detta kallrum.

Kostnaden, 3,800 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

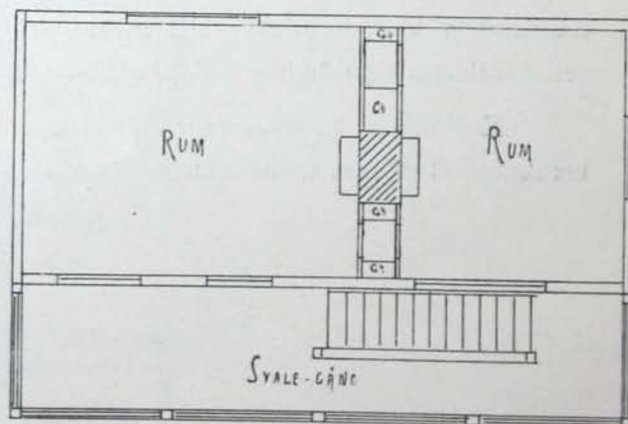
Förslag 16. VILLA MED FYRA RUM OCH KÖK.

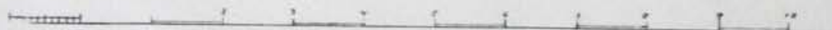

Plan af nedre botten.

Plan af öfra våningen.

Beskrifning till förslag 16.

Villa med fyra rum och kök.

Kostnad omkring 5,600 kronor.

Byggnadens yttre. Motivet till denna byggnads yttre är taget från gamla svenska stugor. Ornässtugan i Dalarne är någonting i samma väg, likaså den s. k. kungsstugan i Örebro. Byggnaden är uppförd af timmer och bör antingen vara alldeles ofärgad eller också rödmålad.

Allmänna dimensioner. Längd 7,5 meter; bredd, oberäknadt öfvervåningens utskjutande svalegång, 4,5 meter.

Material. Ytterväggar af liggande timmer, sammanfogadt i s. k. »korsknutar» såsom å fasadritningen synes. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af spån eller papp.

Anordning af rummen, inredning etc. Ingången är å nedre botten genom den i gammaldags stil hållna dörren till en mindre tambur, från hvilken man inkommer dels i ett rum till vänster och dels till höger i köket. Innanför köket och bakom tamburen är ett litet rum, lämpligt till jungfrukammare. Å öfre botten hafva båda rummen egna utgångar till svalegången. Däremot hafva de ingen direkt förbindelse med hvarandra. Alla rummen i detta hus äro således anordnade med en viss självständighet. Rummen å öfre botten äro försedda med garderober.

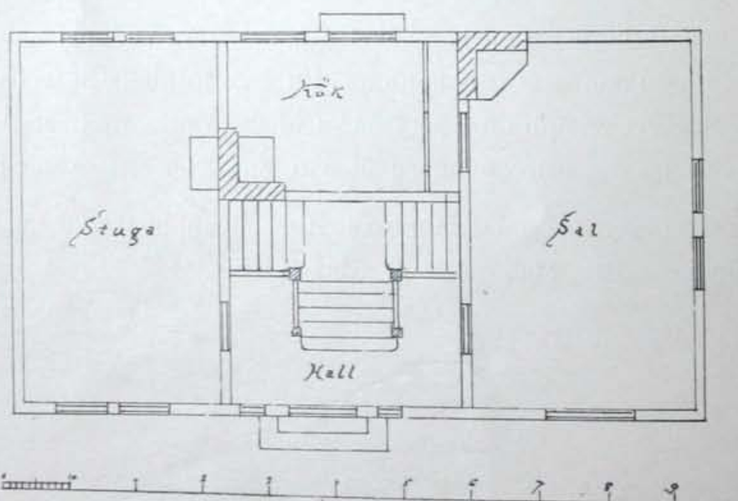
Eldstäder. En skorstensmur, kakelugnar eller öppna spisar i alla rummen.

Förändringar. Allmänna dimensionerna kunna ändras. Liksom vid förslag 5 angifves, kunna ytterväggarna äfven här uppföras af plank, imiterande timmerväggar och med påspikade imiterade korsknutar. Rummen kunna, om så önskas, i större utsträckning förbindas direkt med hvarandra. Så t. ex kan förbindelse mellan köket och det stora rummet anordnas på bekostnad eller inskränkning af jungfrukammare och tambur. En inre förbindelse mellan båda våningarna skulle kunna inrättas medels en spiraltrappa i något af det större rummets hörn. Uppgång till vinden kan åstadkommas från svalen genom en liten trappa eller stege samt lucka.

Kostnaden, 5,600 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 17. VILLA MED TRE à FYRA RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 17.

Villa med tre à fyra rum och kök.

Kostnad omkring 5,600 kronor.

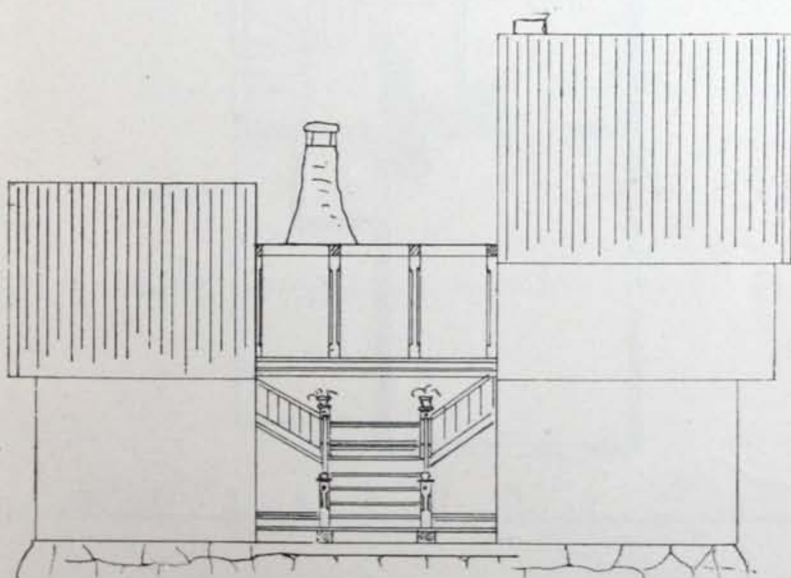
Byggnadens yttre. Motivet till denna villa är taget från de i södra Sverige förr vanliga ryggåsstugorna, hvilka dock numera börja blifva ganska sällsynta. Den mellersta delen, som är lägre än det öfriga och som hos ryggåsstugorna är försedd med fönster i taket, är här tänkt såsom hall med trappor till öfra våningen. Detta framgår af genomskärningsritningen. Stugan är omålad eller oljestruken och laserad i träets naturliga färg.

Allmänna dimensioner. Längd 9 meter, bredd 5,5 meter.

Material. Ytterväggar af liggande timmer. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af tegel.

Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingången i midtelpartiet leder in till en hall, som upptager något mera än husets halfva bredd. Den bakre delen af midtpartiet upptages af köket. Hallen går upp ända till takåsen, den får ljus dels genom två smärre fönster på sidorna om ingången, dels från ett takfönster. Trappornas anordning synes å genomskärningen, de leda upp till ett mindre galleri, i det närmaste i höjd med öfvervåningens golf. Från detta galleri, som för att få tillräcklig höjd ligger under själfva takåsen, äro ingångar till rummen i öfra våningen. Till vänster kan antingen ett rum eller endast vind tänkas. Köket har egen utgång åt husets baksida. Till vänster i nedra våningen ligger ett rum sträckande sig genom husets hela bredd och försedt med breda, tvåkopplade fönster åt framsidan och åt baksidan. Salen till höger om hallen har ett fönster åt framsidan och ett större tvåkoppladt åt gafveln. Ettdera af dessa rum kan användas såsom matsal och för detta ändamål sättas i förbindelse med köket. Ofvanför salen till höger ligger ett stort och högt rum med stora fönster åt tvenne håll.

Genomskärning.

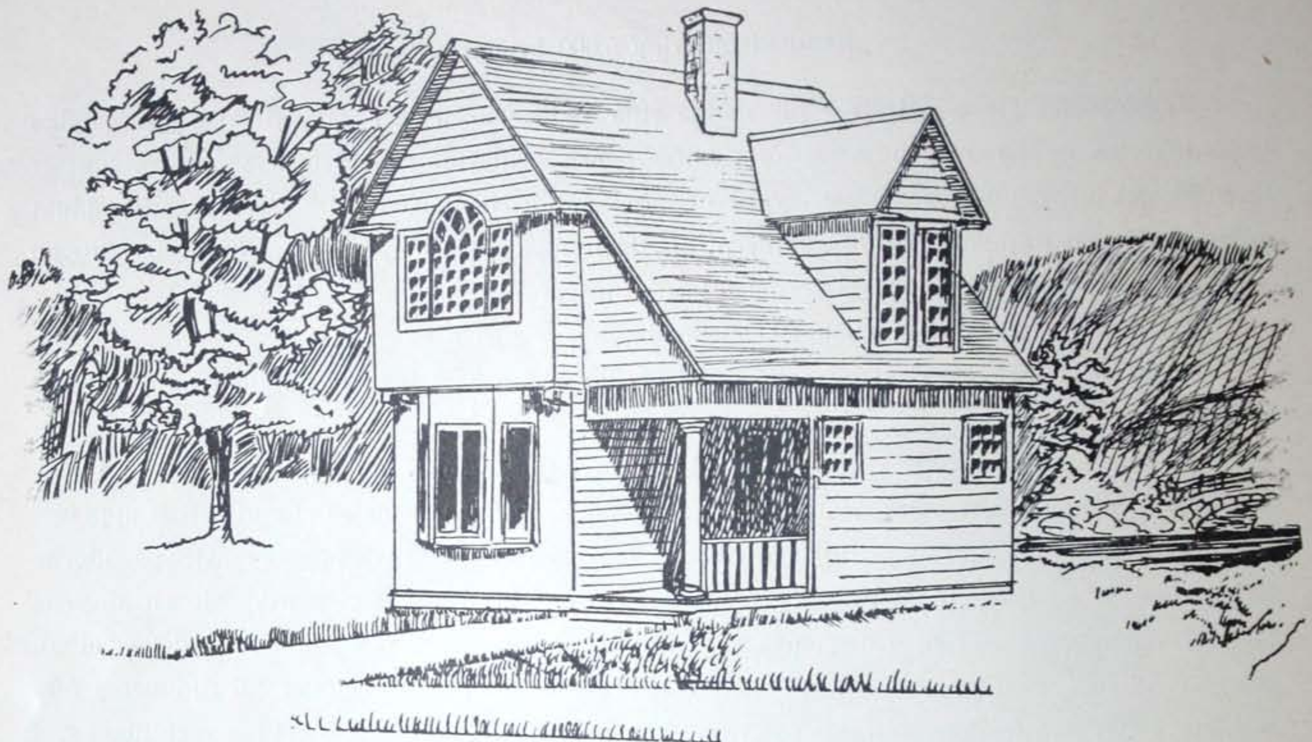

Eldstäder. En skorstensmur mellan midtpartiet och vänstra afdelningen lämnar eldstäder åt kök och stuga. En mindre ehuru högre är belägen i hörnet å baksidan mellan köket och salen. I detta hörn är isynnerhet i öfra salen tänkt en öppen spis af gammal svensk fason.

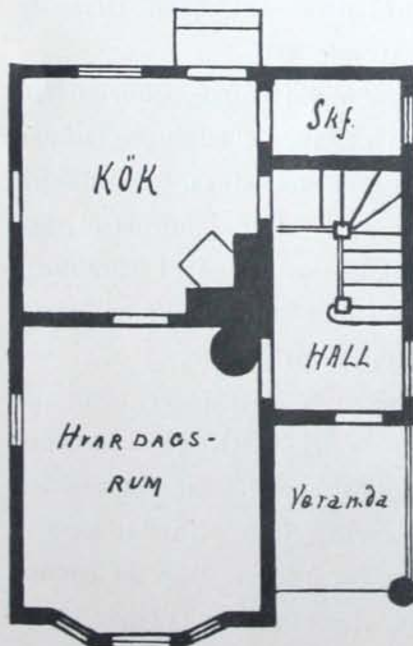
Ändringar. Dimensioner och material kunna ändras. Öfriga ändringar jämte vindsrums anordnande till vänster från galleriet i hallen hafva vi redan berört.

Kostnaden, 5,600 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

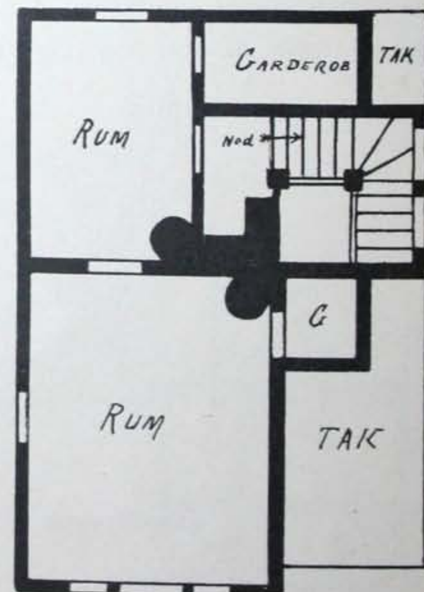
Förslag 18. ENGELSK VILLA MED TRE RUM OCH KÖK SAMT HALL.

Plan af nedra våningen.

Plan af vindsvåningen.

Beskrifning till förslag 18.

Engelsk villa med tre rum och kök samt hall.

Kostnad omkring 5,800 kronor.

Byggnadens yttre. Den litet oregelbundna men hemtrefliga karaktären af ett engelskt »country home» (landtligt hem) framträder äfven i denna villas yttre. De flesta engelska »country houses» äro visserligen afsedda att uppföras i sten, men detta hus kan tydligen passa lika väl för träkonstruktion. I så fall bör det vara oljestruket och laseradt i träets naturliga färg.

Allmänna dimensioner. Längd 8 meter, bredd 5,5 meter. Rummens höjd omkring 3 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af spån eller papp.

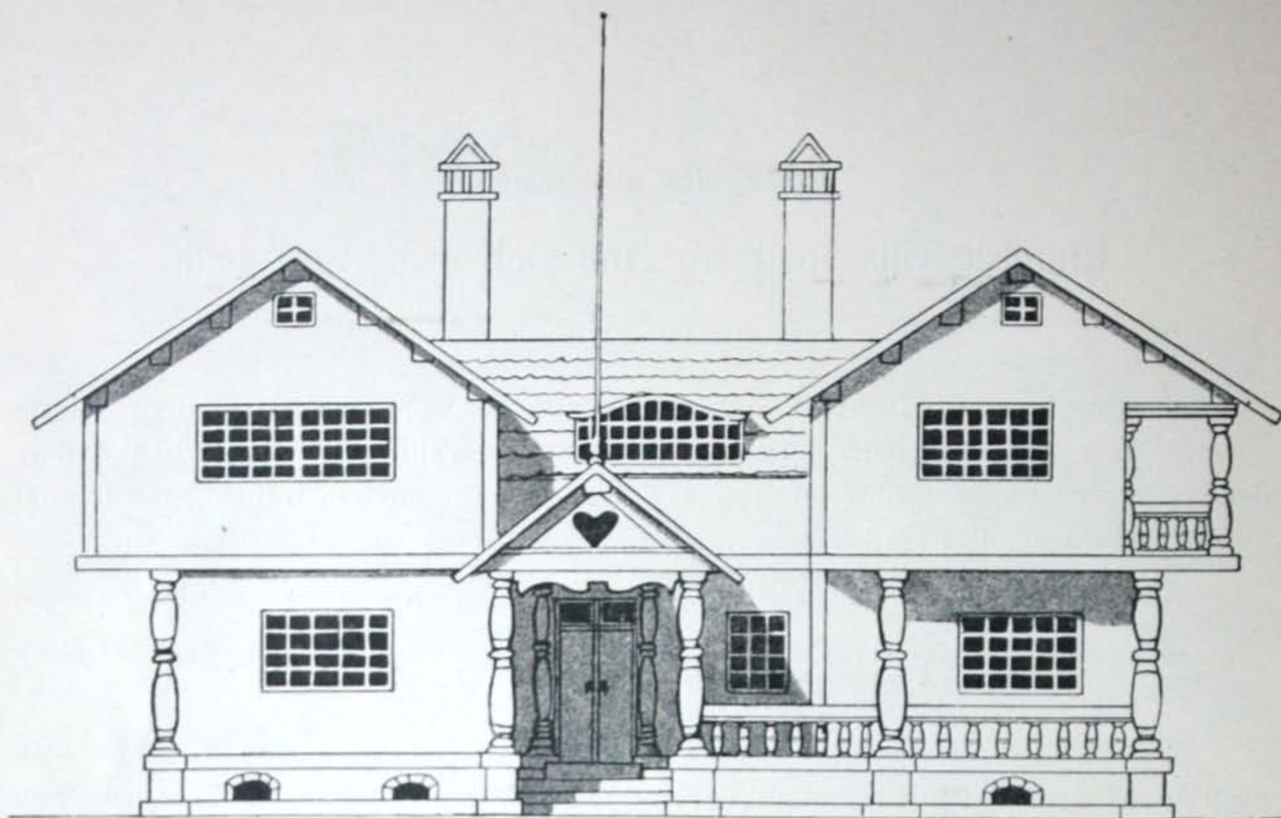
Anordning af rummen, inredning etc. Från ett slags veranda, som ej är utbyggd, utan utgör en del af själfva huset (på engelska »porch»), inkommer man i hallen, som går upp genom andra våningen och får ljus från det lilla fönstret nedtill, dels från det stora utbyggda fönstret i öfvervåningen. Från hallen inkommer man å nedre botten till vänster i ett större rum, »living room», som kan användas till hvardagsrum och matsal. Det står i direkt förbindelse med köket. Köket har egen utgång åt husets gafvel och är försedt med skafferi vid sidan af hallen. På öfre botten hafva vi tvenne rum, det ena med ingång från hallen, det andra med ingång från det föregående. Garderober och skrubbar finnas å nedra våningen under hallens trappor och å den öfra på båda sidor om hallen.

Eldstäder. En enda skorstensmur lämnar eldstäder åt alla rum. Efter engelskt bruk borde öppna spisar, engelska »fire places», anordnas åtminstone i något rum.

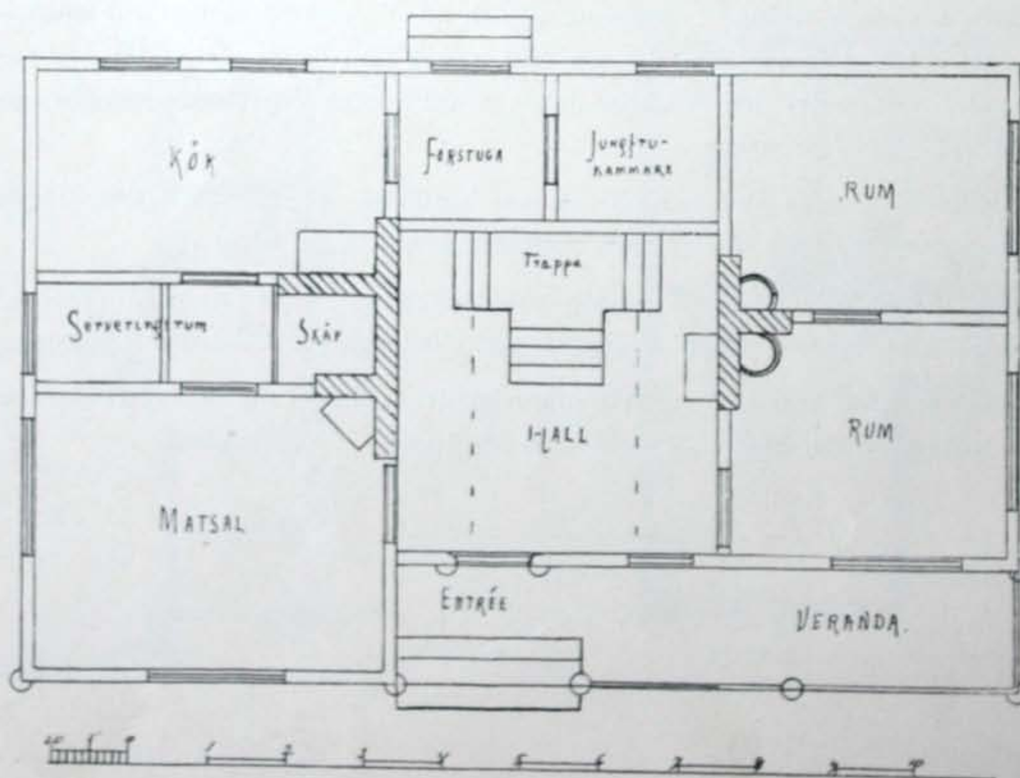
Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Rummens inbördes läge och förbindelser medelst dörrar kunna på annat sätt ordnas. Eldstad kan anordnas i hallen.

Kostnaden, 5,800 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 19. VILLA MED TIO RUM OCH KÖK JÄMTE HALL.

Plan af nedra botten.

Beskrifning till förslag 19.

Villa med tio rum och kök jämte hall.

Kostnad omkring 14- à 16,000 kronor.

Byggnadens yttre. Modern villa. I fasadmotivet kan intryck af svensk allmogestil spåras, inredningen är snarare påverkad af engelska mönster, i det man tillämpat idéen med genomgående hall, hvarifrån ingångar finnas till de flesta rummen så väl å öfre, som å nedre botten. Det hela är tänkt oljestruket och laseradt i träets naturliga färg med upplagda foder och listverk eller måladt i en ljus, nästan hvit ton med pelare, foder och listverk i matt ljusgrön färg.

Allmänna dimensioner. Längd 13 meter, bredd 8 meter, våningarnas höjd omkring 3 meter hvardera.

Material. Ytterväggar af resvirke eller plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp.

Anordning af rummen, inredning etc. Längs midtelpartiet och högra afdelningen löper en bred, med svarfvade pelare försedd veranda, från hvilken man inkommer i den stora hallen, som utgör husets centrum. Hallen får ljus såväl nedtill genom ett fönster vettande åt verandan, som uppifrån, dels genom det å fasadritningen synliga takfönstret, dels genom ett större liknande takfönster öfver trappuppgången. Trapporna i hallen, hvilkas anordning synes å planen, leda upp till ett galleri, som i höjd med öfvervåningens golf löper rundt tre sidor af hallen. Från detta galleri inkommer man nu i de respektive rummen å öfra våningen. Hallen går ända upp till takåsen i midtpartiet; den sträcker sig genom husets hela bredd med undantag af den bakersta delen, som i nedra våningen upptages af köksförstuga och jungfrukammare. Dessa sistnämnda äro ej högre än undervåningens rum för att lämna frihet åt det stora hallfönstret mot baksidan. Detta sitter naturligtvis i hallens vägg ofvan galleriet. Taket är således här inskränkt i motsvarande mån.

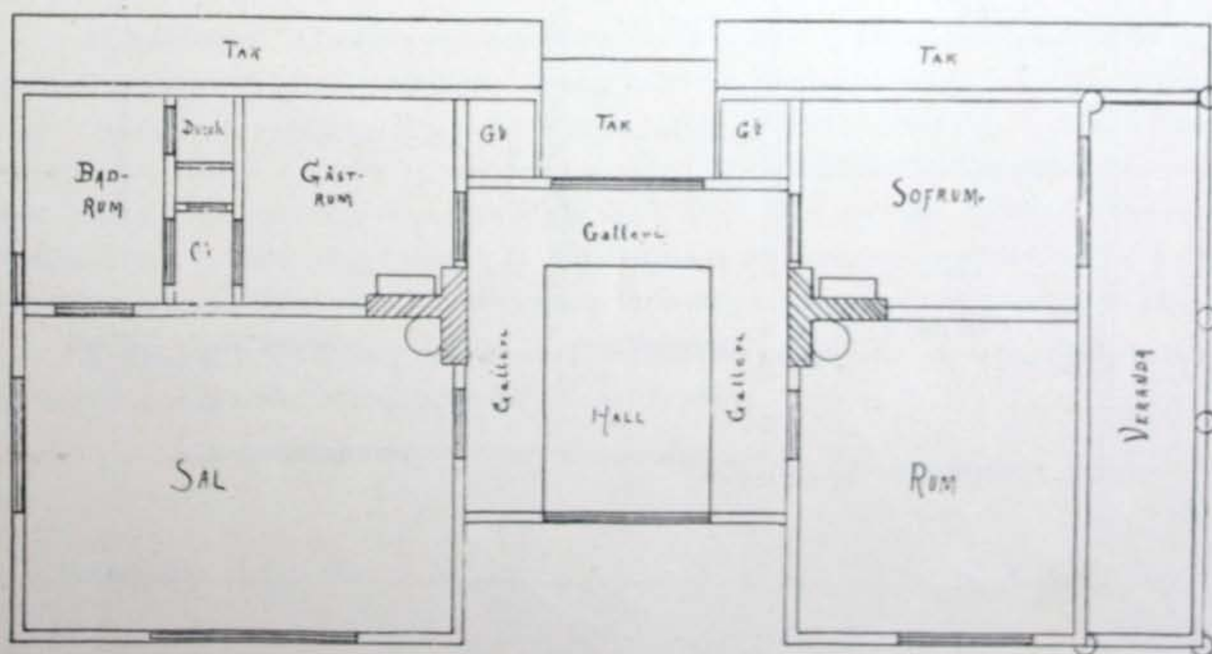
Rummens anordning och inredningen i öfrigt framgår af planritningen. Hallen är efter engelskt bruk afsedd att vara en samlingsplats och ett trefligt sällskapsrum samt att gifva en viss självständighet åt hvarje rum inom byggnaden.

Eldstäder. Tvenne skorstensmurar lämna eldstäder åt alla rummen. I några rum och först och främst i hallen böra öppna spisar, engelska »fire places» eller sådana af gammal svensk fason, anbringas.

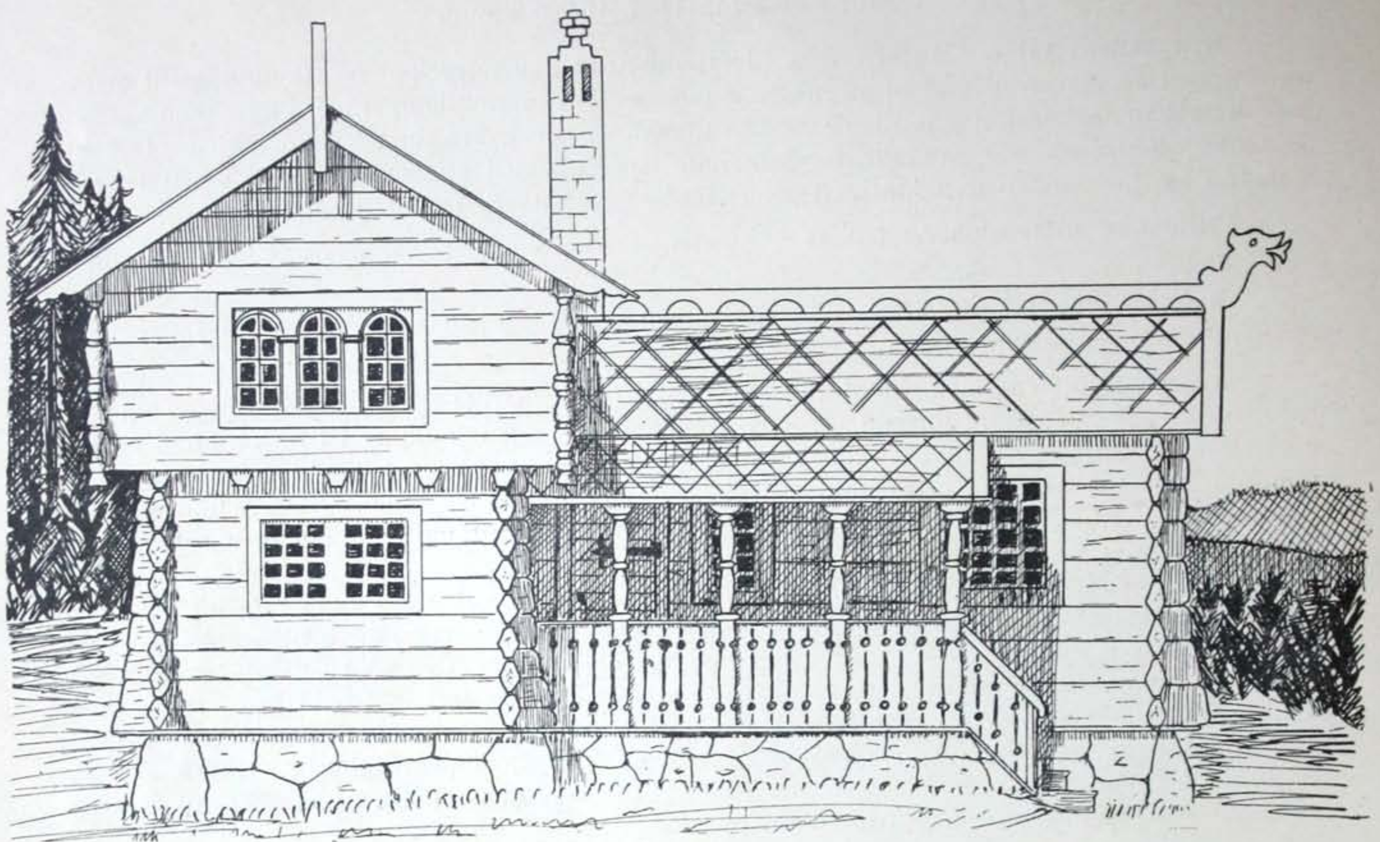
Förändringar. Dimensioner, material och färg kunna förändras. Mångahanda ändringar i rummens anordning tillåtas af utrymmet.

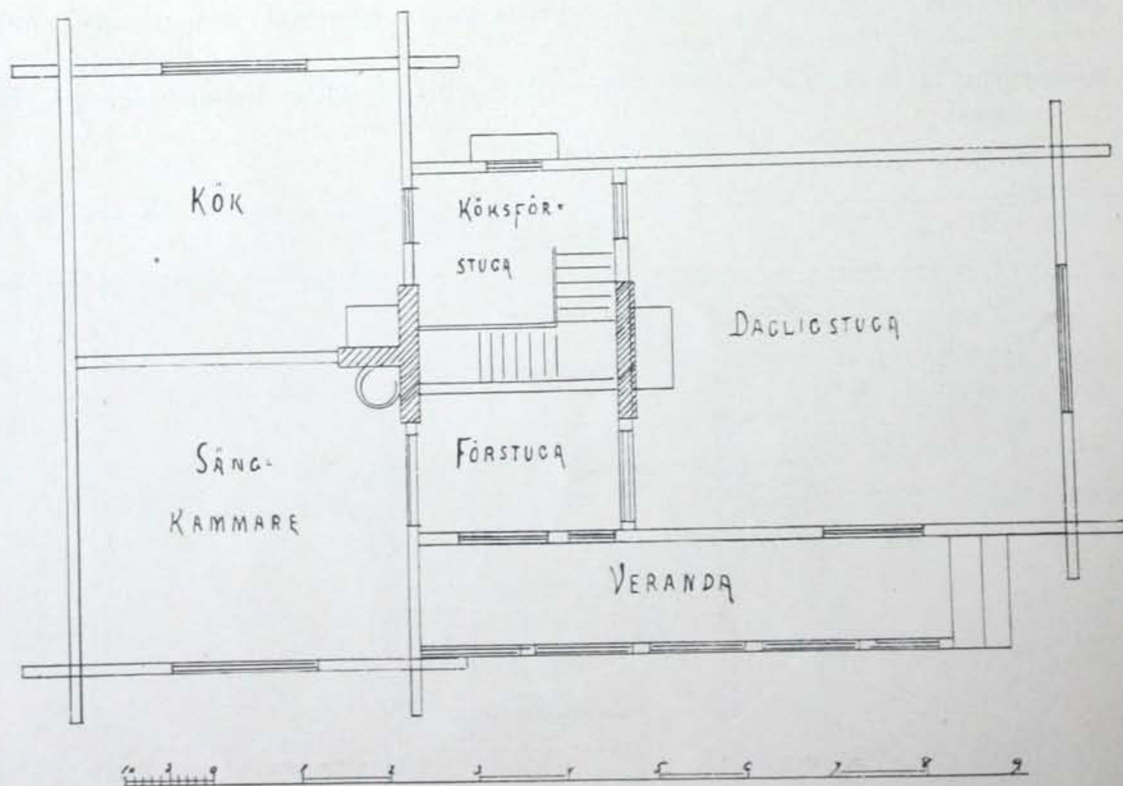
Kostnaden, 14- à 16,000 kronor, kan med ledning af afdeln. Material- och arbetspriser noggrannare beräknas.

Plan af öfra våningen.

Förslag 20. VILLA I GAMMAL NORDISK (NORSK) STIL MED FYRA RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 20.

Villa i gammal nordisk (norsk) stil med fyra rum och kök.

Kostnad omkring 6,200 kronor.

Byggnadens yttre. Hvad som är sagdt om den fornnordiska villan å förslag 5, kan till stor del också sägas om denna. Den mörka barrskogen i en stor natur bland berg och fjäll är den rätta bakgrunden för denna byggnad. Den bör helst vara alldeles omålad, kan dock äfven tänkas rödfärgad eller laserad i mörk färg såsom gammalt timmer. Ritningen visar husets gafvel jämte utbyggnaden med veranda, förstugor och ett rum.

Allmänna dimensioner. Längd af undervåningen 8,5 meter, bredd af undervåningen 4,5 meter. Längd af utbyggnaden 7,5 meter, bredd af densamma utom veranda 4,5 meter.

Material. Ytterväggar af liggande rundtimmer, hopfogadt i s. k. »korsknutar» såsom å ritningen synes. Innerväggar af plank med pappmellanlägg. Taket af spån eller papp.

Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingången är från verandan till en rymlig förstuga. Därifrån inkommer man dels i ett rum till vänster, lämpligt till matsal, om dörr öppnas till köket, hvilket har sitt läge strax invid. (På ritningen är detta rum betecknadt såsom sängkammare.) Till det i utbyggnaden belägna rummet kan man inkomma både från nyssnämnda förstuga och från köksförstugan, som är belägen invid den förra. Från köksförstugan går trappa upp till öfra våningen, som består af tvenne stora rum.

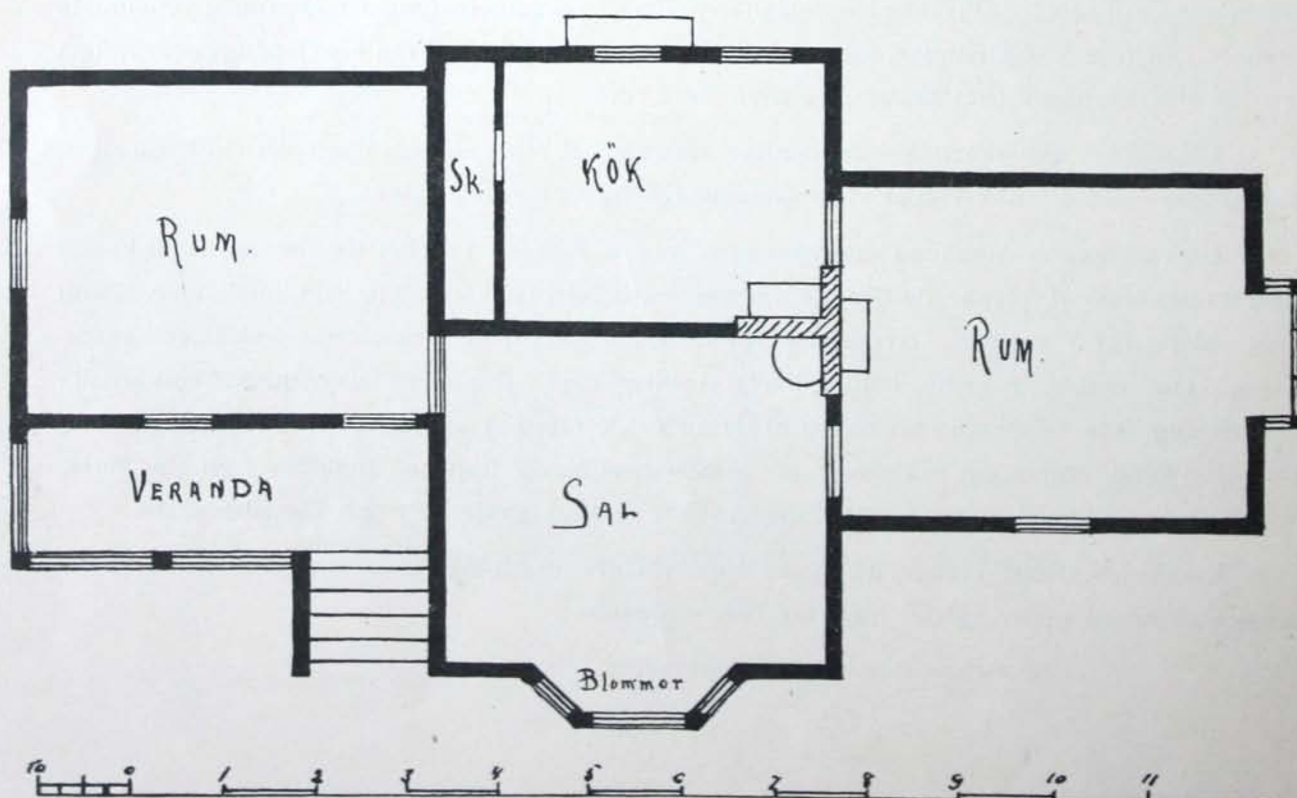
Eldstäder. En skorstensmur lämnar eldstäder åt alla rummen utom det i utbyggnaden, som saknar eldstad. Kakelugnar eller gammaldags öppna spisar i rummen.

Förändringar. Allmänna dimensionerna kunna ändras. I stället för timmerväggar kunna sådana uppföras af plank, imiterande timmer och med påspikade imiterade korsknutar, såsom äfven vid förslag 5 angifves. Byggnaden lämnar tillfälle till många väsentliga ändringar i inredningen. Om matsal å nedre botten hafva vi redan talat. Rummet i utbyggnaden kan erhålla egen ingång från verandan, om någon af de andra dörrarna ej upptages. Hufvudförstugan kan lämpligen göras större på bekostnad af köksförstugan och trappan uppledas från den förra. Utrymmet kan på mångahanda sätt disponeras för skafferi, garderober och klosetter m. m.

Kostnaden, 6,200 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 21. VILLA MED TRE RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 21.

Villa med tre rum och kök.

Kostnad omkring 5,300 kronor.

Byggnadens yttre. Denna lilla villa är tänkt målad i någon ljus färg med upplagda foder och listverk och oljestruken och laserad i träets naturliga färg. Den kan för öfrigt målas efter ägarens personliga smak.

Allmänna dimensioner. Längd 12,5 meter, bredd 6,5 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af papp.

Anordning af rummen, inredning etc. Från verandan inkommer man i det mindre hörnrummet. Salen, som är försedd med ett utbyggdt blomsterfönster, står i förbindelse med det stora gafvelrummet, som likaledes har ett större utbyggdt blomsterfönster. Köket ligger bakom salen och står i förbindelse med nyssnämnda hörnrum, som därför lämpligen kan användas till matsal. Köket har egen utgång åt husets baksida.

Eldstäder. En skorstensmur, spis i köket, kakelugnar i salen och det större rummet.

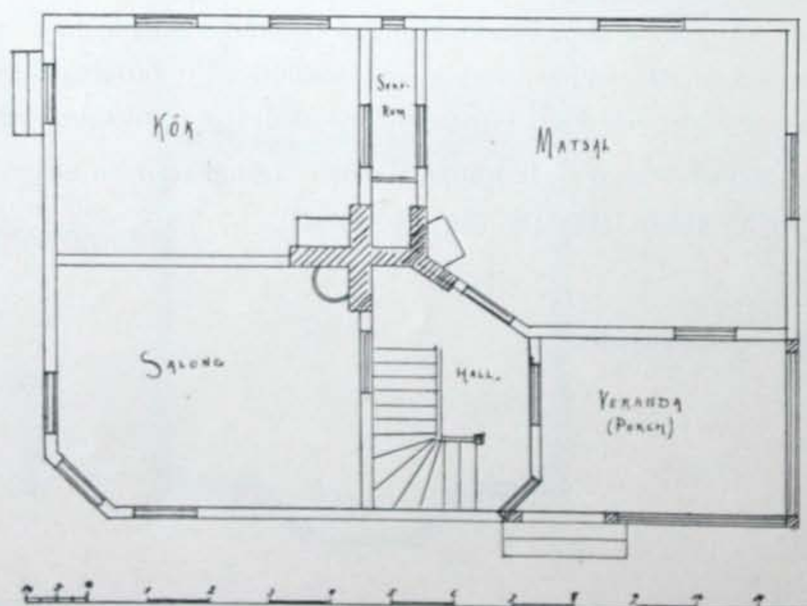
Förändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Om en skorstensmur till uppbygges, kunna alla rummen förses med eldstäder. För öfrigt kan utrymmet medgifva många förändringar med afseende på å planen angifna skafferier, garderober och dylikt.

Kostnaden, 5,300 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 22. VILLA MED FYRA RUM OCH KÖK.

Plan af nedra botten.

Beskrifning till förslag 22.

Villa med fyra rum och kök.

Kostnad omkring 6,800 kronor.

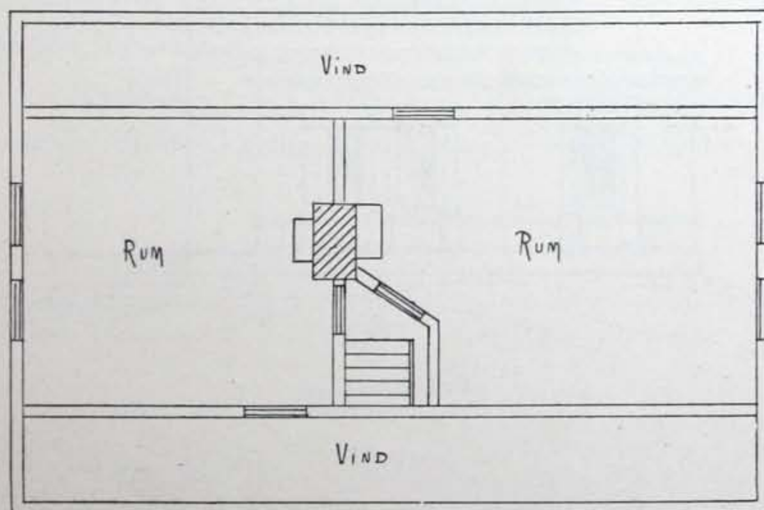
Byggnadens yttre. I tvenne afseenden kan denna villa anses vara af engelsk stil; dels finnes nämligen en hall och dels är verandan anordnad såsom »porch», d. v. s. utgör en del af själfva huset, såsom å perspektivritningen synes. I de engelska »country homes» (landtliga hem) är detta ganska vanligt, och dessa »porches», ofta hvälfda och skuggrika, se särdeles inbjudande ut med sina balustrader, öfvervuxna med klängväxter och grönt. De lämpa sig ju isynnerhet för stenbyggnader, men ingenting hindrar att idéen kan med fördel tillämpas äfven på ett trähus af detta utseende. Byggnaden är i öfrigt tänkt såsom hvitmålad eller i ljus träfärg med mörkare orneringar och listverk.

Allmänna dimensioner. Längd 12 meter, bredd 8,5 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp.

Anordning af rummen, inredning etc. Från nyssnämnda s. k. »porch» inkommer man till vänster i hallen, som har ett afsneddadt hörn med fönster. Vid fönstret leder trappan upp till öfra våningen. Hallen får ljus äfven uppifrån genom det stora frontespisfönstret. Under trappan är ingång till salongen, hvars ena hörn också är afsneddadt och där försedt med ett stort trekoppladt fönster. Köket, som har egen utgång åt gafveln, är beläget bakom salongen och står genom ett ljust serveringsrum i förbindelse med matsalen. Matsalen har äfven ingång från hallen i det sneda inre hörnet. Öfvervåningen består af tvenne rum, båda med ingång från hallen. Öfrig inredning framgår tydligen af planen.

Plan af vindsvåningen.

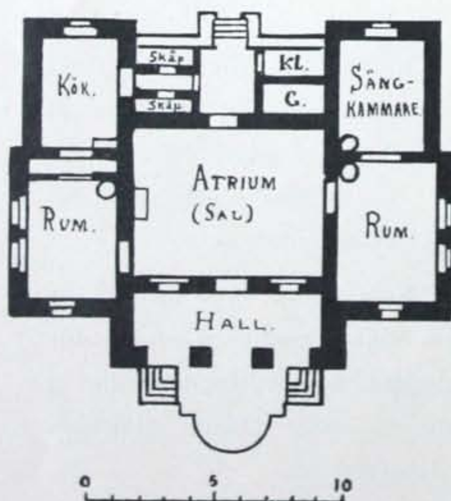

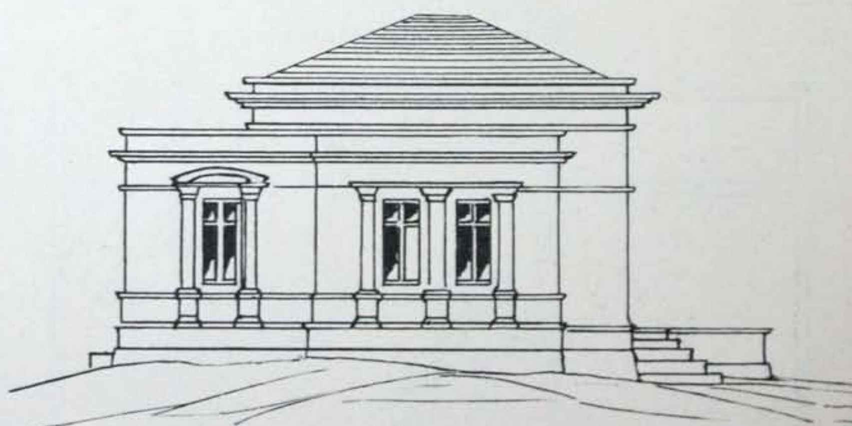
Eldstäder. En enda bred skorstensmur lämnar eldstäder åt alla rummen. I några böra öppna spisar af engelsk eller gammal svensk fason anordnas.

Kostnaden, 6,800 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning återfinnes under afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 23. VILLA AF STEN (ELLER TRÄ) I ROMERSK STIL MED FYRA RUM OCH KÖK.

Gafvelfasaden.

Beskrifning till förslag 23.

Villa af sten (eller trä) i romersk stil med fyra rum och kök.

Kostnad 10 à 12,000 kronor.

Byggnadnens yttre, material etc. Denna villas naturliga material är sten. Dock är det ej otänkbart att uppföra densamma i trä i likhet med åtskilliga paviljonger och andra byggnader i liknande stil, t. ex. vid Haga och andra platser. Fasadens enkla och rena, harmoniska linjer med rundbågarna och de korintiska pelarna förläna det hela en klassisk prägel. Naturligtvis hör villan hemma mera i en kultiverad omgifning med höga, värdiga parkträd än i en vildare natur. Äfven gafveln erbjuder, såsom den andra ritningen visar, särdeles ädla och vackra linjer.

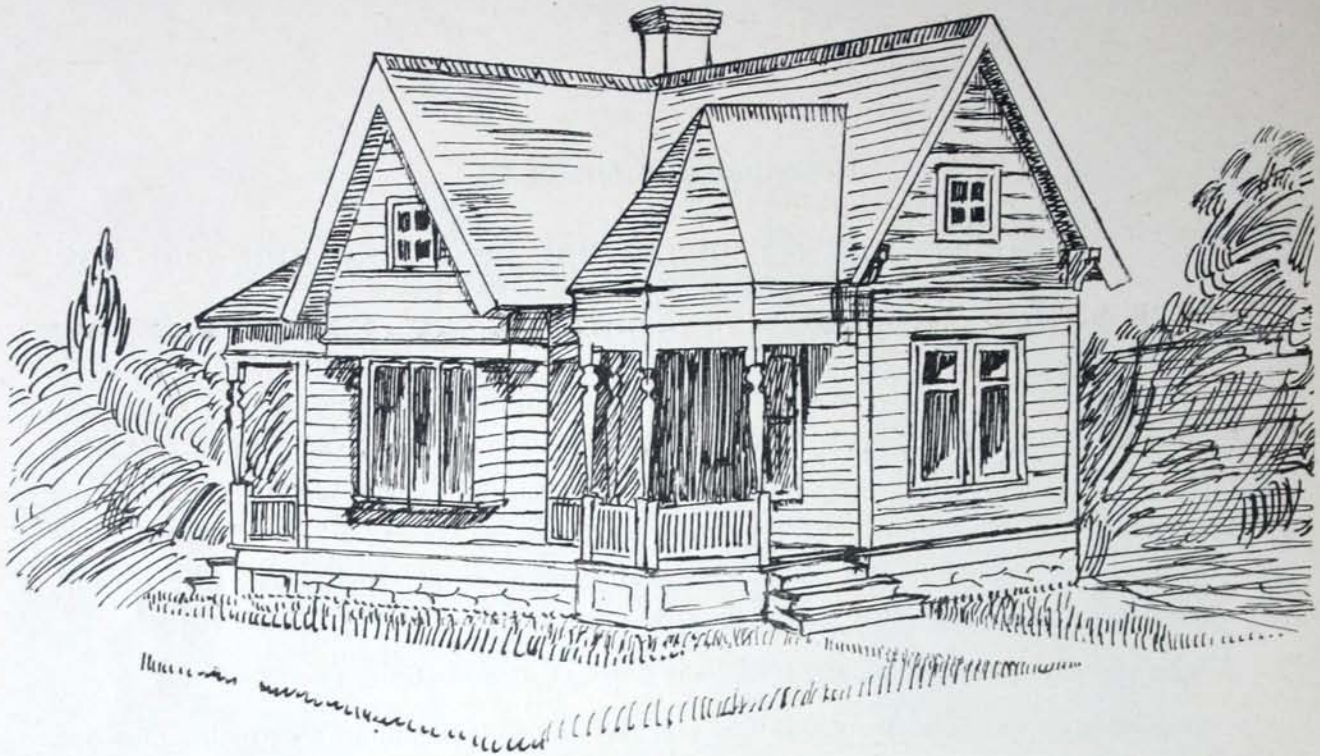
Dimensioner. Längd 17 meter, bredd, utom pelarhallen, omkring 11 meter.

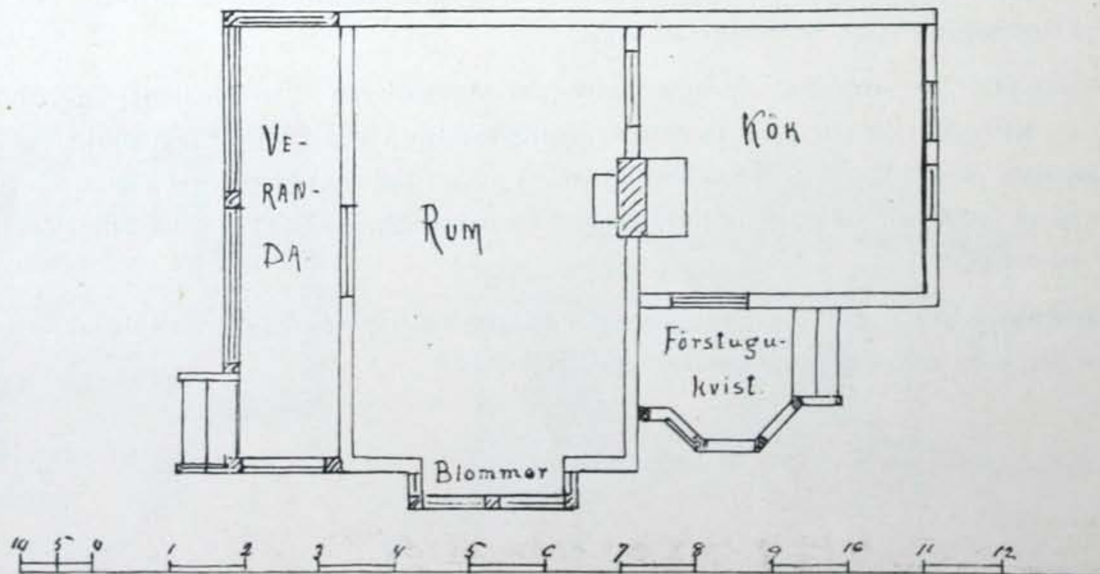
Anordning af rummen, inredning etc. En bred trappa leder upp till pelarhallen å fasaden. Från denna inkommer man i den stora salen (»atrium», såsom romarna kallade sitt förnämsta rum). Åt vänster ett rum och där bakom köket, åt höger tvenne rum. Köket och det bakre rummet hafva utgångar åt en förstuga å husets baksida. Från denna förstuga kan också en ingång till den stora salen i midten anordnas. Öfrig inredning framgår af planen. För öfrigt kunna ju ändringar i olika riktningar företagas.

Eldstäder. En svårighet är anordningen af skorstenarna utan att därigenom störa utseendet af det hela. Ett par höga skorstenar skulle inverka i hög grad menligt på harmonien i det yttre, man måste därför söka att leda rören, så att ett par låga skorstenar endast obetydligt skjuta upp så långt bak som möjligt och dolda från fasadsidan eller också söka dölja dem bland de öfre listverken.

Kostnaden, 10 à 12,000 kronor, kan, om byggnaden uppföres af trä, modifieras och noggrannare beräknas enligt afdeln. Material- och arbetspriser.

Förslag 24. VILLA MED ETT RUM OCH KÖK.

Beskrifning till förslag 24.

Villa med ett rum och kök.

Kostnad omkring 2,800 kronor.

Byggnadens yttre. Denna lilla villa, passande till »eget hem» för en anspråkslösare familj, är trots sin billighet af ett tilltalande och originellt utseende. Den bör vara oljestruken och laserad i träets naturliga färg med upplagda foder och listverk, eller också kan den målas efter ägarens behag och smak.

Allmänna dimensioner. Längd 9,5 meter, bredd 6 meter; rummens höjd 3 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af papp.

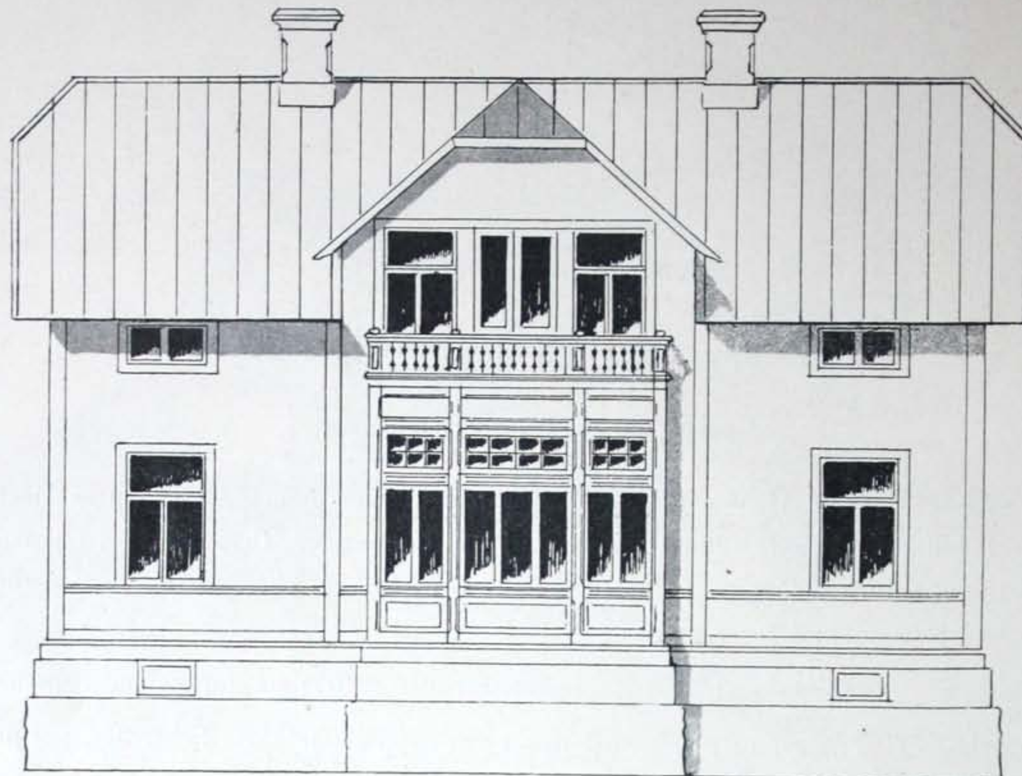
Anordning af rummen, inredning etc. Längs husets ena gafvel — den vänstra å perspektivritningen — löper en veranda. Därifrån ingång till det rätt stora boningsrummet, som har ett större utbyggdt blomsterfönster åt fasadsidan. Detta rum står i direkt förbindelse med köket, som har egen utgång till en mindre förstugukvist, synlig å perspektivritningen.

Eldstäder. En skorstensmur lämnar eldstäder åt både rummet och köket. I rummet kan en prydlig öppen spis eller kakelugn anbringas.

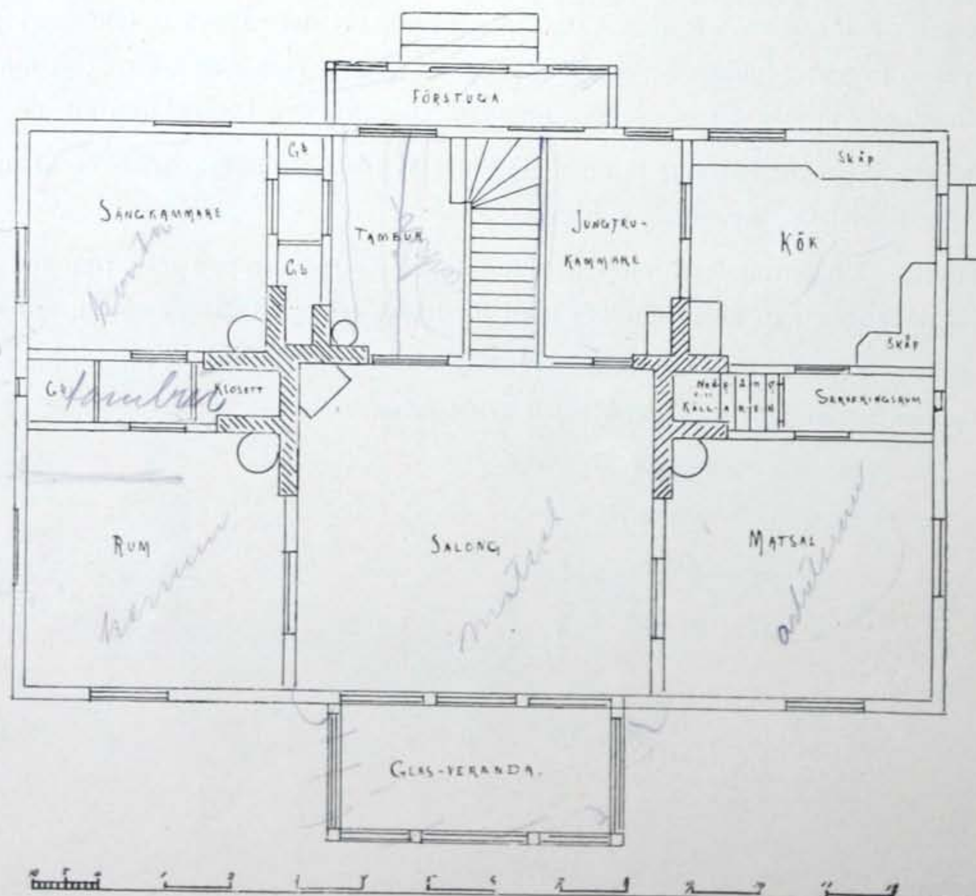
Ändringar. Vindsrum kan möjligen anordnas, då spiraltrappa från rummet eller köket insättes. Köksingången kan göras enklare utan förstugukvist och förläggas åt en annan sida.

Kostnaden, 2,800 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

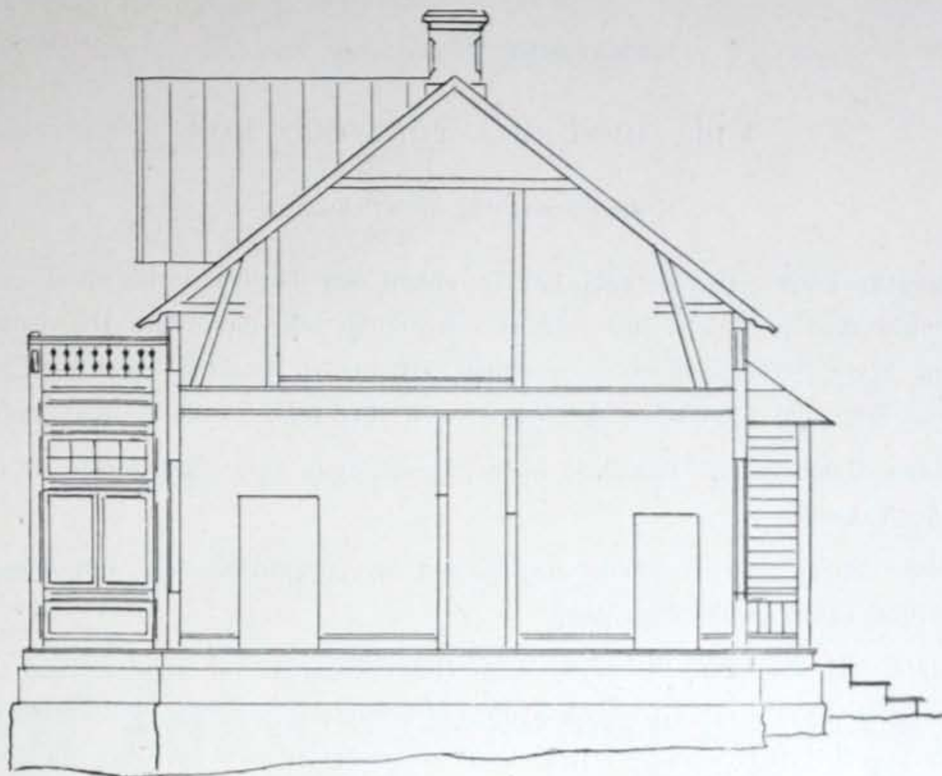
Förslag 25. VILLA MED ÅTTA RUM OCH KÖK.

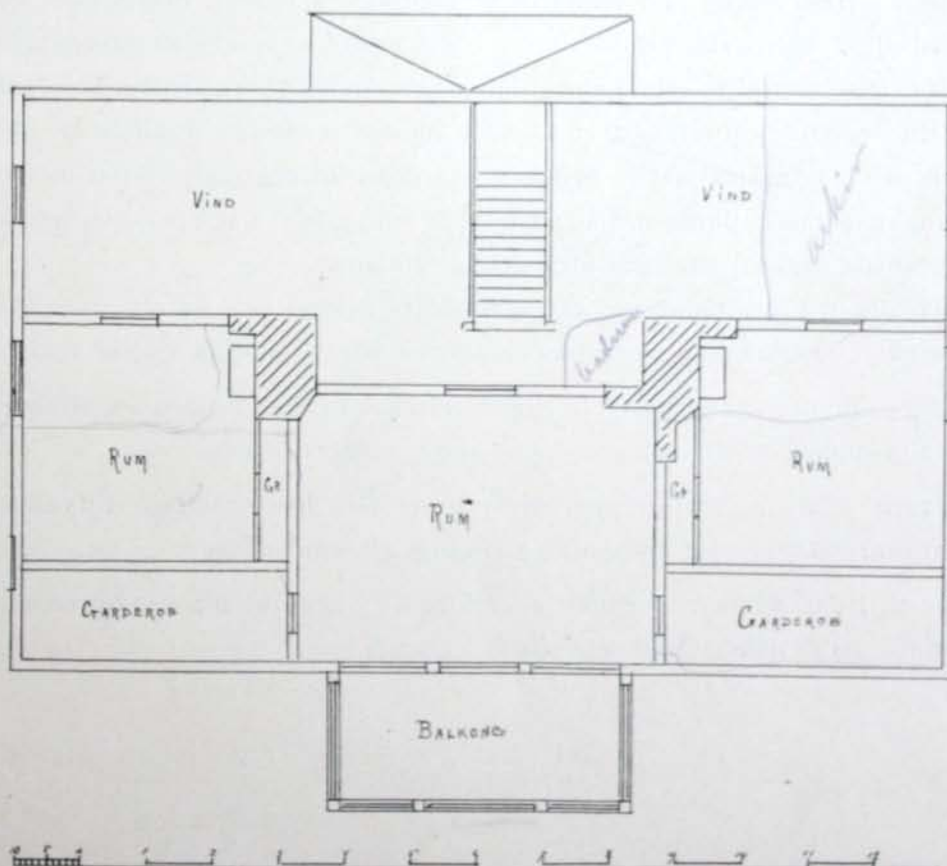
Plan af nedra våningen.

Genomskärning.

Plan af vindsvåningen.

Beskrifning till förslag 25.

Villa med åtta rum och kök.

Kostnad omkring 10,500 kronor.

Byggnadens yttre. Denna villa har ett enkelt och flärdfritt yttre; all slags förkonstling och öfverlastning med prydnader har man så vidt möjligt sökt bannlysa. De afsneddade taken och verandan bryta dock fasadens enformighet. Byggnaden är tänkt oljestruken och laserad i träets naturliga färg med upplagda foder och listverk eller målad i någon ljus färg.

Allmänna dimensioner. Längd 15 meter; bredd, utom veranda, 9 meter. Rummens höjd något mera än 3 meter.

Material. Ytterväggar af plank med panel och pappmellanlägg. Innerväggar af plank med spännpapp. Taket af plåt eller papp.

Anordning af rummen, inredning etc. Hufvudingången är från motsatt sida mot den å fasadritningen synliga. Från en utbyggd förstuga inkommer man där i en tambur, från hvilken trappan leder upp till vindsvåningen. Rakt fram inkommer man i den stort tilltagna salen, som står i förbindelse med den å fasadritningen synliga, intäckta glasverandan. Från denna finnes ingen annan utgång, hvarigenom den blir mera ostörd af trafik och mera användbar och rymlig såsom vistelseort. Hela väggen mot verandan är upptagen af fönster, hvarigenom salen erhåller tillräckligt med ljus. Salen står genom dörrar i förbindelse åt ena sidan med ett mindre rum, åt andra sidan med matsalen, som i sin ordning gränsar till köket, hvilket har egen utgång åt gafvelsidan. Ett serveringsrum försedt med eget fönster förmedlar förbindelsen mellan matsal och kök. Genom serveringsrummet är nedgång anordnad till den under huset belägna källaren. En mindre jungfrukammare finnes mellan köket och tamburen. Det å planritningen såsom sängkammare betecknade rummet har egen ingång från tamburen.

I vindsvåningen ligga tvenne rum, ett å hvardera gafveln och ett rätt fram i frontespisen. Utanför det senare är en balkong öfver verandan anordnad. Tämligen rymlig vind blir öfrig.

Eldstäder. Tvenne skorstensmurar lämna eldstäder åt alla rummen och äfven åt tamburen. Kakelugnar i alla rummen eller möjligen öppna spisar i några af dem.

Ändringar. Allmänna dimensioner, material och färg kunna ändras. Utrymmet medgifver många förändringar, ökning eller minskning i afseende på inredningen.

Kostnaden. 10,500 kronor, är endast approximativ. Ledning för en noggrannare kostnadsberäkning lämnas under afdeln. Material- och arbetspriser.

RÅD OCH UPPLYSNINGAR

FÖR DEN, SOM VILL BYGGA.

Villabyggnader och deras planläggning.

Byggnadsstil m. m. Intill senaste tid har det allmänna medvetandet tyckts förbehålla den konstart, som vi benämna arkitektur, nästan helt och hållet för monumentala och offentliga byggnader eller för enskilda åtminstone endast åt de rikes privatpalats. Inom byggnadskonsten ha de gamla fastställda stilarterna tyranniskt dominerat. Renässans, gotik, barock o. s. v. skulle allting vara, en sträfvan, som mången gång kanske gifvit sig ett ödesdigert uttryck i Sverige, då man restaurerat våra gamla slott, »stilrenat» våra gamla kyrkor och minnesmärken, utplånande en stor del af den karaktär, som byggnadens historia under de olika tiderna gifvit densamma. Därmed har också just den historiska prägeln gått förlorad, och ögat kan ej längre i byggnaden läsa dess minnen.

Tillämpas de traditionella byggnadsstilarna strängt på mindre byggnader, på landtliga bostäder, där en enkel familj skall lefva och bo, blir saken ännu absurdare. Och dock har just detta till stor del varit händelsen under långa tider, om man annars ens tänkt sig någon konstnärlig form för en dylik byggnad.

Ty hvad skall väl en villa, en liten gård vara? Den skall vara ej endast att se på, så ståtlig och palatslik som möjligt, utan snarare hemtreflig och i samklang med den familjs ställning och lefnadsförhållanden, för hvilken den är afsedd. Den skall till det yttre och inre vara den sceniska bakgrund, mot hvilken dess ägares och invånares dagliga lif i alla dess faser afspeglar sig, med ett ord vara och se ut som ett hem.

Våra gamla släktegendomar och bondgårdar, där kanske son efter far i århundraden framlefvat sitt lif, äro ännu sådana naturliga karaktäristiska uttryck för sitt ändamål, och just därigenom också vackra. Ty ändamålsenlighet är en lag inom skönhetens värld. Bättre är därför att hämta motiverna till svenska byggnader från vårt eget land än att söka påklistra svenska mäns bostäder former från andra länder med annat klimat, annan natur och andra invånare med helt olika lefnadsförhållanden. Och bort också med alla imitationer och allt osant, heterogent påhäng, som i dessa förfalskningarnas tidehvarf trängt sig in inom alla områden.

Liksom man börjar få upp ögonen för, huru osmakligt och löjligt det är, att hemma i sin trädgård anordna konstgjorda ruiner och vattenfall och med artificiella klipp-partier och snåriga buskager söka efterhärma det naturliga landskapets fria och otvungna karaktär, likaså borde man inom sin bostad så till det yttre som till det inre bannlysa allt overkligt och uppstyltadt. Tempelportiker passa ej till en bondstuga; pilasterprydda praktkakelugnar i små hvardagsrum och all annan meningslös arkitektonisk uppstyltning äro ett oting.

Det land, där man i afseende på byggandet af villor och ordnandet af ett hem i en sundare anda tagit försteget, är England, och från detta land har också, kan man säga, den moderna villabyggnadskonsten fått sina största impulser. Engelsmännen äro ju också kanske i högre grad än de flesta andra ett hemkärt folk. Den gamla kända engelska maximen, »my house is my castle» (mitt hem är min borg), är i England ej ett tomt ord. Ej blott de engelska landtgårdarna, som envist fasthållas i släkten, utan till och med äfven städernas hus hafva till stor del en prägel af afskildhet och individualitet och skilja sig betydligt från våra städers hyreskaserner. Engelska konstnärer ha på senare tider genom studiet af sitt lands äldre landtliga byggnader och på grundvalen däraf sökt framställa en modern engelsk stil så väl för det yttre som för det inre, dock anpassad för moderna lifsbehof och moderna uppfinningar och förhållanden i öfrigt. Denna moderna engelska stil är det ju ej lämpligt att helt och hållet omplantera i

svensk jordmån, men det är mycket i densamma, som vi kunna lära af. Dess tendens till förenkling, dess byggande på nationella motiv, dess sträfvan att vara i samklang med sitt lands klimat och natur, sitt folks karaktär och lefnadsvanor, allt är ägnadt att gifva oss goda föredömen.

En sak, som i väsentlig grad särställer engelska villabyggnader från svenska, är hänsynen till byggnadsmaterialet. I det skogfattiga England förekomma mest byggnader af sten, och den engelska byggnadskonsten är därför mest stenarkitektur, då däremot i vårt land och särskildt i fråga om hvad i detta arbete afses, vi ha att göra med byggnader af trä. Då sten och trä som material äro hvarandra så ytterst olika, är det en viktig sak, att ej byggnadens stil står i strid med dess material. Endast ytterst sällan kunna sten och trä så försonas, att en byggnad i sten äfven lika bra kan uppföras i trä, utan att det därvid blir fråga om en skicklig imitation.

I att planlägga en byggnad, att anordna rummens läge bekvämt och med bekväma trafikförhållanden samt i öfrigt med alla engelska anspråk på »comfort», däri äro engelsmännen mästare. Denna fråga är också den första och viktigaste af alla, då man tänker bygga. Först då den inre planen är genomtänkt och färdig, bör den yttre formgifningen osökt sluta sig därtill. Planläggningen är en svår konst. Den enskilde ägarens önskningar och anspråk böra ju härvidlag så vidt möjligt tillfredsställas, och personlig smak få göra sig gällande. Ofta är det damerna, som bäst förstå att härutinnan liksom också vid rummens möblering och dekorering tillgodose både smakens och nyttans fordringar. Husmoderns och hennes departements anspråk äro ju också de icke minst viktiga vid anordningen af det blifvande hemmet. Vi kunna därför i detta hänseende endast gifva några vinkar och framställa några principer, hvilka man bör följa vid en byggnads planläggning och inredning. Vid de förslag till byggnader, som i detta arbete lämnas och som ju höra till de mera enkla och billiga, måste dock många inskränkningar företagas, och alla här nedan nämnda önskemål kunna ju ej alltid uppfyllas. I beskrifningarna till de särskilda förslagen hafva vi förutsatt ändringar och modifikationer af planerna. Det följande kan kanske vara till ledning i detta afseende.

Planläggning, anordning af rummen etc. Hufvudingången bör vara tillräckligt bred och skild från köksingången, som helst bör läggas åt husets baksida för att vara så afsides som möjligt.

Verandan är en viktig del af byggnaden i synnerhet sommartiden. Den bör ej skymma de närbelägna rummen för mycket. Trefliga äro de slutna verandorna, som stå i direkt förbindelse med något rum, helst hvardagsrummet, äro ostörda af trafiken till det fria och därigenom erbjudande mera användbart utrymme. Glasverandor, helst med skjutfönster rundt om, ersätta isynnerhet sommartiden ett rum och äro särdeles angenäma som vistelseort, matsal etc.

En rymligt tilltagen tambur är en sak att sätta värde på, helst bör den vara försedd med eldstad, för att ytterplagg m. m. ej skola blifva kalla. En utmärkt sammanslutning af rum och tambur är den engelska hallen, till hvilken vi senare återkomma.

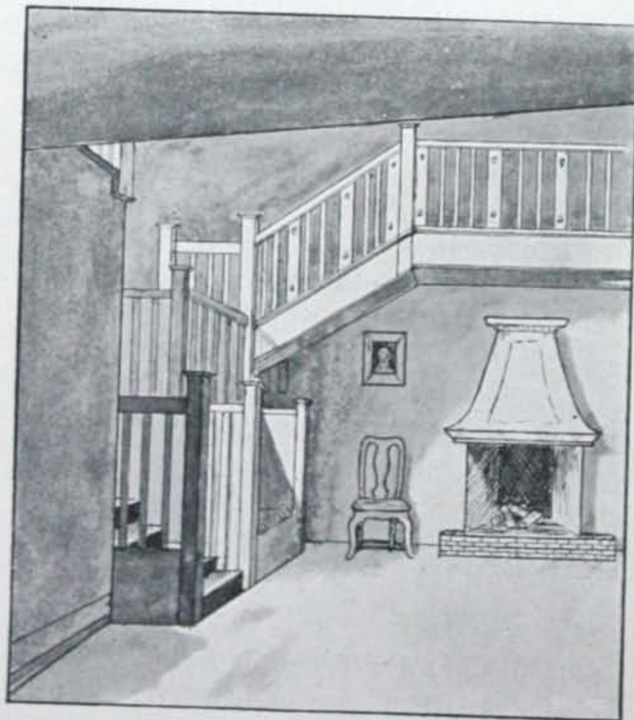
Köksdepartementet bör vara beläget i nedre våningen och afskildt från de öfriga rummen utom matsalen; förmedlingen med matsalen bör helst ske genom ett s. k. serveringsrum, så ljust och så rymligt som möjligt. Detta serveringsrum hindrar ju matos och slammer att intränga i matsalen; dess stora värde såsom bihang till både köket och matsalen för servis etc. veta säkert husmödrarna att uppskatta. Om matsal och salong ligga på öfre botten, hvilket väl ej i allmänhet blir händelsen, kan i serveringsrummet anordnas mathiss för förbindelse med det å nedre botten belägna köket.

I afseende på rummens läge i förhållande till väderstrecken erinras om, att sofrum böra hafva morgonljus och skyddas för aftonrodnad, hvilket är viktigt isynnerhet sommartiden. De böra alltså ligga åt öster. Barnkammaren bör ovillkorligen ligga åt söder, så att ljus och sol i stora floder få inströmma, ty solljuset har ett ofantligt stort inflytande på barnens hälsa och utveckling. Dagligrummet bör äfven vara ljust

och soligt. Köket förlägges helst åt norr, likaså skafferi, korridorer, trappor etc.

Planläggningen bör gärna isynnerhet vid fråga om mindre villor, där utrymmet ej är så stort, koncentrera sig kring ett hvardagsrum, dagligrum, som ju äfven kunde användas till matsal och där större delen af det goda, hemmet har att bjuda, är hopadt. Det bör ha det bästa läget och bästa utsikten. Till detta ansluta sig de öfriga rummen och helst äfven verandan samt, om ej särskild matsal finnes, köket med sitt serveringsrum. Om öfvervåning finnes, kan den då inredas till sofrum. I allmänhet bör man i små villor hellre ha få rum, men så stora som möjligt, än plottra bort utrymmet i små rum, hvilka då i alla händelser kanske bli otillräckliga för sitt ändamål.

I England är, såsom vi nämnt, den s. k. hallen ett älsklingsrum; den utgör på samma gång ett rum i vanlig bemärkelse, som den är entré till byggnaden och innesluter trapporna till öfra våningen. I många gamla svenska herrgårdar finnas för öfrigt liknande, såsom dagligt rum ofta använda, trappsalar. Hallen är nu modern och mycket omtyckt, bruket af hall tyckes allt mer vinna terräng. Hallen går vanligen genom båda våningarna, den är stor och ljus, belyst genom fönster både från öfra och

Interiör af en hall.

nedra våningen. Trappan är helt och hållet öppen och ingår så att säga i hallens möblemang, ofta särdeles effektfullt. Den kan i öfra våningens nivå afslutas med ett galleri, från hvilket ingångarna till rummen å öfre botten leda. Hallen blir husets centrum, en samlingsplats för familjemedlemmarna, och den är också såsom sådan i England särdeles omhuldad, så väl från bekvämlighetens som ur dekorativ synpunkt. Trefliga hörn och afsatser kunna i densamma anordnas; dess förnämsta prydnad är dock den öppna spiseln, »fire place», som i England verkligen ännu spelar rollen af hemmets symbol, den husliga härden, som sprider värme och trefnad. På samma gång som hallen är ett husets centrum och samlingsplats, gifver den också hvarje rum i huset en viss självständighet, i det att alla rummen böra hafva egna utgångar åt hallen. På detta sätt kan man också inbespara flera dörrar mellan rummen och sålunda vinna väggyta.

Hallens största betydelse är kanske, att den bildar den bekvämaste och naturligaste uppgången till öfvervåningen, den så att säga flyttar ned denna till den nedra våningen. Man slipper ju springa ut genom en kall förstuga för att komma till trappan, man passerar endast den varma trefliga hallen.

Om hallen också icke på detta sätt utföres i sin yttersta konsekvens, kan dock en rymlig, varm tambur med en bekväm trappa företräda densamma.

För att ej vid ytterdörrens öppnande kall luft direkt skall inströmma i hallen bör den vara försedd med en mindre förstuga, ett »vindfång». Öfre hallrummet plägar ej sällan anordnas med bokhyllor såsom ett bibliotek.

Sängkammaren bör ligga så, att den ej afskär kommunikationen mellan de öfriga rummen; den förses gärna med ett intill liggande, mindre, men ljust toalettrum. Garderober för herrn och för frun böra vara närbelägna.

Köket skall vara rymligt och ljust; ett fönster bör sitta så, att köksspisen får rikligt med ljus från sidan och ej blott bakifrån. — En nätt jungfrukammare invid köket eller åtminstone belägen å nedre botten är ju att önska.

Herrns rum bör vara ostördt beläget och helst hafva egen ingång; i mindre villor kan det ju med fördel också användas till rökrum.

Gästrummen böra helst förläggas så, att de hafva så omedelbar utgång till entréen som möjligt och ej komma i kollision med de mest använda hvardagsrummen.

Badrum höra också till »nutida bekvämligheter», som alltmera ingå i den nödvändiga inredningen af en villa. I afseende på klosett erinras om, att denna bör vara väl ventilerad och hafva ogeneradt läge, men dock vara lätt tillgänglig för afhämtning. Garderober, skänkar och skafferi m. m. äro inrättningar, som man knappt kan få för mycket af. Man bör dock undvika att genom sådana inrättningar förstöra rummens utseende och utrymme. Långa, mörka korridorer äro otrefliga och böra undvikas.

Rummen böra i allmänhet vara ljusa, dock hellre med få stora fönster, som insläppa rikligt ljus, än många, som inskränka på väggytan. I afseende på rummens storlek och proportioner bör man noga öfverväga, innan planen fastställes. Fyrkantiga rum böra för att verka behagligt ej vara längsträcktare, än att planen utgör en rektangel skuren efter det s. k. »gyllene snittet», d. v. s. summan af en kort och en lång sida skall förhålla sig till den långa sidan såsom den långa till den korta.

Enkla dörrar äro i allmänhet att föredraga framför dubbla, de äro både bekvämare och billigare. Mellan matsal och salong plägar man nu för tiden ofta anordna skjutdörrar. Sådana kunna äfven för vinnande af utrymme inrättas mellan andra rum.

Minst ett fönster bör kunna öppnas helt i hvarje rum vintertiden. Små s. k. lättluckor tjäna ej till mycket. Det är bättre både för luftväxlingen och för värmens bibehållande att öppna så mycket som möjligt om också endast helt kort. Den nya, kalla luften uppvärmes sedan genast af väggarna, som ej hunnit blifva utkylda.

I allmänhet är det en alldeles öfverflödig lyx att hafva särskilda festrum, åtminstone måste de förbehållas åt de större privatpalatsen. De rum, af hvilka hemmet består, äro till för att lefva i och dagligen användas. Särskilda »förmak för främmande», där prakt-plyschmöbler trona, på hvilka ingen i hvardagslag törs sätta sig, och där böcker i praktband, som ingen läser, ligga ordnade på divansbordet, äro ett oting. Och huru ofta ser man icke ändå hos vår medelklass sådana med tapetserarlyx utstyrda, i hvardagslag stängda paradrum, där ingen känner sig riktigt hemma.

Rummens dekorering, målning och tapetsering samt möblering äro ett område, på hvilket under den senaste tiden stora reformer hafva arbetat sig fram till allt allmännare erkännande. Äfven i detta hänseende hafva engelsmännen (William Morris m. fl.) gått i spetsen. Enkelhet i så väl form som färg är tendensen i dessa sträfvanden. De granna brokiga färgerna, de tillkrånglade formerna, öfverlastningen af rummen med en mängd mer eller mindre meningslösa prydnadsföremål, som förr varit så vanlig, har allt mera fått rymma fältet.

Dekoreringen af väggar och tak etc. bör helst endast ske genom en afmätt färgblandning af de för inredningen nödvändiga materialen. Sträfvan efter enkelhet måste naturligtvis dock aldrig drifvas ända till ett resultat af platthet och liflöshet.

En vägg bör ej gifva sig ut för annat, än hvad den är, nämligen endast en bakgrund mot allt, hvad man vill hänga på den eller ställa mot den. Därför bör den allra minst påsmetas med dessa gräsliga, skrikande tapeter med de underligaste figurer i mönstret, hvilka sticka i ögonen och till och med måste spela roll i en febersjuks fantasier, då han ej kan undgå att ha dem för ögonen. Väggen bör vara en lugn yta, som med sin dekoration ej öfverröstar det, hvartill den endast bör tjäna såsom en god bakgrund.

Rum i ljusa, glada färger börja nu lyckligtvis allt allmännare föredragas framför de dystra med mörka tapeter och kanske dessutom med tjocka juteväfsgardiner försedda, hvilka förr ej voro ovanliga. Till och med det hvita börjar användas vid rumsdekorering, dock ej rent hvitt utan gående i någon ton, som är densamma för allt hvitt i rummet. Det rent hvita står alldeles för kallt och genomträngande.

Skall man nu hafva tapeter, hvilka man dock för svårigheten af noggrann rengöring helst bör undvika, äro enfärgade eller t. ex. sådana med enkla stiliserade växtmotiv utan bjärta färger att föredraga. Oljemålade väggar äro ur hälso- och renlighetssynpunkt de bästa af alla. Väggar, som vetta mot kök, skafferi, tambur, förstuga etc., böra alltid oljemålas.

Trävirket, fönster- och dörrkarmar, panel o. s. v. bör laseras i sin naturliga färg eller målas i någon ton, som stämmer med väggens.

Taken böra göras ljusa och utan de stora takrosetter och krångliga ornament, med hvilka de nu ofta pråla. Vackra äro de gamla bjälktaken. Sådana kunna i mindre villor, där »bjälkarna» utgöras af tretumsplank, åstadkommas genom att påspika läkt och bredare täckbräder på underkanten.

En viktig del af inredningen är eldstaden. Våra svenska kakelugnar äro otvifvelaktigt de bästa uppvärmningsapparater för ett rum som finnas; dock äro de onekligen just på grund af sin stora värmestrålande yta rätt svåra att dekorativt behandla, och många oting i den vägen får man se. De öppna spislarna äro tacksammare, men så äro de också för uppvärmning af ett boningsrum betydligt underlägsna kakelugnen.

Skymningsbrasan, vid hvilken familjens medlemmar samlas om vinterkvällarna, och där sagor berättas och äpplen stekas o. s. v., är kanske för de flesta moderna hem själf en »saga blott», men huru som helst, ligger det stämning däri, och en trefligt anordnad spiselvrå med t. ex. fasta bänkar i vinkel kan vara särdeles inbjudande. Äfven en »fönstervrå» t. ex. på en afsats i hallen kan blifva en treflig plats.

Egentligen bör dock ett rum vid dekoration och möblering behandlas såsom en helhet, där allt samverkar harmoniskt, utan att någon enskildhet särskildt faller i ögonen och öfverröstar det andra. Fördenskull behöfver rummet dock ej vara hållet i en speciell traditionell stil, t. ex. genomfördt gustavianskt, empire, rokoko etc. Sådana rum göra i ett mindre hem intryck af att ej vara till för det dagliga lifvets behof, och redan detta är främmande och oändamålsenligt.

I afseende på det intima ordnandet af ett hem kan man kanske säga, att en kultiverad kvinna med smak och finkänslighet bäst förstår att lösa denna långt ifrån lätta uppgift; spår af hennes ordnande och lätta hand bör sätta sin prägel på hela det inre af ett godt hem.

Villans yttre. Sedan man efter noggrant genomtänkande beslutat sig för en plan, återstår frågan om villans yttre. Till stor del har man väl också haft denna sak för ögonen redan under planläggningen, men det riktiga måste vara att ej offra en god plan för en fasad, som man förut bestämt. Angående stil etc. hafva vi förut talat, äfven här är förenkling och ändamålsenlighet tidens lösen. Ornamenteringen bör noga söka att undvika all öfverlastning och förkonstling. För öfrigt hafva vi vid beskrifningarna öfver de olika förslagen till villor äfven talat om villans yttre.

En färg, som ju passar särdeles bra för villor i allmogestil, är den svenska rödfärgen, med väggytorna röda, foder, listverk, knut- och vindbräden af hvit färg, eller också af grön, hvilken färg äfvenledes ej står illa mot det röda; dock böra helst fönsterbågarna äfven då vara hvita. Hvita skorstenar taga sig bra ut mot röda tegeltak, men äfven mot svarta papptak göra de sig godt.

Hvad man så väl i det inre som i det yttre bör sträfva efter, är att vinna ett lugnt, behagligt helhetsintryck, i hvilket alla detaljer sammansmälta.

Val af byggnadsplats.

Vid valet af byggnadsplatsen måste flera viktiga synpunkter fasthållas.

Den ekonomiska frågan är nog för många en af hufvudsakerna, men den måste underordnas andra ännu viktigare. Vi frånse här helt och hållet alla slags vinstspekulationer i afseende på villatomter och byggen; tyvärr florera sådana spekulationer alltid i omgifningarna af en stor stad. Vi förutsätta här endast, att den som vill bygga, bygger blott med tanken på att skaffa sig ett verkligt hem för sig och sin familj. Ju längre från staden en tomt ligger, desto billigare är den vanligen; närmare staden får man nöja sig med en mindre för samma pris. För »egnahem-samhällen», hvilkas familjefäder hafva sin dagliga sysselsättning i den närbelägna staden, är det också en naturlig sak, att tomterna tilltagas mindre. Om de anlagts efter större måttstock, har det till och med visat sig, att bebyggandet endast med svårighet kommit i gång. Så är t. ex. förhållandet i Gäfle.

Naturskönt läge sätter man ju i allmänhet stort värde på; vårt land och ej minst Stockholms omgifningar äro i detta afseende rikt lottade. Viktigast af alla är säkerligen den *hygieniska* synpunkten vid valet af en byggnadsplats.

De anspråk, som från sundhetssynpunkt måste ställas på en byggnadsplats, skola vi nu i korthet beröra.

Grundvatten. Vattensjuk mark, såsom ofta i botten af en dal eller sänka, bör undvikas; den atmosfäriska nederbörden sammanflyter alltid här, och det bildar sig lätt stagnerande grundvatten. Å sunda byggnadsplatser bör grundvattnets nivå stå minst en half meter under grundmurarna. Uppnår eller öfverstiger högsta grundvattenståndet tidvis grundmuren, så måste man, innan man skrider till att bygga, företaga dränering af byggnadsplatsen. Mark bestående af grus, där naturen själf ombesörjer dräneringen, är att föredraga framför lera, som alltid sätter hinder i vägen för vattnets aflopp.

Torrläggningen sker genom nedläggning af porösa lerrör af cirka 5 cm. diameter lagda så djupt under grundmurarna, att grundvattnet når högst en half meter under källargolfvets plan. Rören böra få ett fall af 1 : 50 till 1 : 100. I ogenomtränglig jord placeras rörsträngarna omkring 4 meter från hvarandra, i porös mark åter 7—10 meter. Ett annat sätt att torrlägga fuktig mark är att anbringa täckdiken fyllda med kullersten. Bädden göres 25—30 cm. bred, och dikena erhålla ett fall af 1 : 100. Man bör undvika att föra täckdiken i närheten af växande träd. Utfallsöppningen bör tidtals kontrolleras.

Ju djupare grundvattnets yta är, desto torrare är grunden och i följd häraf också sundare. Fuktig grund är kall, emedan det där befintliga vattnet upptager värme vid sin afdunstning. Beroende på de jordlagers beskaffenhet och djup, i hvilka grundvattnet befinner sig, jämte andra omständigheter växlar vattenståndet mer eller mindre. Då emellertid just omväxling af torka och väta kraftigt befrämja förruttnelsen af i marken varande organiska ämnen, så är det af största vikt, att byggnadsgrunden är så ren som möjligt, ty i så fall ha grundvattenståndets växlingar ringa sanitär betydelse. För detta ändamål bör allt affall bortskaffas från byggnadens närhet utan att komma i direkt beröring med marken.

Grundluft. Utom på skydd mot fuktighet i marken bör man äfven tänka på betydelsen af att hindra grundluftens inträngande i bostaden, hvilket annars isynnerhet vintertiden lätt inträffar. Man har nämligen funnit, att denna grundluft ofta är betydligt rikare på kolsyra och fattigare på syre än luften ofvan jord och därför hälsovådlig att inandas. För att hindra grundluftens inträngande böra källargolf och grundmurar förses med ett isolerande lag, hvartill asfalt eller cement bäst lämpar sig. Af största vikt är i hvarje fall, att källarna ordentligt ventileras genom gluggar eller bäst genom rör, som med skorstenarna mynna ut i det fria.

Ljus och luft m. m. Ett soligt och öppet läge med frisk och ren luft bör man alltid eftersträfva och ej, såsom man ej sällan ser, söka inbädda sin bostad, så att den helt och hållet öfverskuggas af höga skymmande träd. Solljuset är en så viktig faktor i vårt lif från hälsans synpunkt, att vi hellre böra hafva för mycket än för litet däraf. Det verkar direkt bakteriedödande och har säkerligen ett lifvande och stärkande inflytande på alla lefvande varelser. Till våra barns lekplatser och i våra barnkammare bör solljuset och den friska luften ha fritt tillträde, om vi vilja se barnen uppväxa friska, glada och blomstrande.

Trakter i närheten af bolmande fabriksskorstenar, illaluktande upplag och inrättningar bör man så vidt möjligt undvika. En del fabriker sprida på långt håll högst oangenäma dunster. I afseende på skorstensröken sakna vi tyvärr ännu lagbestämmelser, ehuru längesedan medel uppfunnits, som förbränna och oskadliggöra röken. I närvarande stund står det hvar och en fritt att låta sin skorsten bolma, så mycket man behagar, ehuru läkarna kunna säga oss, huru skadlig för våra lungor den oupphörliga inandningen af sådana oförbrända rökpartiklar är. Skulle man då ej snart kunna beröfva herrar fabriksägare privilegiet att fördärfva luften för oss?

En dammig och bullersam väg bör ej vara i omedelbar närhet och ännu mindre husets långsida sträcka sig utefter en sådan.

Gårdsplan, trädgård etc. Då vi här ofvan talade om ett öppet och soligt läge, menade vi naturligtvis ej därmed, att platsen skall kalhuggas och beröfvas alla träd. Dessa äro ju tvärtom ej blott de bästa prydnaderna för gården, skänkande svalka och skugga, utan de spela en viktig roll såsom naturliga »brandsegel» vid en eldfara. Ju torrare och fastare gårdsplan och väg äro, desto bättre. För att åstadkomma detta är det bäst att vid vårsidan strax efter kållossningen fylla med krossad sten (makadam), gröfre i botten, däröfver finare och slutligen ett tjockt lager sand samt sedan välta öfver det hela. Marken inunder bör vara täckdikad. I och för gräsplaner och blomsterrabatter bör jordmånen å för sådana afsedda platser förbättras, om den ej förut är god nog, likaledes för köksträdgård och plantering af fruktträd m. m. En liten trädgård ämna väl de flesta skaffa sig, äfven om utrymmet är aldrig så litet. På detta ämne är dock ej här platsen att närmare ingå.

Källvatten. En mycket viktig sak är att tillse, om platsen lämnar möjlighet för en brunn eller källa med godt vatten. En egen brunn är ju en oskattbar fördel för ett hushåll.

Byggnadens uppförande.

De olika arbetena vid en byggnads uppförande äro följande och utföras också ungefär i den ordning, vi i denna framställning följa. Vi afse härvid endast byggnader af trä.

Grundläggning. Såsom god naturlig byggnadsgrund räknas: berg, stengrund, grus, mager lera, gröfre sand och under vissa villkor äfven finkornig sand, t. ex. då den ej är genomdragen af källådror, och när sandlagret har en mäktighe af minst 1—2 meter. Såsom *medelmåttig god* grund räknas finkornig sand och fet lera samt såsom *dålig:* åkerjord, påfylld jord, mossjord och fin sand, då den är genomsatt af källådror.

En osäker grund kan på mångahanda sätt förbättras. För ett mindre trähus behöfves dock sällan någon dyrbarare, konstgjord undergrund såsom pålrust, sandbädd, betonbädd, sänkkistor o. d.

Jordschaktning. Jorden bör undangräfvas till ett sådant djup, att grundmuren ej kan skadas

af källossningen; 0,6 meter är för ett trähus tillräckligt. Af stor vikt är, att grundgrafvens botten ej får frysa, hvarför vid byggnadsarbeten under vintern grundgrafven uppkastas endast efter hand, som grundvalen blir lagd.

Bergsprängning. Om byggnadsgrunden består af berg, så bortspränges detta medels grunda skott i trappformiga afsatser, »afpallas», så att huset ej må glida. Fördjupningar i berget måste utfyllas t. ex. med mager lera för att ej föranleda vattensamlingar under byggnaden.

Om huset skall ligga på en bergsluttning, måste man genom ett s. k. nackdike förekomma, att flödvatten intränger under detsamma.

Grundmuren lägges i s. k. kallmur, såsom ofvan nämndes, så djupt att frosten ej kan nedtränga under byggnaden; det visar sig nämligen, att markens tillfrysning under byggnaden kan lyfta det största hus, och vid vårens ankomst inträffar då sänkning och förskjutning. Därofvan kan sättas en särskild sockelmur, som bör vara af tuktad eller huggen sten. För att skydda det underliggande trävirket mot fuktighet och väta måste, äfven om källare ej finnes under huset, i grundmuren anbringas draghål, så att frisk luft får spela in under bjälkar och golf.

För att hindra fuktighet från jorden att intränga kan man strax ofvanför stenfoten inlägga ett s. k. isoleringslager. Ett sådant lager bildas af god cement, stenkolsolja, kalkbruk, tjärad papp, näfver eller dylikt.

Källare. Hvälfda källare skulle väl i allmänhet falla sig för dyrt att anlägga under en mindre villabyggnad. I stället uppföres den af kallmurar och täckes med bräder med mellanlägg af tjärpapp. Golfvet göres af cement. Under källarens botten bör läggas ett skift af grof sprängsten. Väggarna fogstrykas med cementbruk för att utestänga råttor. Källargluggar i tillräckligt antal äro nödvändiga för ventilation.

Vid mindre villor är särdeles lämpligt att anordna en källare någonstädes på tomten, hvilket är enklare än att förlägga den under byggnaden.

Ytterväggar. Syllar af grofva bjälkar, tjärade på undersidan, utläggas på den afjämnade sockelmuren ofvan det nyss omtalade isoleringsskiftet. På dessa syllar uppföres ytterväggen.

Väggarna kunna vara af olika slag.

Timmerväggar. Timret kan antingen användas stående eller liggande. Det liggande timret hophugges i hörnen genom olika slags knutar. *Korsknutar* hafva vi framställt vid några af de i denna bok lämnade ritningarna. Ett annat slags knutar är *laxknutarna.* Vidare sammanhållas timren genom drag, d. v. s. det öfres underkant urhålkas något för inpassande af det närmast underliggande, som i motsvarande grad afrundas; pinnar af något starkt träslag, s. k. dymlingar, indrifvas äfven för att gifva det hela mer stadga. Fogar och sprickor tätas medelst mossa eller tjärdref. Där dörrar och fönster afbryta väggen, insättas mindre stående timmer, s. k. svärd; de infällas i ändarna af de liggande timren för att hålla dem stadigt tillsammans. Vid väggar af liggtimmer, hvilka hafva större utsträckning utan fönster eller mellanvägg, kan man anbringa tvenne följare eller pilastrar på hvardera sidan af väggen midt emot hvarandra och förena dem tvärs igenom väggen medelst skrufbultar. Bulthålen böra då göras aflånga med tanke på väggens möjliga sättning.

Väggar af stående timmer, restimmer, intappas upptill och nedtill i fasta tak- och fotband samt drifvas tillsammans från sidan. De olika timren hållas tillsammans genom en fjäder (spånt), instucken i en nåt (ränna) i hvardera timret. Om resvirket går genom tvenne våningar, infäller man på insidan tvärgående reglar, hvilka hopbultas med resvirket och tjäna både att gifva stadga åt detta och att bilda underlag för golfbjälkarna.

Plankväggar. Dessa blifva billigare än timmerväggar. De skilda plankorna äro spåntade tillsamman, d. v. s. plankan har å ena kanten en utskjutande kant (spånt, fjäder) samt å den andra en ränna (nåt) i hvilken närmaste plankas spånt inpassas. Plankväggarna kunna äfven

vara stående eller liggande. Brädbeslagningen, panelen, består af spåntade bräder anbringade i motsatt riktning mot plankornas längsriktning. Mellanlägg af papp göra plankväggarna tätare och varmare. Äro bräderna ej spåntade, anbringas öfver fogarna vanligen notlister. Om brädbeklädnaden är lagd i vågrät riktning, användas härtill vanligen falsade eller falsade och pärlade bräder. Bräderna kunna äfven läggas på s. k. förvandring, såsom vi vid ritningen till förslag 14 åskådliggjort. Det öfre brädets underkant öfverskjuter härvid något det närmast underliggandes öfverkant.

Korsverksväggar, gjuthus. Som vi vid ett af byggnadsförslagen omnämnt gjutväggar med korsvirke, vilja vi här med ett par ord beröra detta ämne. Först intappas i syllstocken lodrätt stående timmer, s. k. ståndare, i hörnen af byggnaden samt på sidorna af de tillämnade fönster- och dörröppningarna. För att gifva dem nödig stadga intappar man på deras midt en tvärregel och indrifver i de mellanliggande facken diagonalsträfvor. I dessa fack muras tegel eller gjutes mellan påspikade bräder en gjutmassa, bestående af sandkalk eller murbruk, träkubb, stenskärfvor, sågspån m. m. Väggarna äro rätt hållbara.

Vattenlister. Vattenlisten är en viktig del af ytterväggen. Regnvatten och snö samlar sig nämligen lätt vid afsatser å väggen, på den framskjutande kanten af stenfoten, vid öfvergångarna till fönsterkarmar etc. och bidrager till att röta trävirket. På sådana ställen böra vattenlister noggrant anbringas för att afleda vattnet. Listen bör gå under karmarna, hvilkas bågfalsar också böra hafva lutning.

Bjälklag. Medelst bjälklagen sammanhålles byggnaden i horisontel riktning. Då längden är öfver 9 à 10 meter, armeras bjälkarna, d. v. s. på ömse sidor af bjälken inlaxas plankor af 75 till 100 mm. tjocklek, förenade medelst skrufbultar. Detta ökar i hög grad bjälkens bärighet. Bjälkarna och trä i öfrigt få ej ligga närmare ett rökrör eller en skorstensmur än 0,15 meter. Från en mur böra de skiljas genom att tjäras och omgifvas med näfver.

Bjälkarnas groflek beror på belastningens storlek. Öfver mindre boningsrum under en vind, som ej är afsedd att innehålla tyngre varor, kunna bjälkar af 15—20 cm. tjocklek lagda på 1,2 meters afstånd från hvarandra användas. Bjälklagens upplag på murar böra ej understiga 20 cm. och bör á vanliga träväggar ej räcka fullt genom väggen.

Trossbotten och trossfyllning. Dels för värmens skull och dels för att dämpa ljud anbringas den s. k. trossbotten. Läkt spikas på bjälkarnas underkant, och på denna hvilar den s. k. blindbotten. Såsom trossfyllning på denna användes bäst torrt kalkgrus eller ren torkad sand eller koksaska. Fyllningen bör vara desinficierad och fullkomligt torr. Innan fyllningen anbringas, böra brädernas fogar påsmetas med lera eller papp påläggas.

Underpanel. Såsom underpanel i taket spikas å bjälkarnas undersida bräder. Om taket skall putsas, böra bräderna först spräckas, annars kunna de sedermera slå sig och förorsaka sprickor i putsen.

Golf. Golfbrädernas tjocklek bör vara 37 mm. eller däröfver; de fästas vid bjälkarna direkt med spik eller snedt med s. k. golfstift från planka till planka eller också med skråspik till bjälken, så att ej spikhufvudena synas å golfytan.

Golfplankan bör vara fullkomligt torr och frisk och helst spåntad med lös fjäder. Man kan skilja mellan helren, som är så kvistfri som möjligt, halfren med större eller mindre dock ej svarta och lösa kvistar. Dessa båda sorter få ej innehålla sprickor, blåyta, kådlåpor eller synliga märgstrålar. Sorter, som ej hålla dessa villkor, kallas utskott.

Golfbjälkarna skola vara väl torkade samt fria från svampbildningar, blåved och sådana gröfre kvistar, som försvaga bjälken. De böra vara fyrsågade eller ordentligt bilade utan större vankanter. Spiralvuxet virke bör undvikas.

Vid golfläggningen bör man tänka på att

göra erforderliga förkortningar under friser och kakelugnar; rundt väggar och eldstadsplaner inläggas frisplankor af 15 cm. bredd. Alla plankor böra hafva samma bredd, och skarfvar undvikas så vidt möjligt.

Yttertak. Taket, som är utsatt för alla angrepp af storm, nederbörd etc., bör läggas med stor omsorg; det måste vara tätt, tillräckligt starkt att bära t. ex. tyngden af snö, samt afleda regnvattnet. Det täckes vanligen med plåt, tegel, papp eller spån. Takstolsvirket får vara af gran; det skall vara rakt, friskt och torrt samt fritt från svampbildningar, djupare blåved, större sprickor och försvagande kvistar.

En takstol består af tvenne mot hvarandra lutande sparrar, takstolsbenen, förenade nedtill genom bindbjälken, längre upp genom hanbjälken samt vidare förstärkta genom snedstöttor. Vid större spännvidd användas mera invecklade s. k. häng- eller spänntakstolar.

Takstolar placeras i allmänhet 1,2 meter från midt till midt. Afståndet kan variera beroende på materialets olika tyngd och takstolsvirkets dimensioner. Vid tegeltak bör afståndet ej vara större än 0,80—1 meter. Hanbjälken bör om möjligt ligga 1,80 meter öfver vindsgolfvet.

Om takets höjd är lika med halfva bredden af huset, kunna alla täckningsmaterial användas. Tegeltak böra hafva $\frac{1}{3}$—$\frac{1}{4}$ af husets bredd till höjd. Vid platta tak är plåt bästa täckningsämnet. Vanliga lutningsförhållanden äro för täckning med papp $\frac{1}{6}$, för spån $\frac{1}{3}$, för plåt $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{9}$.

På sparrarna spikar man bräder eller läkt af minst 3 cm. tjocklek. Vid papptak böra bräderna ligga kant i kant helst halfspånt; vid plåt- eller spåntak kan ett afstånd af 2—2,5 cm. lämnas mellan läkten. I girarna bör dock äfven vid dessa tak läkten läggas kant i kant.

Plåttak äro kanske de starkaste men äfven de dyraste taken. Plåten lägges horisontalt vid takfot och gir, för öfrigt vertikalt. Falsarna å den galvaniserade plåten böra tillslås med träklubba för att ej skada galvaniseringen. Zinkplåt, som är billigast, håller ej länge för frost.

Spåntakens största nackdel är deras eldfarlighet, brandstodsbolagen låta en äfven vidkänna detta genom att åsätta spåntäckta byggnader högre premier.

Papptak äro billiga. Då de tjäras, bör massan vara varm, sanden ren och skarp.

Stuprännornas trattar böra vara kupiga; stupröret ej för trångt, omkring 14 cm. i diameter.

Vid takets anläggande bör man fasthålla följande synpunkter: regnvattnet bör ha så fullständigt och lätt aflopp som möjligt; taket bör ha tillräcklig styrka för att kunna bära snö och motstå stormar; alla onödiga vinklar och krökar böra undvikas, ty just i sådana uppstå lättast brister och otätheter.

Innerväggar. Innerväggarna mellan rummen göras helst af stående, spåntad plank, som brädbeslås med brädpanelen i liggande riktning. Där väggytan skall tapetseras, klädes den med spännpapp; där väggen vänder mot förstuga, trappa, tambur, kök, skafferi eller garderob, bör brädpanelen helst vara hyflad och pärlstafvad för att kunna oljemålas. Om man vill gifva dörrkarmarna i innerväggen större djup, kan man mellan bräd- och planklagen insätta spikreglar, så att ett mellanrum bildas.

De innerväggar, på hvilka öfvervåningens golflag hvila, afslutas med en sparre fästad med skråspik. På denna uppläggas golfbjälkarna, öfriga innerväggar stödas mot någon golfbjälke. På de ställen, där innervägg stöder mot en mur, fästes den med påspikadt s. k. svärd, som omslutes af muren.

Innerpanel, som är afsedd att oljemålas, bör alltid vara af minst halfren beskaffenhet.

Dörrar och fönster. Dörrar och fönster äfvensom tillhörande karmar, är det nu för tiden både billigast och bekvämast att beställa i färdiggjordt tillstånd från snickerifabrikerna, där de medelst maskiner kunna tillverkas för låga priser och i stor skala.

Gröfre dörrar, som äro utsatta för väderlekens växlingar, hopfogas medelst tapp, spånt, blandning etc. och böra ej limmas, hvilket vid inre dörrar däremot tillåtes. För att yttre dörrar ej skola slå sig och blifva vinda, måste de olika delarna med stor omsorg sammansättas af en

kunnig person. För att förminska denna kastning, äfvensom verkan af svällning och hoptorkning, göras dörrarna af ramstycken och fyllningar (dörrspeglar).

Virket till en dörr måste vara af bästa slag, helst midtbräda ur en stock; ytbräderna slå sig nämligen lättare och äro mera kvistiga. Fullmoget virke, som ångbasats, bör om möjligt användas. Vid limningen böra delarna vara uppvärmda.

En »engelsk» dörr har ramstycket endast delvis fasadt utan list. En »halffransk» har ramstycket försedt med lister (kälning) dock ej öfverskjutande träets tjocklek. »Helfransk» kallas dörren då listverket kring spegeln är tjockare än ramen och består af särskildt stycke (källist). Fyllningen eller spegeln mellan ramarna är fasad och bör hafva rum att utvidga sig i de rännor i ramen, i hvilken den är inpassad.

Dörrkarmarna böra vara förfärdigade af 6 à 7 cm:s plank och ha samma djup som väggen.

För yttre ingångs- och salsdörrar plägar vanliga storleken vara 1,5—2,2 meter, för dörrar till boningsrum 1,1—1,25 meter, för klosett- och garderobsdörrar 0,6—0,9 meter. Höjden tages vanligen lika med dubbla bredden, dock ej under 2 meter. Vid större bredd än 1,2 meter gör man dörren helst dubbel, deuxbattants; hörnen kunna förstärkas med järnvinklar.

Skjutdörrar, hvilka nu för tiden med förkärlek användas isynnerhet mellan matsalen och salongen, anbringas i mellanväggen. Lämpligt är att öfver det ställe i väggen, där den bärande skenan ligger, anbringa en öfvertapetserad lucka för att från denna kunna öfverse mekanismen, i händelse den skulle råka i olag.

Fönster. Om trävirket till fönster gäller detsamma, som sagts om dörrar, kanske i ännu högre grad. Bredden tages vanligen 1—1,2 meter, för tvåflyglade fönster högst 1,5 meter. Höjden tages 2—2½ gånger bredden. Från fönstret upp till taket bör vara ett mellanrum af 0,3—0,5 meter. Bröstliöjden bör vara 0,75—1 meter.

Fönsterbågarna böra hafva en tjocklek af 25—35 mm. och en rambredd af 50—60 mm. Spröjsarna, som afdela fönsterbågen, göras af samma tjocklek som bågträet; kittfalsen bör vara 10 mm. djup och lika bred. Mellan yttre och inre bågen bör finnas ett mellanrum af minst 11 cm. Ju större rummet är mellan den yttre och den inre rutan, desto fördelaktigare. Såsom diktningsmaterial kring fönsterkarmarna användes tjärdref, vanlig dref och kohår.

En utmärkt fönsterkonstruktion är det s. k. »koppelbågfönstret» (pat. af C. A. Flodquist och C. G. Hallberg). Bågarna äro lagda intill hvarandra, så att något innanfönster egentligen icke förefinnes. Dessa fönster öppnas lika bekvämt både vinter och sommar, klistring förekommer ej, utan sker tätning medels yllepackningar, hvilka fullständigt förekomma drag från fönstret. Koppelbågfönstret kan göras antingen inåtgående eller utåtgående, med eller utan midtpost.

Alla fönster och dörrar böra förses med foder å ömse sidor, och alla fönster med fönsterbleck.

Öfrig snickeriinredning. I källaren uppföras skiljeväggar af ohyflade bräder, spikade på reglar. Dörrarna göras af enklaste slag af fogade eller spåntade bräder, sammanhållna genom inskjutna narar, försedda med laxstjärt på insidan. I matkällare plåtbeslås väggar och dörrar till minst 30 cm:s höjd. Hänghylla anbringas lämpligen i taket. Liknande brädväggar och dörrar uppsättas å vinden, om man där vill afdela vindskontor.

I förstugan kan vedlår uppsättas; i köket fasta fönsterbord med hyllfack och skåpdörrar därunder. Vidare böra i köket gärna finnas vedlår, skåp, hyllor och ett zinkbeklädt diskbord. Serveringsrummet bör innehålla skåp med hyllor, skafferiet likaledes väggfasta hyllor. Sådana kunna äfven lämpligen inrättas i garderoberna. I afseende på klosettkontoren bör man ihågkomma, att tratt och urinkärl böra vara af porslin, luftröret af zinkplåt och ledas till närmaste skorstenspipa för god ventilation. Under klosetten bör anbringas en zinklåda. Dörren förses, om klosettkontoret saknar fönster, med mattslipad glasruta.

Trappor. Yttertrappan bör helst vara af sten och bäst finhuggen granit. Trappstegen läggas med en obetydlig lutning för afledande af regnvatten; vidare tillses, att förhållandet

mellan stegens höjd och bredd är tilltaget så, att trappan blir bekväm att passera.

Innertrapporna. De raka trapporna äro både bekvämare att gå i och starkare och lättare att uppföra än de svängda. Om trappan svänger, är det bekvämast att låta den gå i raka afsatser, då efter 10 à 12 trappsteg ett plan (podest) vidtager, hvarifrån åter en rak trappdel i vinkel mot den första begynner. Vid dylika vinkeltrappor med hvilplan anbringas i hörnen en stolpe, i hvilken de s. k. vangstyckena infällas. Räcket bör vara på 0,85—0,90 meters höjd.

Mindre spiraltrappor uppföras bäst kring en centralt upprest stolpe, i hvilken stegen infällas; vangstycket göres af tunnare bräder, hvilka lagda på hvarandra svepas kring stegens ytterkant och sammanhållas med stegen genom skrufvar. Dessutom anbringas förstärkande järnskenor.

Skorstensmurar och eldstäder. Skorstensmurarna skola hvila på fast grund, och eldstadsanläggningarna så mycket som möjligt samlas i en klunga för att bespara utrymme och underlätta rörens förenande till skorstenar. Hvarje kakelugnspipas rökrör skall uppdragas ända till skorstenen. Skorstenen bör uppbäras af mur ända ned utan främmande stöd. All mur, som kommer i beröring med eld, skall vara minst en fot, helst en och en half fot bred. Intet trävirke får vara närmare eldstadspipa än en fot. Vid murning på ställen, som äro utsatta för elden, kan användas s. k. lerbruk, bestående af sand och lera utrörd med vatten. Muren får under inga förhållanden hvila på bjälklaget.

Vid all murning bör man noga tillse, att murstenen medels vatten befrias från damm. Murning bör i allmänhet ej ske då temperaturen är under fryspunkten, ty i så fall kan vattnet i murbruket frysa och sönderspränga murverket. Murarna skola vid uppförandet noga afvägas, och uppföras lodrätt. Innan muren afputsas, måste den vara fullkomligt torr.

Eldstads- och skorstensmurar böra omsorgsfullt uppföras af välbrändt och jämnt tegel. Rökrörens genomskärning skall vara omkring 15×15 cm. Ofvanför taket fogstryker man vanligen skorstenarna och täcker dem med plåt. I köket insättes på murad och fogstruken fot järnspisen. Foten kan äfven klädas med kakel. Spisarna böra hafva ett tillräckligt stort s. k. rökfång, som underlättar utrökningen. Till spisen hör också varmvattencistern helst af koppar med rör och plåtkupa.

Kakelugnarna äro bland det dyrbaraste af inredningen; vi lämna i förteckningen öfver material- och arbetspriser tillfälle att välja på olika priser och kvaliteter. De böra förses med mässingssmide till yttre luckor. Framför hvarje eldstad inlägges lämpligen en hyflad kalkstensplan, som vid kakelugn och kamin bör hafva en bredd af omkring 30 cm. och vid spis 45 cm.

De öppna spisarna, som numera kommit så mycket på modet, isynnerhet de af engelsk fason, äro särdeles vackra och angenäma, då ett sällskap vid dem samlas omkring en flammande stockeldsbrasa. Såsom värmegifvande stå de dock betydligt efter våra svenska kakelugnar, hvilka säkerligen äro det förnämsta i afseende på angenäm och bränslebesparande uppvärmning, som existerar. Hvarken en kamin eller en spis sprider en så jämn och behaglig, varaktig värme som en kakelugn.

Vid eldstadsmurarnas anläggning bör man ihågkomma, att gifva rökrören för spisar en dimension af minst 33×39 cm. och för kakelugnar 14×20 cm. Rörens vinklar skola ej vara för tvära och vinkeln får ej vara under 40°; ju mindre krök desto bättre. Inrökning blir ofta följden af för skarpa krökar å rökrören.

I skorstenen bör ytterväggen ej vara under 15 cm. i tjocklek, de större rökrörens skiljetungor skola vara af en stens bredd, de mindre af en stens tjocklek. Ju högre skorstenen är, och ju längre rökrören, desto bättre drag får man i allmänhet i eldstaden, i vindsrum får man därför ofta ej så godt drag, och vid blåsväder ryker det ofta in. Inrökning kan för öfrigt ofta afhjälpas genom anbringande af skorstenshufvar, rörliga genom vinden.

Täljstenen, som isynnerhet fås från Jämtland, är mjuk och lätt att bearbeta, så att den till och med kan skäras med knif. Som den tillika är eldfast, är den lämplig till eldstadsmurning. I Norge förfärdigar man till och med kaminer af täljsten.

Sandsten är vacker och lämplig till trappsteg, planstenar o. d. Äfven lämpar den sig till grundläggning, isynnerhet den leriga sandstenen. Gotlands sandsten är lös och vittrar lätt.

Kalksten finnes af många slag och kvaliteter. Den kan användas till byggnadssten, men lämpar sig ej att använda på ställen, som äro utsatta för stark hetta. Till afloppstrummor, rännstenar och dylikt är den ej heller användbar, då den lätt angripes af allehanda salter och syror.

Murbruk. Vanligt murbruk består af kalk, sand och vatten. Kalken får ej vara gammal, förut släckt, ty denna har ej så stor bindkraft som den nysläckta. Fet kalk innehåller mindre främmande ämnen än mager kalk och upptager mera vatten vid släckningen. Den erfordrar mera sand vid murbrukets framställande. Den magra får vid släckningen en något gul och gråaktig färg.

Murbrukets godhet är till stor del beroende på, om kalken är fullständigt släckt eller icke. Släckningen bör ske under tak och tillgår bäst så, att kalkstensbitarna läggas i en lafve och pågjutes så mycket vatten, att det hela blir en tjock gröt. När det hela »kokar», omröres massan väl, och alla hårda delar krossas. Den släckta kalken får genom en öppning på lafvens kortsida nu utrinna i en grop. Då kalken är fullständigt släckt, och all »kokning» upphört, öfvertäckes den med ett 30 cm. tjockt sandlager.

Kalkens volym förstoras vid släckningen; för fet kalk ungefär till 3 gånger, för mager 1 à 2 gånger kalkstenens volym.

Vattnet, som användes vid släckning och murbruksberedning, bör vara rent och fritt från jord och lera. Saltvatten kan ej användas.

Sanden, som skall användas till murbruksberedningen för att göra bruket hårdare och hindra det att spricka, då det under torkningen sammandrager sig, skall vara ren, skarpkantig och af jämnstora korn, hvarför den för att befrias från småstenar o. d. först rissIas. Risslet består af en träram, uti hvilken trekantiga järn- eller trästänger äro insatta på ett afstånd, som bestämmer sandkornens storlek.

Murbrukets styrka beror i hög grad på rätta proportioner mellan kalken och sanden. För att bestämma dessa fyller man ett kärl med sand och tillsätter så mycket vatten som möjligt, utan att vattenytan står öfver sanden. Den tillsatta vattenmängden angifver kubikinnehållet af den erforderliga kalken. Kalken måste nämligen helt och hållet utfylla alla mellanrum mellan sandkornen.

I allmänhet tagas till vanligt murbruk 1.5—3 delar sand och 1 del kalk, allt efter som man har grof eller fin sand och mager eller fet kalk. Bruket blandas i en lafve och arbetas noga, så att det blir väl fördeladt och smidigt. Cement bör ej tillblandas till vanligt murbruk, ty cementet vill då gärna klimpa sig.

Murbruket bör användas omedelbart efter tillredningen; ju längre det får stå, desto sämre blir dess bindkraft.

Cementbruk, bestående af cement, sand och vatten, har egenskapen att hårdna under vatten. Då det användes under vatten, tages 1 del cement och 1—2 delar sand, i annat fall en del cement och tre delar sand. Cementet bör användas genast efter tillredningen.

Beton, som också har egenskapen att hårdna med vatten, är utmärkt till grundmurar m. m. Vanligen göres beton af en del cement, fem delar sand och sju delar grus eller makadam. I massan kunna större stenar inbäddas.

Gipsbruk tillredes af bränd eller malen gips, som utröres med vatten. Det användes till putsning, dock ej i fria luften, ty det tål ej fuktighet. Gipsbruket måste användas genast och ej mer än som strax åtgår tillredas, ty massan hårdnar mycket fort.

Lerbruk, bestående af lera sammanarbetad med sand och vatten, kan användas att fylla fogar i muren och användes endast, där vanligt

murbruk ej går att använda, såsom till murning af eldstäder, omkring trävirke etc.

Smide. Vid träbyggnader användes ej mycket gröfre smide; hörnjärn, ankare-, växel- och skarfjärn kunna förekomma. Å beslag till dörrar och fönster, lås, spik etc. lämnas prisuppgifter i följande afdelning.

Papp och papper. Förhydningspapp finnes af många slag. Den bildar ett godt skydd för drag, använd såsom mellanlägg i väggarna.

Spännpapp för tak i rummen börjar glädjande nog allt mera öfverges. Hvarken i estetiskt eller hygieniskt hänseende äro papperstak att förorda.

Tapeter hafva vi på annat ställe ägnat några ord.

Takpapp, s. k. asfaltpapp, är ett billigt och ganska varaktigt taktäckningsmedel. Härom såväl som om användningen af asfaltisoleringsfilt o. d hafva vi förut talat.

Material- och arbetspriser.

Till ledning för kostnadsförslags uppsättande meddela vi här uppgifter på ungefärliga priser å de viktigaste byggnadsmaterial och arbeten, som komma i fråga vid uppförandet af ett trähus. Hvar och en inser dock lätt, att priserna å så väl arbete som material kunna växla högst betydligt under olika tider och konjunkturer, hvarför genomsnittspriser i allmänhet äro ganska svåra att uppställa.

Vanskligast af allt är väl att fastställa något medelpris å själfva arbetet. Vi börja dock här med att söka angifva några allmänna uppgifter å arbetspris, gällande i närvarande stund.

Då arbetspriserna räknas pr timme, bruka följande arbetare ha i lön:

En grundläggare	pr timme	50 öre
» stenhuggare	» »	60 »
» förman	» »	70 »
» timmerman	» »	55 »
» murare	» »	65 »
» murarehandtlangare, manlig	» »	39 »
» » kvinnlig	» »	32 »
» jordschaktare o. d.	» »	42 »
» häst o. karl med arbetsåkdon	» »	1,25.

Stenhuggare, målare och murare m. fl. handtverkare kunna, kanske till förmån för både arbetsgifvare och arbetstagare, bestämma arbetsprisen pr ackord.

Grunden.

Förberedande arbeten.

		Kronor.
Bergsprängning beräknas kosta	pr kb.-mtr	5 à 8,—
Borttransportering af sprängd sten, som ej användes till grunden, tillkommer; priset beroende på väglängd, vägens fall m. m.		

		Kronor.
Jordschaktning i ordinärt hård mark till ett djup af 1,5 meter	pr kb.-mtr	1,— à 1,50
Borttransportering af jorden med skottkärra kan upptagas till omkr.	» »	1,50 à 2,—
Gråsten, sprängd	» »	4,— à 6,—
Kallmur, sten och uppsättning	pr kb.-mtr	10,—
Gråstensmur i bruk, sten och uppsättning	» »	12,—
Sockel af grofhuggen granit	» »	25,—
» » finhuggen granit	» »	40,—
» uppsättning	» »	5,—
» af granit-nubbsten, uppsättning	» »	7,—
» nubbsten till densamma	» »	8,—
Källargluggar, uthuggning inberäknadt inborrade hakar	pr st.	25 à 30,—
Cementgolfläggning i källare inberäknadt cement	pr kv.-mtr	2,60 à 3,10
Cement med betonunderlag	» »	4,— à 6,—
Cement	pr fat	8,50
Stenskärf till beton	pr kb.-mtr	4,—
Till isoleringsskift öfver grundmurarna:		
Asfaltfilt, tjocklek 7 mm.	pr kv.-mtr	1,50
Asfaltisoleringspapp se: papp och papper.		
Näfver, tjärad, tredubbel	pr kv.-mtr	1,—
» pr klofve om 8 kg.		2,—

Materialåtgång m. m. Åtgången af sten till grundmuren räknas i kb.-meter utan afdrag för källardörrar. Om ej källare skall anläggas under huset, bortschaktas jorden endast där grundmurarna skola läggas, då man ej behöfver beräkna byggnadens hela längd och bredd. En

stor del af den uppgräfda jorden behöfves också för fyllning och utjämning.

Eldstads- och skorstensmurar.

	Kronor.
Tegel, större sorten (300×150×75 mm) pr 1,000 st.	30 à 45,—
Tegel mindre sorten (260×130×60) mm. pr 1,000 st.	30 à 40,—
Kalk, osläckt	pr hl. 2,50
Kalk, släckt	» » 1,50
Mursand med transport	» » 0,50
Lera » »	» » 0,50
Murbruk, färdigt »	» » 1,10
Cement, Lomma	» fat 8,50

Isoleringsmaterial se ofvan: grunden.

Materialåtgång m. m. Muren räknas i kb.-meter.

Af större tegel åtgå 260 st. pr kb.-mtr.

Af mindre tegel åtgå omkr. 400 st. pr kb.-mtr.

Af murbruk åtgå: för kb.-mtr mur af större sten 3 à 4 hektoliter; för kb.-mtr mur af mindre sten omkr. 5 hektoliter.

Af murbruk åtgå för putsning och fogstrykning omkr. 0,30 hektoliter pr kv.-mtr.

Tre handtlangare räknas på två murare, däraf en brukgörare, en brukbärare och en tegelbärare. Så stora omständigheter göras väl dock ej i allmänhet vid den murning, som förekommer vid en träbyggnad å landet, men meddelas för fullständighetens skull. En murare anses på en dag kunna mura i en vanlig mur omkr. 400 sten; i en skorstensmur 200—300 sten.

Åtgången af sand och kalk till murbruk hafva vi angifvit under kapitlet om byggnadsmaterial.

Trävirke till väggar, golf och tak etc.

Priserna variera under olika konjunkturer högst betydligt.

	Kronor.
Bjälkar:	
7″×9″ pr löp. meter	1,39
5″×9″ » »	1,—
5″×8″ » »	0,89
4″×8″ » »	0,71
Sparrar:	
6″×7″ » »	0,64
6″×6″ » »	0,55
6″×5″ pr löp. meter	0,46
6″×4″ » »	0,37
5″×5″ » »	0,38
Ribbor, reglar och läkt:	
3″×4″ pr löp. meter	0,28
3″×3″ » »	0,21
2″×3″ » »	0,14
$1\frac{3}{4}$″×$2\frac{1}{2}$″ » »	0,07
1″×3″ pr 100 löp. meter	7,72
1″×2″ » » »	5,15

	Helrent.	Halfrent.	Utskott.
Plank, ohyfladt, till ytterväggar:			
3″×6″ pr löp. meter	71 öre	42 öre	32 öre
$2\frac{1}{2}$″×6″ » »	60 »	35 »	27 »
Bräder till golf:			
2″×6″ pr löp. meter	53 »	28 »	20 »
2″×5″ » »	40 »	23 »	18 »
$1\frac{1}{2}$″×6″ » »	36 »	21 »	16 »
$1\frac{1}{2}$″×5″ » »	29 »	18 »	13 »
Bräder till underpanel, trossbotten m. m.:			
$1\frac{1}{4}$″×6″ pr löp. meter	30 öre	17 öre	13 öre
$1\frac{1}{4}$″×5″ » »	25 »	14 »	10 »
1″×6″ » »	24 »	14 »	11 »
1″×5″ » »	20 »	12 »	9 »

I rymdmått utgör trävirkets pris ungefär:

Bjälkar	pr kbfot 80 à 95 öre
Sparrar	» » 65 à 75 »
Plank 3″ bättre	» » 1,— à 1,25
» » utskott	» » 65 à 70 »
» 2″ bättre	» » 75 à 95 »
» » utskott	» » 65 à 75 »
Bräder $1\frac{1}{2}$″ bättre	» » 80 à 90 »
» » utskott	» » 65 à 75 »
» 1″ bättre	» » 75 à 90 »
» » utskott	» » 65 à 75 »

Priset å trätrappor räknas oftast pr steg.

För trappor med 1,25 meters bredd, raka pr styck omkring 7 kronor.

För trappor med 1,25 meters bredd, svängda pr styck omkring 8 kronor.

Snickeriarbeten.

	Kronor.
Fyrluftsfönsterkarmar, rakt öfverstycke, höjd 2,30 mtr — bredd 1,30 mtr	6,50
Fyrluftsfönsterkarmar, rundt öfverstycke	10,—
Beslag och beslagning	6,—

	Kronor.
Tvåluftsfönsterkarmar, samma bredd, raka	4,—
» » » » runda	7,—
Beslag och beslagning	3,25
Fönsterbågar, fyrlufts, raka	3,75
» » runda	4,50
» tvålufts, raka	3,—
» » runda	3,75
Lösrutor af ek med beslag, pr styck	5,—
Fönsterluckor i fyllningsfason pr kv.-mtr	3,—
Fönsterpanel, helfransk pr kv.-mtr	4,40
» halffransk » »	3,30
» stenfason » »	2,25
Fönsterbänkar pr styck	2,50
Dörrkarmar, deux-battants 67 cm. djupa	14,—
» » » 50 » »	13,—
» släta 36 » »	12,—
» » 19 » »	5,—
Karmar till enkla dörrar 50 » »	10,25
» » 36 » »	9,50
» » 19 » »	4,25
Deux-battants-dörrar, helfranska	15,—
» » halffranska	12,50
Beslag och beslagning	11,50
Enkeldörrar, helfranska	8,50
» halffranska	7,50
Dörr- och fönsterfoder 10 cm. breda pr mtr	0,16
» 12,5 cm. » » »	0,18
Foder till deux-battants-karmar med uppsättning pr sida	2,—
Foder till enkel karm	1,75
Fönsterfoder pr luft med uppsättning	2,—
Matsalspanel 2 mtr hög med fyllningar, hylla och konsoler pr mtr	11,50
Bröstpanel med sockel och midtelband:	
helfransk pr kv.-mtr	4,40
halffransk » »	3,30
stenfason » »	2,50
Uppsättning pr kv.-mtr	1,25
Fotpanel med öfver- och underlist:	
35 cm. hög pr mtr	0,50
40 » » » »	0,70
Uppsättning » »	0,50
Socklar, 15 cm. höga » »	0,12
» 20 » » » »	0,15
» 25 » » » »	0,20
» 30 » » » »	0,30
Uppsättning » »	0,20

	Kronor
Skåpdörrar i stenfason pr kv.-mtr	4,50
Ledstänger, polerad björk pr mtr	2,—
» svängda » »	5,—
Hyllor och konsoler pr kv.-mtr	2,75

Parkettgolf inläggas från 10 kronor till högre priser pr kv.-mtr.

Till alla snickeriarbeten måste användas omsorgsfullt utvaldt virke, moget, friskt och torrt kärnträ, för att så mycket som möjligt undvika kastning och sprickning. Snickeriarbeten levereras nu för tiden bäst och billigast färdiga från snickerifabrikerna.

Järn- och plåtmaterial.

	Kronor.
Klippspik, 6" pr låda om 3,000 st.	27,—
» 5" » » » 4,000 »	25,—
» 4" » » » 6,000 »	24,—
» 3" » » » 11,000 »	27,—
» $2\frac{1}{2}$"B » » » 12,000 »	18,—
» 2"B » » » 24,000 »	24,—
Norsk spik (valsad) 5" pr » » 4,000 »	28,—
» » 4" » » » 6 000 »	28,—
» » 3" » » » 4,000 »	31,—
Golfstift kostar pr 1,000 st. omkring	9,—

Åtgången af spik beräknas till 25 st. pr kv.-mtr för golf och underpanel, 15 st. pr kv.-mtr för ytterpanel och träväggar samt yttertakpanel; 6 st. pr kv.-mtr för förhydningspapp.

Fönsterbeslag:	
Norska gångjärn 3"×1" pr par	0,10
» » 3"×$1\frac{1}{8}$" » »	0,12
» » 3"×$1\frac{1}{4}$" » »	0,14
Hörnjärn, enkla pr 100 st.	2,—
» korrigerade » » »	2,25
Handvarpar » » »	1,25
Stjärthakar » » »	1,25
Stormhakar » » »	1,50
Märlor » » »	0,25
Espagnolettebeslag pr st.	3,50
Fönsterbleck pr st. omkr.	1,—
Dörrbeslag:	
Gångjärn 4"×$1\frac{1}{2}$" pr par	0,20
Deux-battants-lås » »	1,10
Kammarlås » st.	1,15
Reglar » par	0,60
Handtag pr st.	1,50 à 5,—
Garderobslås pr st.	0,50

	Kronor.
Skåp- o. klosettlås m. m. pr st.	0,50 à 0.60
Patentlås . . . . » »	4,— à 6,—
Plåtrör af svart plåt till spisar och kaminer omkr. pr mtr	2,75
» » » stuprör » »	2,—
» af galvaniserad plåt. . . . » »	2,25
Hängränna af svart plåt . . . . . . » »	2,—
» » galvaniserad plåt. . » »	2,—
Stuprör, större . . . . » »	2,25
» mindre . . . . » »	2,—
Fotränna . . . . » »	4,—
Skorstensbeslag . . . . pr st.	10,—
Spiskupa med rör . . . . pr st.	20 à 25,—

Takplåt, se taktäckningsmedel.

Köksspisar.

Spisar från Huskvarna fabriker.

N:o 5 Längd 49,5 cm., bredd 38 cm., höjd 26 cm.

Pris: Spisen	19,—
Förnicklade ornament	1,75
Fötter	3,25

N:o 11. Längd med cistern 68,5 cm., längd utom cistern 57 cm., bredd 36 cm., höjd 32 cm.

Pris: Spisen utan cistern . .	28,—
Fötter	3,25
Järncistern	6,—
» emaljerad	8,45
Kopparcistern	8,95

Spisar till högre priser 49, 50, 70 kronor o. s. v. erhållas från såväl Huskvarna som Bolinders fabriker m. fl. För en extra kostnad af 11—15 kronor kunna de förses med varmugn. Rökrören utgå antingen uppåt eller uppåt bakåt. Detta ihågkommes vid anskaffandet, liksom om spisen skall placeras till höger eller vänster.

Kaminer.

Häraf finnas många olika modeller och system. Såsom exempel anföras:

Illuminationskamin n:o 27 Huskvarna. Eldas med antracitkol eller koks. Uppvärmer en lokal om 6.000 kb. fot = 157,6 kb-mtr. Höjd 98 cm., mått vid basen 45×39 cm. . . . . 35 kr.

Illuminationskamin n:o 46 Huskvarna. Eldas med antracitkol eller koks. Uppvärmer en lokal om 11,500 kb.-fot = 301,5 kb.-mtr. Höjd 128,5 cm., mått vid basen 58×58 cm. . . . . 100 kr.

Rullkaminer, transportabla värmenecessärer: n:o 34 Huskvarna. Eldas med antracitkol eller koks. Uppvärmer en lokal om 4,000 kb.-fot = 104,7 kb.-mtr. Bränsleåtgång omkring ½ kb.-fot pr dygn. Höjd 86 cm., diameter 26,7 cm. 30 kr.

N:o 36 Huskvarna. Bränsleåtgång 1 kb.-fot pr dygn. Uppvärmer en lokal om 10,000 kb.-fot = 291,7 kb.-mtr. Höjd 94 cm., diam. 34 cm. 50 kr.

Med emaljerad vattenbehållare 51 »

Eldstäder.

Kakelugnar.

Kakel.

		Bättre.	Ordinärt.	Utskott
Glaceradt kakel	pr st.	1,45	1,25	1,—
» hörnkakel . .	»	2,75	2,25	1,75
Glaserad öfversims eller fris	»	1,25	1,—	0,80
Glaserad fotsims	»	1,—	0,85	0,80
» kvaderkakel . . .	»	1,—	0,60	0,60
» » hörnkakel	»	1,50	1,—	0,85
» pelarekakel till köksspis. . .	»	1,25	0,75	0,75
» sims eller hörn till köksspis	»	1,—	0,65	0,65
Oglaseradt kakel	»	0,65	0,50	0,50
» hörnkakel. .	»	0,95	0,80	0,80
» sims eller fris	»	0,50	0,30	0,30

Runda kakelugnar.

5 kakel i skiftet, för 6 kakel i skiftet 20 % förhöjning.

		Bättre.	Ordinärt.	Utskott
6 skifts-, 4 skift kakel, sockel samt fris och sims	pr st	50,50	43,—	35,25
7-skifts-,5 skift kakel etc	»	57,75	49,—	40,50
8 » 6 » » »	»	65,—	55,25	45,50
9 » 7 » » »	»	72,25	61,50	50,50
10 » 8 » » »	»	79,50	67,50	55,55
11 » 9 » » »	»	87,—	74,—	61,—
För midtelbandsims ökas priset med		5,50	5,—	4,—
För glaserad sockel ökas priset med			3,75	2,50

Flata kakelugnar.

		Bättre.	Ordinärt.	Utskott.
6 skifts-, 4 skift kakel, sockel, fris och sims. 3½—4 kakel bred, 1½—2½ kakel djup	från	80,50	69,—	56,25
	till	101,75	86,50	71,25
7-skifts-, 5 skift kakel etc. som föreg.	från	90,—	76,50	63,—
	till	114,50	97,25	80,25
8-skifts-, 6 skift kakel etc. som föreg.	från	101,—	85,—	70,—
	till	132,50	112,50	92,75
9-skifts-, 7 skift kakel etc. som föreg.	från	121,50	103,25	85,—
	till	166,50	141,50	116,50
10-skifts-, 8 skift kakel etc. som föreg.	från	126,75	107,25	88,—
	till	187,—	159,—	131,—
11-skifts-, 9 skift kakel etc. som föreg.	från	132,—	121,50	100,—
	till	203,—	172,50	142,—

För bättre sorts flata kakelugnar med ornament höjes priset 15 procent.

Glaserad sockel höjer priset å flat ordinär kakelugn med 6 kr., å utskotts- med 4 kr.

Praktkakelugnar af majolika, eller med färgad glasyr eller emaljmålade från 300 till 1,500 kronor.

Engelska öppna spisar från 150 kronor till högre priser.

Uppsättning är inberäknad i ofvanstående priser. Annars plägar den beräknas till 4 kronor pr skift för flat och 3 kronor för rund kakelugn. Till uppsättningen åtgå: till en rund kakelugn omkring 200 tegelsten, hälften stora, hälften små, till en flat omkring 240 sten. Luckor af mässing kosta 4 à 6 kronor, af järn omkring 2 kronor.

Taktäckningsmedel. Förhydningspapp m. m.

Plåttak.

	Kronor.
Svart plåt förekommer mest i klofve om 48 st. plåtar med plåtstorlek 1,2×0,6 mtr, vikt 200 kg., eller i klofve om 85 st. plåtar med plåtstorlek 0,6×0,45 mtr, vikt 136 kg. Täckning beräknas kosta, inberäknadt plåt, kramlor, spik och strykning . . . . pr kv.-mtr	2,50
Korrugerad plåt, vikt pr kv.-mtr ungefär 6 kg., täckning och plåt . . . . pr kv.-mtr	3,—
Galvaniserad plåt, vägande 3 kg. pr kv.-mtr pris inberäknadt täckning . . pr kv.-mtr	2,75
Zinkplåt, vikt 5 kg. pr kv.-mtr, i form af pressade fjäll med täckning pr kv.-mtr	4,50

Skiffertak.

Skiffer är ungefär lika tung som tegel, kostar med täckning pr kv.-mtr 4,— à 6,—

Tegeltak.

Taktegel kostar . . . . pr 1,000 st.	70,—
Täckning af tegeltak inber. teglet pr kv.-mtr	2,—

Papptak

äro billiga och hållbara. Takpapp levereras af flera fabriker. Exempelvis anföras här:

Komprimerad asfalttakpapp »Union» för dubbeltäckning (Thimsfors):

Dubbelrulle	30×1 m.	= 30	kv.-mtr	13,—
Helrulle	15×1 m.	= 15	»	6,50
Halfrulle	7,5×1 m.	= 7,5	»	3,25
» täckande		4,5	»	2,—

m. fl. storlekar.

Asfalttakpapp för enkeltäckning (Thimsfors):

Helrulle	15×1,05 m.	= 15,75	kv.-mtr	10,50
Halfrulle	7,5×1,05 m.	= 7,875	»	5,25
Helrulle	15×0,60 m.	= 9	»	6,—
Halfrulle	7,5×0,60 m.	= 4,5	»	3,—

m. fl. storlekar.

Väggpapp.

Förhydningspapp (Thimsfors):

Extra tjock,	helrulle	24×1,5 m.	9,50
	halfrulle	12×1,5 m.	4,75
Tjock	helrulle	24×1,5 m.	7,50
	halfrulle	12×1,5 m.	3,75
Tunn	helrulle	24×1,5 m.	6,—
	halfrulle	12×1,5 m.	3,—

Asfalt-förhydningspapp för ytterväggar (Thimsfors):

helrulle	15×1 m.	5,50
halfrulle	7,5×1 m.	2,75

Luktfri impregnerad förhydningspapp för ytterväggar, trossningar etc. (Thimsfors):

Tjock	helrulle	15×1 m.	6,50
	halfrulle	7,5×1 m.	3,25
Tunn	helrulle	15×1 m.	4,50
	halfrulle	7,5×1 m	2,25

Kronor.

Golfpapp (grålumppapp):

helrulle 30×1,20 m. 7,25, 9,— à 11,—
halfrulle 15×1,20 m. 3,65, 4,50 à 5,50

Spännpapper, hvitt för innertak:

helrulle 50×1,5 m. 4,— à 5,—
halfrulle 25×1,5 m. 2,— à 2,50

Klisterpapper, gult:

rulle 50×1,5 = 75 kv.-mtr, vikt 5 kg. 1,75

Förhydningspapp, golfpapp, spännpapper och klisterpapper levereras af många fabriker, såsom Thimsfors, Munksjö, Ställdalen.

Pappkappor till tak (Thimsfors):
rulle 15×0,15 m. 1,50

Takpappskiffer af flera storlekar (Thims-fors): pr st. 0,20 à 0,40

Asfalttjära kostar . . . . pr tunna 18,— à 20,—

Ett godt takpapp bör vara fullständigt impregneradt, så att tjäran ej endast genomträngt ytan. I så fall blir pappen snart mossig och porös. Detta förhindras dock genom att pappen emellanåt bestrykes med god asfalttjära. Bestrykningen företages under torr väderlek, då pappen är väl torr. Tjäran bör vara tunnflytande och kan för den skull med fördel uppvärmas, genom att i tjärpytsen nedlägga en upphettad sten eller järnbit.

God taktjära får ej innehålla vatten eller lätt förflyktigade ämnen, och på inga villkor får den vara förorenad af kalk, lera, svafvel etc.

Fönsterglas.

		Kronor.	
Helhvitt fönsterglas 178×52 cm.	pr ruta	4,45	3,50
148×54	» »	3,90	3,50
119×51	» »	2,55	1,90
108×51	» »	2,10	1,65
99×61	» »	2,35	1,85
82×51	» »	1,45	1,15
74×64	» »	1,85	1,45
72×54	» »	1,30	1,05
47×32	» »	0,50	0,40
Lådor innehållande 25—100 stycken rutor, allt efter storleken		25,—	27,—

Målning och tapetsering.

Målning med limfärg, hvit	pr kv.-mtr	0,23
» » » andra färger	» »	0,34
Rödfärgning	» »	0,30
Lasering på furu i tvenne toner	» »	0,80
Oljemålning med grundning, spackling o. 3 ggr strykning	» »	1,15
Oljemålning med grundning, spackling o. 2 ggr strykning	» »	0,90
Fernissning, en gång	» »	0,50
Målning af fönsterkarmar . . .	pr st. 4,— à	5,—
» » innanbågar	pr luft	2,50
En rulle tapeter täcker omkr. 3 kv.-mtr och är 7,5 meter lång samt 47 cm. bred.		
Klistring med makulatur . . .	pr kv.-mtr	0,22
Spänning med maskinpapper .	» »	0,30
Uppsättning af tapeter	pr rulle	0,50
» » bårder o. baguetter	» meter	0,06

Upplysningar och råd vid köp af fast egendom.

Jordens indelning å landet. Den svenska jorden är indelad i fastigheter, som dels benämnas hemman, dels lägenheter och finnas upptecknade i den s. k. jordeboken, förd af kammarkollegium. Denna indelning står i samband med beskattningen.

Ett visst mått af de på jorden hvilande skatterna har under tidernas lopp fastställts såsom enhet, och den jord, som fått sig just detta mått pålagdt, benämnes *ett* eller ett *helt mantal*. Mindre jordområden betecknas med bråkdelar af mantal, (t. ex. $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ o. s. v.), större med ett helt tal och en bråkdel ($1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{8}$ o. s v.). De sålunda i mantal satta fastigheterna benämnas hemman, men jämte dessa finnes också ett mindre antal icke i mantal satta jordegendomar, hvilka kallas lägenheter. Ordet lägenhet användes dock äfven för att beteckna från hemman afsöndrad jord eller naturförmån, såsom vattenfall, fiske o. d.

Jordstyckning. Trenne former för jordstyckning finnes: hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring. Vid de båda först-

nämnda delas hemmanet i självständiga hemmansdelar, hvilka erhålla mantalsbeteckning och sålunda öfvertaga en del af stamhemmanets skyldigheter till det allmänna. Vid jordafsöndring däremot skiljes ett till gränserna å marken bestämdt område för alltid eller för bestämd tid från ett hemman utan att få karaktär af självständig hemmansdel. Stamhemmanet behåller sitt mantal och alla därmed förenade rättigheter och skyldigheter.

Det är denna form af jordstyckning, jordafsöndringen, som hufvudsakligen kommer ifråga vid köp af tomter till villabyggnader och »egna hem».

Jordafsöndring kan vara af två slag.

A. Afsöndring för alltid, som sker genom upplåtelse af äganderätt (t. ex. köp, se nedan!).

Sker dylik afsöndring från hemman, hemmansdel eller med hemman likställd jordlägenhet, får den ej utan särskildt tillstånd af Kon:s Bef:hde omfatta mer än sammanlagdt *en femtedel* af hela ägovidden. En redan förut för alltid afsöndrad lägenhet får däremot ånyo styckas i huru små delar som helst. Vid bildningen af en villastad förfar därför vanligen bolaget så, att en stor del på en gång afsöndras, och denna sedan styckas i småtomter.

Afsöndring för alltid skall fastställas af Kon:s Bef:hde, dit för detta ändamål följande handlingar skola ingifvas:

1) Skriftlig ansökning om fastställelse.

2) Afhandling om afsöndring (t. ex. köpekontrakt och köpebref, se nedan!) Afhandlingen skall antingen innehålla noggrann beskrifning af den afsöndrade jordens storlek, läge och gränser eller ock vara åtföljd af en af landtmätare upprättad karta jämte beskrifning.

3) Bevis om stamhemmanets ägovidd samt om ägovidden å därifrån möjligen förut gjorda afsöndringar (erhålles å länets landtmäterikontor). Dylikt bevis erfordras dock icke, om afsöndringen sker från förut afsöndrad lägenhet.

I sammanhang med fastställelsen åsätter Kon:s Bef:hde lägenheten namn och nummer.

Sedan afsöndringen blifvit fastställd, skall lagfart sökas (se nedan!).

B. Afsöndring till besittning på viss tid eller lifstid.

Dylik afsöndring sker genom upplåtelse af nyttjanderätt (t. ex. arrendeaftal). Aftal om upplåtelse på viss tid gäller dock icke öfver 50 år.

Å dylik upplåtelse behöfver icke Kon:s Bef:hdes fastställelse sökas.

Afhandling, hvarigenom afsöndring på viss tid eller lifstid skett, kan utan särskildt medgifvande *intecknas* i stamhemmanet, såvida ej afhandlingen innehåller uttryckligt förbud däremot.

Köpeaftal. Köp af fast egendom skall ske skriftligen och med tvenne ojäfviga vittnen.

Vid köp af landtegendomar upprättas ofta tvenne afhandlingar, köpekontrakt och köpebref; dock är en enda köpehandling tillfyllest, och vid köp af afsöndrad lägenhet nöjer man sig vanligen med endast köpekontrakt.

Dylikt köpekontrakt skall då innehålla dels *samtliga köpevillkor*, dels ock säljarens *uttryckliga öfverlåtelse af äganderätten till fastigheten.* Vanligen innehåller det också säljarens kvitto å köpeskillingen.

Kontraktet bör undertecknas af både köparen och säljaren samt äfven af köpevittnena.

Vid köpeaftalets ingående bör köparen tillse:

1) Om egendomen är besvärad af inteckningar, hvarom kunskap vinnes genom gravationsbevis (erhållas hos vederbörande domare) eller af icke intecknade servitutsrätter, som beröra den afsöndrade lägenheten, eller om den häftar för ogulden köpeskilling med inteckningsrätt.

Är stamhemmanet intecknadt, bör köparen tillse att dessa inteckningar dödas, i hvad de beröra den afsöndrade lägenheten. För dylikt dödande erfordras alla inteckningshafvarnas samtycke (muntligen inför rätten eller helst skriftligen).

2) Att de servitutsrätter såsom rätt till utfartsväg, rätt till vattenhämtning, bränsletäkt, fiske etc., som lägenheten skall åtnjuta af stamhemmanet, noggrant bestämmas i köpekontraktet, samt

3) Att köparen erhåller alla för lagfarts vinnande nödiga handlingar.

Lagfart. Hvarje förvärfvare af äganderätt till fast egendom på landet är skyldig att senast

vid det ting, som infaller näst efter 6 månader från förvärfvet, söka lagfart å sitt fång vid underdomstolen i den ort, där fastigheten är belägen.

Då köpare af afsöndrad lägenhet söker lagfart å fånget, bör han till rätten ingifva dels *köpekontraktet* (om tvenne afhandlingar upprättats både köpekontraktet och köpebrefvet) dels ock säljarens lagfartsbevis (eller fastebref) å stamhemmanet.

Köpehandling, på grund hvaraf lagfart sökes, skall beläggas med stämpel till 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde (d. v. s. af köpeskillingen, då fråga är om afsöndrad lägenhet). Sökanden är skyldig att lösa protokoll jämte utdrag ur lagfartsboken samt lagfartsbevis.

Vi meddela här nedan några formulär till ofvan omtalade ansökningar och handlingar, hvilka kunna ifrågakomma vid köp af fast egendom på landet.

Formulär till ansökan om fastställelse å jordafsöndring.

Till Konungens Befallningshafvande i Stockholms län.

Sedan undertecknad genom köpeafhandling den 15 sistlidne Februari af Hemmansägaren Karl Johan Bondesson inköpt ett från hemmanet Blacksta N:o 1, 1⅜ mantal skatte i Husby socken och Sjuhundra härad af Stockholms län, för alltid afsöndradt område, hvilket till sina gränser är angifvet å en af kommissionslandtmätaren J. Tunström detta år upprättad, mitt exemplar af köpehandlingen bilagd karta, och enligt den öfver kartan den 3 November gjorda beskrifning innehåller 9,200 kvadratmeter eller 104,365 kvadratfot eller 1 tunnland 27,6 kappland, får jag härmed vördsamt anhålla att Konungens Befallningshafvande ville meddela fastställelse å berörda afsöndring, att i föreskrifven förteckning öfver jordafsöndringar uppföras under namn af Solbacken N:o 1.

Stockholm den 22 Mars 1902.

A. K. Stålgren.

Formulär till köpekontrakt vid köp af afsöndrad lägenhet.

Exempel N:o 1.

Jag Johan Tobias Bladlund upplåter och försäljer härmed till Grosshandlaren Karl August Blomrot ett från mig tillhöriga hemmanet Näsby N:r 2, 1⅜ mantal frälse i Barfva socken och Åkers härad af Nyköpings län, afsöndradt område, benämndt Rosendal, hvilket område är till sina gränser angifvet å bilagda, af Kommissionslandtmätaren N. Grenbom, detta år upprättade karta och enligt därtill hörande den 17 Maj 1901 gjord beskrifning innehåller 0,49365 har eller 1 tunnland.

Köpevillkoren äro:

1) Köpeskillingen utgör Två tusen (2,000) kronor, hvilka erläggas sålunda, att köparen vid detta kontrakts underskrifvande kontant betalar Ett tusen (1,000) kronor. Återstoden Ett tusen (1,000) kronor få mot fem (5) procents årlig ränta, som räknas från nedanstående dag och halfårsvis den 1 April och den 1 Oktober erlägges, innestå i sex (6) år, försåvidt räntan å förfallodagarna ordentligt inbetalas. Skulden intecknas i den försålda egendomen såsom ogulden köpeskilling.

2) Lägenheten försäljes i det skick den nu befinnes med därtill hörande strand, vatten och landgrund och tillträdes denna dag.

3) Inhägnaden af lägenheten ombesörjes på egen bekostnad af köparen.

4) Rätt att öfver stamhemmanets mark taga utfartsväg till närmaste landsväg tillkommer köparen och efterföljande ägare; likaledes rätt att använda den till stamhemmanet hörande ångbåtsbryggan. Till underhållet af denna, hvilket tillkommer hemmanets ägare, skall lägenhetsägaren bidraga med tio (10) kronor för år.

5) Köparen och efterföljande ägare tillkommer rätt att hämta nödigt vatten från stamhemmanets brunn.

6) Stamhemmanets ägare medgifves rätt till fiske i till lägenheten hörande fiskevatten.

Af detta kontrakt äro tvenne lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 12 Maj 1902.

Karl August Blomrot
Grosshandlare.

Johan Tobias Bladlund
Hemmansägare.

På en gång närvarande vittnen:

Jöns Petter Persson
Arrendator, Barfva.

Johan Knutström
Kusk, Stockholm.

Exempel N:o 2.

Jag Frans Oskar Tallström upplåter och försäljer härmed till herr Fredrik Robertsson tomten N:o 0 i kvarteret Valhalla, belägen inom förstaden Västra Hagalund å ägorna till 1⅜ mantal Öfre Frösunda i Solna socken af Stockholms län mot en köpesumma af .... tusen (0,000) kronor och på följande villkor i öfrigt:

1) I handpenning erlägges ett belopp af ..... hundra (000) kronor. Återstoden, ... tusen (0000) kronor, får mot fem (5) procent årlig ränta, som räknas från nedanstående dag och halfårsvis den 1 April och 1 Oktober erlägges, innestå i åtta år, såvida räntan å förfallodagarna ordentligt inbetalas. Skulden intecknas i tomten såsom ogulden köpeskilling.

2) Gator invid bebyggd tomt blifva utan särskild betalning förstadsbornas gemensamma egendom, åliggande det dock tomtköpare att själfva anlägga och underhålla gator, vägar m. m., som för allmänt behof erfordras.

3) Köparen äger ej rätt att bygga något hus på närmare afstånd från gatulinjen än ..... meter, och får till säkerhet för iakttagande af denna bestämmelse inteckning erhållas i den försålda lägenheten.

4) Lagfarts- och inteckningskostnad betalas af köparen, hvilken ock åligger att utom vanlig skatt årligen den 1 April till ägaren af Stora Frösunda betala .... kronor i tomtören, och komma nämnda tomtören att för all framtid erläggas.

5) Det åligger köparen att inom ..... år hafva tomten bebyggd.

6) Tomtens areal utgör .... kvadratmeter eller .... kvadratfot.

Af detta kontrakt äro tvenne exemplar upprättade och utväxlade.

(Ort och dag.)

Fredrik Robertsson. *Frans Oskar Tallström.*

(Namnvittnen.)

Exempel N:o 3.

Aktiebolaget Södertörns Villastad upplåter och försäljer härmed till Majoren och Riddaren A. S. Lundströmer den bolaget tillhöriga lägenheten Södertörns Villastadstomt N:o 0 i kvarteret Solrosen innehållande 000 kvadratmeter, afsöndrad från ett fjärdedels mantal frälse Farsta, benämndt Marieborg, och tre femtedels mantal af frälsehemmanet Farsta i Brännkyrka socken och Svartlösa härad af Stockholms län.

Följande villkor äro öfverenskomna:

§ 1.

Köpeskillingen är bestämd till .... kronor .... öre och betalas sålunda:

....

....

§ 2.

Köparen äger att tillträda det af honom förvärfvade området omedelbart efter det köpeskillingen blifvit på sätt ofvan omförmäles gulden.

§ 3.

Säljaren ombesörjer, utan särskild kostnad för därmed förenadt besvär, att köparen, så snart sådant kan ske, erhåller lagfart å sitt fång; dock är köparen skyldig att godtgöra säljaren för alla i samband med fastställelse af afsöndringen och erhållande af lagfart hafda utgifter. Därest intecknande af köpeskillingsreverser ifrågakommer, skall köparen jämväl godtgöra säljaren de därmed förenade utgifter, äfvensom lösen för nytt gravationsbevis. Ersättning för samtliga förutnämnda utgifter skall af köparen erläggas, så snart lagfartshandlingarna hållas honom tillhanda.

§ 4.

Det försålda området får ej styckas eller bebyggas med mer än en bostadsbyggnad jämte tillhörande ekonomihus. Området får ej användas till industriell anläggning, eller till upplagsplats för kol, sten eller andra föremål, ej heller får ladugård, svinhus, komposthög eller den allmänna trefnaden störande inrättning af något slag förefinnas.

På området är ej tillåtet att utan säljarens skriftliga medgifvande hålla salubod eller idka försäljnings- eller hotellrörelse i någon form.

§ 5.

Det åligger tomtägaren att föranstalta därom, att inom tre år från nedanskrifne dag villabyggnaden, som bör innehålla minst 4 boningsrum och kök, blifvit å området uppförd.

§ 6.

Byggnad må ej utan skriftligt medgifvande af ägaren till angränsande mark uppföras närmare tomtgräns än sex meter.

§ 7.

Det hör till tomtägarens åliggande att omgifva det inköpta området med prydligt stängsel, och fritager säljaren sig sålunda från all stängselskyldighet.

§ 8.

Fritt vattenaflopp för omkringliggande tomter och marker förbehålles, hvarjämte tomtägaren är skyldig att utan särskild ersättning tillåta, att i marken å hans område nedläggas erforderliga rör för vatten- och afloppsledningar äfvensom belysningsledningar, jämväl för det fall, att sådana ledningar framdragas för annan tomtägares eller villastadens räkning; dock är tomtägaren berättigad till full ersättning för all den skada, som i samband med ledningarnas framdragande kan uppkomma.

Tomtägaren är äfven skyldig att medgifva, att elektriska luftledningar få dragas öfver området, dock skola dessa förläggas till gränsen af området, därest detta af tomtägaren påfordras.

§ 9.

Det åligger tomtägaren att draga försorg därom, att icke genom något förvållande från hans eller å området boende personers sida angränsande tomter, marker eller vatten förorenas genom affall eller annan orenlighet.

§ 10.

Alla vägar och gator, som af ägaren till stamhemmanet anläggas, äro att som gemensamma för villastadsområdet anse. Som bidrag till vägunderhåll åligger det tomtägaren att till ägaren af stamhemmanet årligen den 1 Mars utbetala en afgift beräknad efter 3 öre för hvarje fulla tiotal kvadratmeter, till hvilka områdets ytinnehåll uppgår.

§ 11

Å den försålda tomten får endast sådan byggnad uppföras, hvars ritning godkänts af stamhemmanets ägare, hvarjämte köparen och blifvande ägare till området äro skyldiga att ställa sig till efterrättelse bestämmelserna i den brandordning och byggnadsordning, som framdeles kunna varda för Södertörns villastad utfärdade, äfvensom de allmänna bestämmelser rörande hälsovård eller dylikt allmänt intresse, som i en framtid kunna meddelas.

§ 12.

Skulle tomtägaren bryta mot bestämmelserna i §§ 4, 5, 7 och 11 af detta kontrakt, är den försumlige skyldig, ej mindre att skyndsammast vidtaga rättelse i hvad som emot ifrågavarande bestämmelser förbrutits, än ock att, om rättelse ej skett inom en månad efter bevisligen skedd tillsägelse, att till säljaren eller innehafvaren af hans rätt omedelbart utgifva ett skadestånd af fem hundra kronor. Skulle förseelsen fortfara äfven efter det skadestånd sålunda blifvit fastställdt, är tomtägaren skyldig utgifva nytt skadestånd till samma belopp och fortfares därmed ända till dess rättelse vinnes.

§ 13.

Skulle tvist uppstå på grund af någon bestämmelse i detta kontrakt, skall den hänskjutas till afgörande af en skiljenämnd, bestående af fem personer, i den ordning och på det sätt i öfrigt, som gällande lagstiftning härom bestämmer. Skiljenämnden sammanträder i Stockholm.

§ 14.

Säljaren förbehåller sig rätt att på annan person, korporation eller samhälle öfverlåta de honom i detta kontrakt tillförsäkrade rättigheter och förmåner.

§ 15.

Så snart bolaget anordnat belysning å väg från närmaste järnvägsstation eller hållplats till ett afstånd från det försålda området af mindre än 150 meter, skall ägaren af den försålda tomten årligen erlägga bidrag till dylik belysning, så länge den af bolaget underhålles, med högst fyra öre årligen för hvarje tiotal kvadratmeter af tomtens areal.

§ 16.

Säljaren tillförsäkras för sig och blifvande rättsinnehafvare rättighet att, utan köparens vidare hörande, i det försålda området låta inteckna bestämmelserna i detta kontrakt.

§ 17.

Detta kontrakt, hvaraf köpare och säljare tagit hvar sitt exemplar, är från och med denna dag bindande för köparen, men från Villastads-Bolagets sida först då det af bolagsstyrelsen blifvit godkändt, hvarom skriftligt meddelande skall lämnas senast sex veckor från denna dag.

....

....

Stockholm den 7 Maj 1902.
A. S. Lundströmer
köpare.

Godkännes med förbehåll af styrelsens pröfningsrätt
N. N.

Bevittnas af på en gång närvarande:
N. N. *N. N.*

Godkännes enligt styrelsens beslut af den 15 Maj 1902.
N. N.

Formulär till arrendekontrakt vid jordafsöndring på viss tid eller lifstid.

Jag Petter Johan Grönström utarrenderar härmed till kamreraren Axel Carlkvist den från mig tillhöriga egendomen Himmelsta N:o 3, $1\frac{1}{2}$ mantal skatte i Kumla socken af Örebro län afsöndrade lägenheten Alphyddan, hvars läge, storlek och gränser finnas närmare angifna å en den 1 Juni 1901 af landtmätaren N. N. upprättad karta,* på följande villkor:

1) Arrendet gäller för en tid af tjugu (20) år räknadt från nedanstående dag, efter hvilken tids utgång det åligger arrendatorn att inom sex (6) månader hafva från lägenheten bortfört alla där af honom uppförda byggnader. (Arrendet gäller för arrendatorns lifstid, åliggande det hans rättsinnehafvare att inom sex månader efter hans död hafva från lägenheten bortfört etc.)

2) I årlig arrendeafgift erlägger arrendatorn .... kronor, hvilket belopp förskottsvis hvarje år utgöres.

3) Arrendatorn äger rätt att upptaga körväg till stamhemmanets utfartsväg samt rätt till nödig vattenhämtning i stamhemmanets brunn jämte rätt till fiske i stamhemmanets fiskevatten och till jakt å dess marker.

4) Å lägenheten få icke uppföras fabrik, såg, kvarn eller annan industriell anläggning, ej heller får arrendatorn inrätta bod för idkande af handelsrörelse.

5) Arrendator förbjudes att från egendomen bortföra eller förskingra skogsprodukter af hvad slag som helst, sten, grus, sand, dy och lera.

6) Arrendatorn är oförhindrad att å lägenheten företaga alla de nyodlingar, som icke inkräkta på där växande skog.

Himmelsta den 14 Maj 1902.

Axel Carlkvist
Kamrer, Örebro.

Petter Johan Grönström
Hemmansägare, Himmelsta.

På en gång närvarande vittnen:

Lars Eriksson
Hemmansägare, Kumla.

Erik Östlund
Skomakare, Kumla.

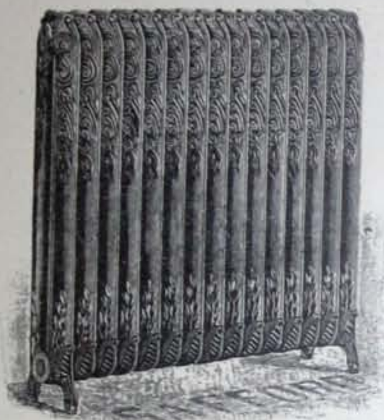
* Karta är dock ej nödvändig utan i stället kan äfven noggrann beskrifning öfver egendomens storlek, läge och gränser här intagas.

Alfabetiskt register.

Att beaktas af

☛ Alla som bygga villor! ☚

FAHNEHJELM & C:o utföra:

Värmeledningar, bättre och billigare än kakelugnar.

Vatten- och Afloppsledningar,

Elektriska Ringledningar och

Telefonledningar.

FAHNEHJELM & C:o inreda:

Bad- och Toalettrum,

motsvarande de högsta anspråk.

Obs.! Så som vi anordna badkaminerna är hvarje fara för explosion utesluten.

Vattenklosetter i förbindelse med

SEPTISK TANK för rening af afloppsvattnet.

Denna vår tids största sanitära uppfinning är af oss först införd i Sverige och hafva våra anläggningar lämnat de bästa resultat.

Septiska tankar äro af oss utförda för:

Stockholms Slott, Riksbyggnaderna å Helgeandsholmen, flera bankpalats samt vid ett flertal ***Herrgårdar, Villor*** och ***Bostadshus.***

Kostnadsförslag uppgöras.

Förstklassigt arbete. ○ ○ ○ ○ ○ Billiga pris.

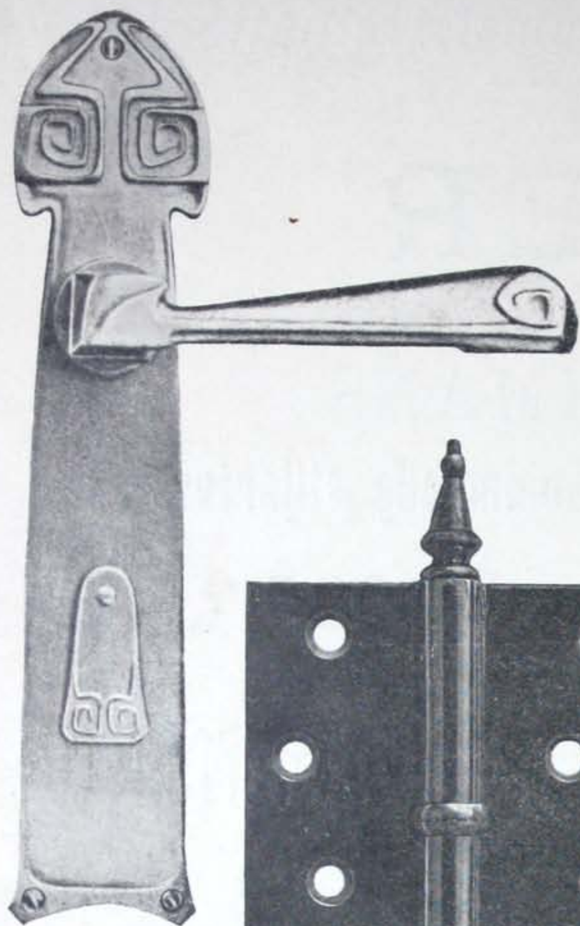
FAHNEHJELM & C:o,

STOCKHOLM.

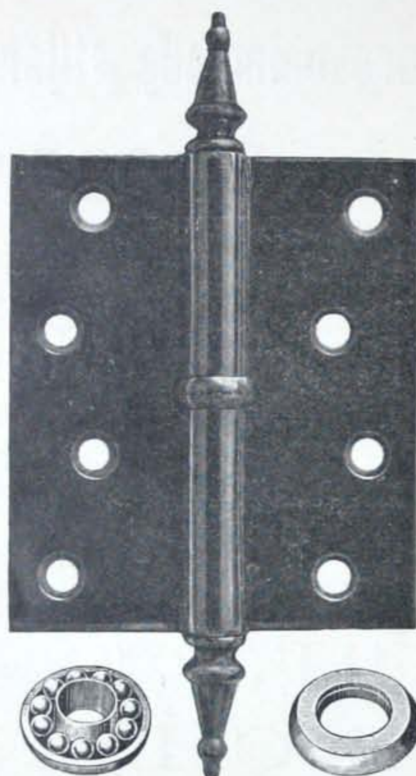
Kontor och Verkstad:
Klarabergsgatan 42.

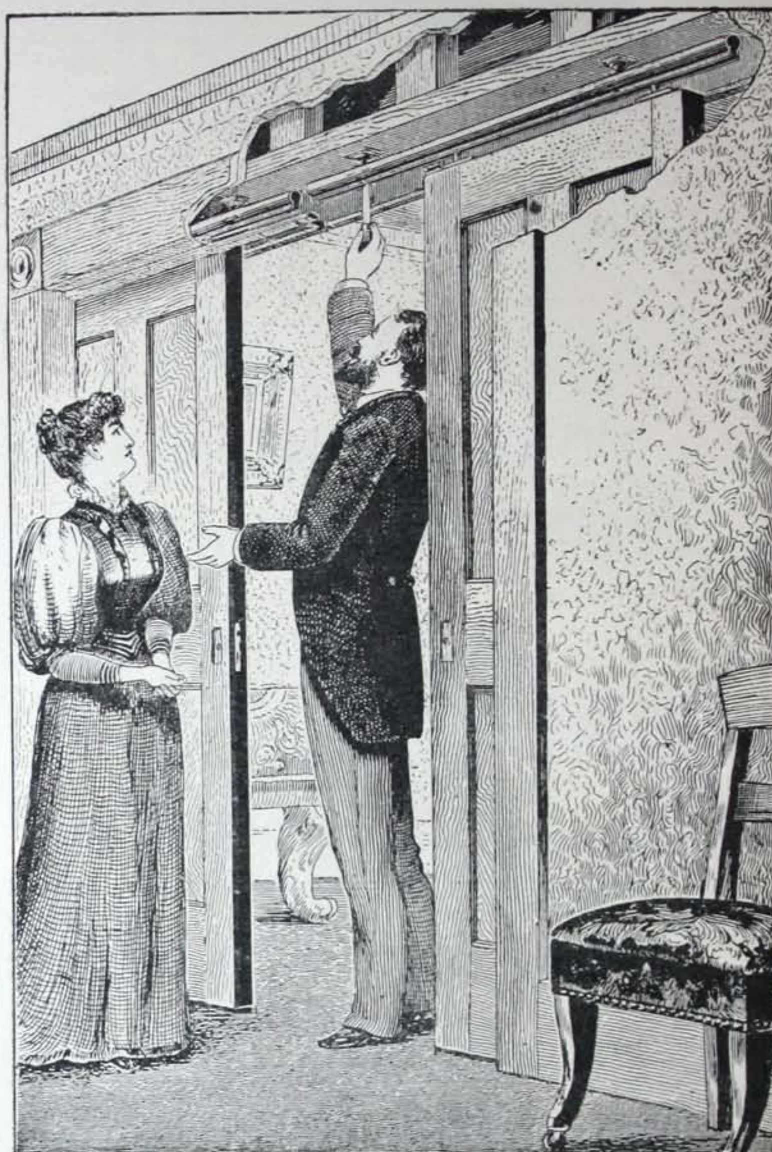
Utställning:
Humlegårdsgatan 19.

Amerikanska Skjutdörrbeslag med kullager

Dörrhandtag.

Ventilgaller.

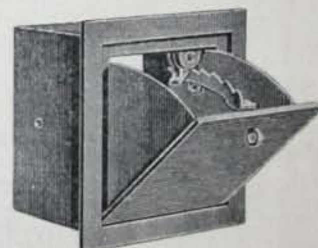
Dörrgångjärn med kullager.

Dessa beslag kunna justeras af en hvar, när som hälst.

AXEL SIFVERT.

Järn- & Verktygsaffär.

STOCKHOLM.

Friskluftventiler.

Stort välsorteradt lager af:

Finare och enklare ***Byggnadsbeslag, Järn, Plåt, Spik, Papp, Järnspislar, Kaminer, Murbrukshinkar, Spadar, Spett, Krattor, Gångskyfflar, Skottkärror*** och ***Slipstenar*** m. m.